

Suriyeli Göçmenler ve Gaziantep
Yerlilerinin Kültürlerarası İletişim
Örüntüleri ve Mekân Deneyimi:

BEĞENİLER

Prof. Dr. M. Emre KÖKSALAN

Doç. Dr. Gökhan GÖKGÖZ

Doç. Dr. B. Oğuz AYDIN

Suriyeli Göçmenler ve Gaziantep Yerlilerinin Kültürlerarası İletişim Örüntüleri ve Mekân Deneyimi:

BEĞENİLER

*218K382 numaralı bu proje TÜBİTAK tarafından desteklenmektedir.
Proje kapsamında hazırlanan bu kitap araştırmanın Beğenilere yönelik ön
bulgularını sunmaya yönelik olarak hazırlanmıştır*

Suriyeli Göçmenler ve Gaziantep Yerlilerinin Kültürlerarası İletişim Örüntüleri ve Mekân Deneyimi:

BEĞENİLER

Prof. Dr. M. Emre KÖKSALAN

Doç. Dr. Gökhan GÖKGÖZ

Doç. Dr. B. Oğuz AYDIN

AJANS 9 YAYINLARI : 3
1. Baskı : Mayıs 2021 / 20 adet
ISBN : 978-625-00-0041-0
Yayıncı Sertifika No : 50388
Matbaa Sertifika No : 16452

© Bütün hakları saklıdır. Bu kitabın tümü ya da bir bölümü önceden izin alınmaksızın basılamaz; herhangi bir baskı yoluyla veya elektronik, mekanik, fotokopi, ses kaydı gibi yollarla çoğaltılamaz.

Dizgi/Tasarım : Doç. Dr. Bayram Oğuz Aydın
Kapak Fotoğrafi : Helin Hazal Çakmak

Kütüphane Bilgi Kartı

Köksalan, Emre - Gökgöz, Gökhan - Aydın, B. Oğuz
Suriyeli Göçmenler ve Gaziantep Yerlilerinin Kültürlerarası İletişim Örüntüleri ve Mekân Deneyimi:
Beğeniler, 1. Baskı
ISBN 978-625-00-0041-0, 76 sayfa, kaynakça var

Ajans 9 Reklam Matbaa Org. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tepebağ Mh. Çakmak Cd. 27040 Sk. No:7 Seyhan ADANA
Tel.: 0322 363 22 63 / 0543 351 01 12
www.ajans9.com.tr / info@ajans9.com.tr

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
Epistemolojik Çerçeve	1
Yöntemsel Çerçeve	5
BULGULAR	9
İç Mekân Beğenisi	9
Mobilya Tercihleri	9
Nüfusa Göre Ayrım.....	12
Cinsiyete Göre Ayrım	14
Sınıfsal Ayrım	16
İç Mekânın Niteliği	18
Nüfusa Göre Ayrım.....	20
Cinsiyete Göre Ayrım	24
Sınıfsal Ayrım	28
Giyim.....	32
Nüfusa Göre Ayrım.....	33
Cinsiyete Göre Ayrım	36
Sınıfsal Ayrım	38
Misafir Ağarlama	41
Nüfusa Göre Ayrım.....	43
Cinsiyete Göre Ayrım	45
Sınıfsal Ayrım	47
Müzik Beğenileri	50
Nüfusa Göre Ayrım.....	52
Cinsiyete Göre Ayrım	54
Sınıfsal Ayrım	57
SONUÇ	60
KAYNAKÇA.....	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Mevcut Mobilya Tarzı	9
Şekil 2 İstenilen Mobilya Tarzı (Suriyeli Örneklem)	11
Şekil 3 İstenilen Mobilya Tarzı (Gaziantep'li Örneklem)	11
Şekil 4 Suriyeli Örneklem Mobilya Tarzının Yaş Kategorilerine Göre Ayrımı	13
Şekil 5 Gaziantep'li Örneklem Mobilya Tarzının Yaş Kategorilerine Göre Ayrımı	13
Şekil 6 Cinsiyete Göre Mobilya Tarzı (Suriyeli Örneklem)	15
Şekil 7 Cinsiyete Göre Mobilya Tarzı (Gaziantep'li Örneklem)	15
Şekil 8 Bölgelere Göre Mobilya Tarzı (Suriyeli Örneklem)	17
Şekil 9 Bölgelere Göre Mobilya Tarzı (Gaziantep'li Örneklem)	17
Şekil 10 Sevilen İç Mekânın Nitelendirilmesi	19
Şekil 11 En Az Önem Verilen Nitelikler	19
Şekil 12 Yaş Kategorisine Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)	21
Şekil 13 Yaş Kategorisine Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)	21
Şekil 14 Yaş Kategorisine Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'li Örneklem)	23
Şekil 15 Yaş Kategorisine Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'li Örneklem)	23
Şekil 16 Cinsiyete Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)	25
Şekil 17 Cinsiyete Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)	25
Şekil 18 Cinsiyete Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'li Örneklem)	27
Şekil 19 Cinsiyete Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'li Örneklem)	27
Şekil 20 Bölgelere Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)	29
Şekil 21 Bölgelere Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)	29
Şekil 22 Bölgelere Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'li Örneklem)	30
Şekil 23 Bölgelere Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'li Örneklem)	31
Şekil 24 Giysi Tercihi	32
Şekil 25 Yaş Kategorisine Göre Giysi Tercihi (Suriyeli Örneklem)	33
Şekil 26 Yaş Kategorisine Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)	34
Şekil 27 Cinsiyete Göre Giysi Tercihi (Suriyeli Örneklem)	36
Şekil 28 Cinsiyete Göre Giysi Tercihi (Gaziantep'li Örneklem)	37
Şekil 29 Bölgelere Göre Giysi Tercihi (Suriyeli Örneklem)	38
Şekil 30 Bölgelere Göre Giysi Tercihi (Gaziantep'li Örneklem)	39
Şekil 31 Misafir Ağırlama	42
Şekil 32 Yaş Kategorilerine Göre Misafir Ağırlama (Suriyeli Örneklem)	43
Şekil 33 Yaş Kategorilerine Göre Misafir Ağırlama (Gaziantep'li Örneklem)	44
Şekil 34 Cinsiyete Göre Misafir Ağırlama (Suriyeli Örneklem)	46
Şekil 35 Cinsiyete Göre Misafir Ağırlama (Gaziantep'li Örneklem)	46
Şekil 36 Bölgelere Göre Misafir Ağırlama (Suriyeli Örneklem)	47
Şekil 37 Bölgelere Göre Misafir Ağırlama (Gaziantep'li Örneklem)	49
Şekil 38 Müzik Beğenileri	50
Şekil 39 Yaş Kategorilerine Göre Müzik Beğenileri (Suriyeli Örneklem)	53

Şekil 40 Yaş Kategorilerine Göre Müzik Beğenileri (Gaziantep Örneği).....	53
Şekil 41 Cinsiyete Göre Müzik Beğenileri (Suriye Örneği)	55
Şekil 42 Cinsiyete Göre Müzik Beğenileri (Gaziantep Örneği)	55
Şekil 43 Bölgelere Göre Müzik Beğenileri (Suriye Örneği).....	57
Şekil 44 Bölgelere Göre Müzik Beğenileri (Gaziantep Örneği).....	58

GİRİŞ

Epistemolojik Çerçeve

Beğeni sosyolojisi, son dönemdeki toplumsal araştırmaların en önemli güzergahlarından birisidir. Bu ilginin arkasında öncelikle 2 neden olduğu söylenebilir: Birincisi, toplumsal sınıf tartışmalarıyla ilgilidir. Bilindiği üzere, toplumsal hayata ilişkin modern tasavvurun çerçevesi büyük oranda Marksist ve Weberyen teorilerin ışığında şekillendirilmiştir. Buna göre, kapitalizmin ilksel biçimleri başta olmak üzere modern hayatın temeline üretim tarzını ve üretim ilişkilerini koyan Marksist teori, bunun ötesindeki kültürel formları ve ilişkili ideolojileri ikincil öneme haiz kategoriler olarak değerlendirmiştir. Bu vurgu, Marksizm içerisinde kültürel unsurların olmadığı anlamına gelmez; bu unsurların ekonomik olanın bir veçhesi olarak konumlandırıldığı anlamına gelir. Nitekim bu izlekten bakıldığında ekonomik olarak negatif konumda yer alan, hakim birikim rejimi tarafından dışarıda bırakılan ve üretilen artık değerine sermaye tarafından el koyulan işçi sınıfı, buna uygun bir ideolojik müktesebatla ve kendi sınıfsal çıkarını egemen olanın değerleriyle değiş-tokuş edecek bir yanlış bilinçle yüklenir. Yanlış bilinç, bu tahlildeki kilit kavram; zira, bu noktadan sonra toplumsal öznenin hem dışarıdaki simgesel ve fiziki dünyayla hem de kendi zihni ve bedeniyle bir mesafeden söz etmek mümkün hale gelir. Weberyen teori de, yine son kertede modernitenin hoşnutsuzluklarını işaret etmekle birlikte, bunu üretim tarzının ve/veya birikim rejiminin bir sonucu olarak değil sonradan bir demir kafes olarak kurulan bürokrasinin ve beraberindeki rasyonellik biçimlerinin bir sonucu olarak görür. Nitekim en başta da Protestanların etik anlayışının ve dünyevi çileciliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkan birikim, endüstrileşme ve elbette kapitalizm, aklın ve rasyonelliğin bir krizi olarak nihai noktayı görür. Buradaki haliyle kültürel pratikler ve ideolojik konumlar, bir yanlış bilinç uğrağı olmaktan ziyade, kendi içinde tutarlı ve rasyonel bir davranış repertuarını işaret eder. Ekonomiye ve kültüre ayrıcalıklı yer açan, toplumsal gerçekliği farklı perspektiflerden gören bu iki büyük anlatı, içerimleri itibarıyla son derece önemli olsa da günümüz toplumunun muğlak sınırlarını ve belirsiz nedenselliklerini anlaşılır kılmakta ziyadesiyle uzaktır. Bu denli büyük kavramların taşıyıcılığında kurulan makro anlatıların, postmodern dönemin mikro hayatlarını ve küçük insani devinimlerini anlamakta yetersiz kalması, tarihsel ve toplumsal açıdan da anlaşılırdır. Nitekim beğeni sosyolojisi, bu iki ana hattan beslenen ve -ancak- toplumsal ayrımlar ile motivasyonları -geleneksel sınıf kavramının ötesinde- aşağıdan ve ilişkisel bir şekilde gören bir güzergahı takip eder.

Beğeni sosyolojisine yönelik son dönemdeki ilginin bir diğer nedeni de nitekim burasıdır; toplumsalın dönüşümü. Bir parça toplumsal sınıf tartışmalarıyla da ilişkili olacak biçimde, 20. Yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan postmodern toplum, homojenliğin yerine çoğulluğu, kitleselliğin yerine bireyselliği, objektif ve nesnel bilginin yerine sübjektiviteyi, düzen idealinin yerine çelişkiyi/çatışmayı koyan ve en nihayetinde toplumsal ayrımları deneyimden beslenen beğeni yargılarıyla ilişkilendiren bir repertuarı da beraberinde büyötmüştür. Nitekim beğeni kavramı da, Bourdieu'nun işaret ettiği üzere (2017: 673), farklılaşmak ve buradaki farklılığı bir tür ayırt etme pratiği olarak konumlandırmakla ilişkilidir. Toplumsal uzam içerisinde sahip oldukları ekonomik ve kültürel sermaye esasında dağılan toplumsal aktörlerin kendiliğinden pratiğe aktardıkları bir habitus olarak beğenileri, kendilerine benzer olanlarla yan yana gelmenin ve ötekileri dışarıda bırakmanın bir biçimi olarak çalışır. Buna göre kimi beğeni

yargıları incelikli ve rafine bir zevkin ürünü olarak görülürken, diğerleri ilkel ve arkaik biçimler olarak kurulur. En nihayetinde toplumsal alan içerisinde bu şekilde inşa edilen sembolik sınırlar, kültürlerarası iletişimin ve kamusal diyalogun önünde bir bariyer olarak çalışır. Nitekim bu doğrultuda, beğeni yargısının, göç sosyolojisinin de önemli kavramlarından birisi olduğu anlaşılmaktadır. Yerli ve göçmen toplumsal gruplar arasındaki ayrım hatlarından birisi olması ve bir tür dışsallaştırma stratejisini potansiyel olarak içermesi yanında, örneğin müzikle kurulan ilişkinin, evin iç mekanına yüklenen anlamların, mobilya estetiğinin ve/veya gastronomik tat alma duygusunun kültürel durum olarak sabitlenmesi de mümkündür. Nitekim Bourdieu'nun, buradaki haliyle beğeni yargısının ve/veya estetik zaviyenin toplumsal bir yeti olduğunu belirtmesi, eğitim ve benzeri kurumlar aracılığıyla inşa edilen sınıfsal bir terbiye ile ilişkilendirmesi de bununla ilişkilidir. Buna göre farklı beğeniler, farklı mekanlarda devinen farklı sınıfları işaret eder, toplumsal sınıfları birbirinden ayırır. Bir başka deyişle, toplumsal sınıflar ile beğeni yargıları ve mukabil hayat tarzları arasında kendiliğinden oluşan bir tekabüliyet vardır.

"İster evlerin ve dekorasyonların üslubu söz konusu olsun, ister söylemin retoriği, ister 'aksanlar', giysilerin rengi ve seçimi, ister sofrada adabı ve etik yatkınlıklar söz konusu olsun, dışa vurma işlevleri göz önüne alındığında ayrışma simgelerine özgü olan şey, biri ayırt edici işaretler sistemindeki konumları ve ikincisi de bu sistemle eşyanın dağılımındaki konumlar sistemi arasında kurulan birebir mütekabiliyet ilişkisi olmak üzere iki kere belirlenmiş olmalarıdır. Bu özellikler, bir sınıflandırma uyarınca toplumsal olarak yerinde ve meşru görüldüklerinde, sadece mübadeleye girip maddi mamuller olmaktan çıkıp, değerleri başka özelliklere ya da olmayan özelliklere göre mesafeleriyle ölçülen ve anlam taşıyan tanınma işaretleri halini alırlar. Bedene dahil edilen ya da nesneleştirilen özellikler, bu şekilde bir tür ilksel dil işlevi görürler; tüm kendini sunuş stratejilerine rağmen bu dil, konuşulmaktan ziyade insanı konuşur" (Bourdieu, 2014: 199-200).

Nitekim bu çalışma, aynı zamanda "toplumsal mesafe sistemi" ve "hayat tarzları sistemi" olarak da çalışan bu dili anlamaya gayret edecek; Gaziantep kentinin farklı mekanlarını deneyimleyen ve dolayısıyla farklı sermaye hacimlerine sahip toplumsal aktörlerin beğeni yargıları üzerinden hem yerlilerin ve göçmenlerin habituslarını hem de bunlar arasındaki ayrım sınırlarını okumaya çalışacaktır. Bu doğrultuda Suriyeli göçmenler ile Gaziantep'te yerlilerin mobilya beğenileri, iç mekân anlamları, kıyafet yönelimleri, misafir ağırlama biçimleri ve müziğe ilişkin estetik yargıları mukayeseli olarak ele alınacaktır. En nihayetinde bu mukayese, toplumsal grupların kendi beğenilerini tarif etmeleri vasıtasıyla, yerlilerin yapılanmış ve -görece- hakim yargıları ile göçmenlerin geçici ve -görece- marjinal yargıları arasındaki rekabeti görünür kılacağı gibi; Bourdieu'nun (2017: 265) iki karşıt sınıfa karşılık gelen iki habitus tipini işaret etmek için kullandığı "özgürlük beğenisi" ve "zorunluluk beğenisi" arasındaki

ayırımı, -yine sınıfsal bir içerikle- yerli ve göçmen toplumsal gruplar üzerinden düşünmeye imkan sağlayacaktır.

Yukarıda da vurgulandığı gibi, toplumsal sınıf kavramı, bu araştırma projesinin en önemli uğraklarından bir diğerini oluşturmaktadır¹. Gaziantep kentini farklı kompartımanlara bölüp, bunların her birinin içerisindeki göçmen ve yerlilerin hem kendi mekân deneyimlerini hem de öteki kültür ile iletişimlerini anlamaya çalışma sürecinde sınıf kavramı kritik bir epistemolojik konuma denk gelmektedir. Her bir bölge ve bu bölgede hâkim sınıf tasavvurları, ekonomik sermaye yoğunluğu ve buna mukabil kültürel repertuvar, o bölgede yaşayan toplumsal öznelerin zihin haritaları, anlam dünyaları ve en nihayetinde habitusları ile sürekli konuşan bir mahiyette görünmektedir. Gaziantepli yerliler ve Suriyeli göçmenlerin iletişim süreçleri, kültürel olduğu kadar sınıfsal bir dolayım da sahiptir; toplumsal uzam içerisindeki karşılaşma biçim ve olanakları yanında birbirini algılama ve birbirleri üzerinden geri kalan gündelik hayatla ilişkilene tercihleri sınıfsal bir içeriğe sahiptir. Bu doğrultuda sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve çoğunlukla emekçilerin ikamet ettikleri bölgelerdeki karşılaşmalar ile sosyo-ekonomik seviyesi yüksek, sermaye birikimi yoğun ve hatta daha evvelen getirilen ticari bağların hala devam ettirildiği bölgelerdeki karşılaşmalar biçim ve içerik yönünden farklılaşmaktadır. Örneğin, toplumsal hiyerarşinin alt basamaklarında yer alan, çoğunlukla kentin çevresinde ikamet eden ve ancak emeği marifetiyle hayatını yeniden üretebilen sınıflar, özellikle kriz zamanlarında küçülen iktisadi pastanın da etkisiyle, bir yanda kültürel duvarlarını yükseltip kendi içine dönerken diğer yandan yaşanan ekonomi-politik sorunları ötekinin varlığı üzerinden anlamlandırmaya girişebilmektedir. Buna karşın toplumsal hiyerarşinin üst basamaklarında yer alan, kent merkezindeki çoğunlukla korunaklı sitelerde yaşayan ve hatta yüksek rant değerleri nedeniyle öteki toplumsal sınıfları kendiliğinden dışlayan mekânlarda devinen toplumsal sınıflar, kültürel farklılıkları beğeni ve estetik biçimlerdeki ortaklık üzerinden telafi edebilmektedir. En nihayetinde “toplumsal sınıf” kavramı, gündelik hayatın dinamiği ve insani ilişkilerin derinliği düşünüldüğünde söylenebilecek olan bu ve buna benzer çok sayıda sözü makul bir çerçeveye yerleştirecek en açıklayıcı kavramlardan birisi olarak durmaktadır.

Nitekim bu araştırma projesinde de Gaziantep kent mekânı 5 bölge ve 131 mahalleye ayrılmış; bir yandan arazi rayiç bedelleri üzerinden metrekareye düşen kişi başı gelir seviyesine bağlı olarak toplumsal katmanlar coğrafi olarak birbirinden ayrılırken; diğer yandan bu ayrımın kesişim alanlarında kalan toplumsal özneler, kültürel sermayeleri ve gündelik yaşam performansları üzerinden uygun bölgeye dahil edilmiştir. Dolayısıyla geleneksel literatürde olduğu üzere, sınıfı üretim ilişkilerinin bir sonucu olarak alan ve bu bağlamda ekonomiye mutlak bir belirlenim atfeden yaklaşımların yerine toplumsal deneyim uğraklarına yakından bakan ve bilincin kaynaklarını burada arayan bir perspektif konmuştur. Zira, insanların gündelik hayatlarında paylaştıkları aynı deneyim ufku, görme biçimleri ve anlamlandırma tarzları onları aynı sınıfsal konuma dahil eder. Sınıf kavramını sosyo-kültürel ve

¹ Toplumsal sınıf tartışmasını içeren bu bölüm bu serinin ilk çalışması olan “Suriyeli Göçmenler ile Gaziantepli Yerlilerin teknolojik sermayeleri ile medya tüketim pratikleri”nden alınmıştır. Sınıfla ilgili bu tartışmanın burada tekrar edilmesinin iki temel nedeni bulunmaktadır. Birincisi toplumsal sınıf bizim bu proje kapsamında en önemli kerterizlerimizden birisidir ve beğeni başlığında olduğu gibi bu araştırma altındaki hemen hemen tüm diğer sorunsal ve tartışmalarla etkileşim halindedir. İkincisi ise, okuru bizim toplumsal sınıf ile kastettiğimiz anlam çerçevesini keşfetmek için her çalışmada serinin ilk kitabına yönelmek zorunda bırakmamak istememizdir.

ekonomi-politik arasında bir ilişki olarak kavrayan bu tasavvur, farklı ekonomik düzeylere sahip olduğu halde toplumsal pratikleri esasında aynı mekânda yan yana ikamet eden insanları aynı toplumsal sınıfa yerleştirir. Thompson'un belirttiği üzere (2004: 42), "Sınıf, insanların kendi tarihlerini yaşarken kendilerinin tanımladığı bir şeydir."

Yöntemsel Çerçeve

Suriyeli Göçmenler ile Gaziantep’li Yerlilerin Beğenilerine dair betimleyici bulguları tartışmaya açtığımız bu çalışma, halihazırda devam etmekte olan “Suriyeli Göçmenler ve Gaziantep Yerlilerinin Kültürlerarası İletişim Örüntüleri ve Mekân Deneyimi: Sorunlar, Olanaklar, Eklemlenme ve Mücadele Stratejileri” başlıklı ve TÜBİTAK 1003 programı çerçevesinde desteklenen araştırma projemizin çok katmanlı ve nicel desenli ilk saha araştırmasının verilerinden derlenmiştir². Projemizin bu safhasındaki araştırma izleği Gaziantep’te yaşayan Suriyelilerin kim olduklarını, nerede, nasıl yaşadıklarını ve bu kentte yaşamakla ilgili temel deneyim örüntülerini betimlemeye ve bunları Gaziantep yerlilerinki ile karşılaştırmaya dair kapsamlı bir anket çalışmasını içermektedir.

Nicel sahamızın araştırma evrenini Gaziantep kentinde ikamet eden Gaziantep’liler ve Suriyeliler oluşturmaktadır³. Türkiye İstatistik Kurumu adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Gaziantep’te ikamet eden nüfus 2018 yılında 2.005.515 kişidir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2018 yılı Ekim ayı verilerine göre Gaziantep’te geçici koruma kapsamında 404.979 Suriyeli bulunmaktadır⁴.

Araştırmanın anket çalışmasında, Gürbüz ve Şahin (2016)’ya göre %99 güvenilirlik düzeyinde evreni asgari temsil edecek örneklem miktarı Gaziantep’liler için 665 kişi; Suriyeliler için 661 olarak belirlenmiştir. Gaziantep kentinde bireylerin ikamet etme durumlarının mekânsal dağılımı hem çok kültürlülük hem de ekonomik eşitsizlik bağlamında ortaya çıkan farklı bölgeler görünümündedir. Sönmez (2016) yaptığı çalışma neticesinde, arazi rayiç bedelleri üzerinden metrekareye düşen kişi başı gelir durumu üzerinden Gaziantep kentinin mekânsal dağılımını gelir düzeyi en yüksekten en düşüğe olmak üzere ortaya koymuştur. Bu bağlamda toplanan veride evrenin hem çok kültürlülük özelliği hem de ekonomik eşitsizlikler bağlamında ortaya çıkan heterojen mekânsal gruplardaki değişime bağlı olarak farklılık gösterme olasılığı bulunduğundan örneklem yöntemi olarak tabakalı örneklem yaklaşımı kullanılmıştır. Belirtilen çalışmadan yararlanılarak gelir düzeyine göre kent beş mekânsal dağılıma ayrılmış ve her mekânsal dağılım içerisinde belirlenen mahallelerden örneklem sayısı kadar katılımcıdan veri toplanmıştır. Her mekânsal gruptan seçilen katılımcı miktarı, o grubun toplam evrendeki temsil oranına göre hesaplanarak çalışmaya dahil edilmiştir. Belirlenen örneklem öngörülen düzeyde temsiliyeti sağlayabilmesi amacıyla Gaziantep’liler için 868 kişi; Suriyeliler için 706 kişi olmak üzere 1574 kişiden araştırmanın nicel desenine ait veriler toplanmıştır. Katılımcılar 18 yaş üstü Suriyeli göçmen kadın ve erkekler ile Gaziantep yerlisi kadın ve erkeklerden oluşmaktadır.

Bu anket çalışmasının ana hedefi hem Gaziantep’teki Suriyeli göçmenlerin güncel bir yaşam haritasının çıkarılması, hem de onların kültürlerarası iletişim sorun ve olanak örüntülerine dair temel referanslarının

² Bu çalışma kapsamında kullanılan yöntem ve araştırma tasarımının anlatıldığı bu bölüm de toplumsal sınıfla ilgili tartışmalarda olduğu gibi okuyucuyu her defasında ilk çalışmaya yönlendirmemek adına ilk çalışmadaki genel çerçeveyi içerecek biçimde sunulmuştur.

³ Araştırma projesi önerildiği tarihteki yıl ve ona ait olan veriler üzerinden çalışma yürütülmüş olup, 2019 ve 2020 yılındaki nüfus sayı ve oranındaki değişimler de takip edilmiştir. Ancak söz konusu değişimler istatistiki anlamda çalışmamız açısından fark yaratacak ölçüde değildir.

⁴ http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, erişim 10.10.2018

tespit edilebilmesidir. Dolayısıyla bu aşamada kültürlerarası iletişim örüntülerinin özellikle Bourdieucü bir ilişkisel sosyoloji çerçevesinde oluşturan kavramsal çerçevenin nicel sahamıza kılavuzluk ettiğinin de altını çizmeliyiz. Bourdieu'nün araştırmamıza kılavuzluk eden kavramsal çerçevesinden onun yaptığından farklı olarak iki farklı toplumun benzerlik ve farklılıklarını betimleme noktasında yararlanabilmek ve bunu nicel bir araştırma deseniyle yapabilmek adına araştırmamızda belli başlı değişkenler tanımlamıştır.

Bu değişkenlerden ilki, nicel aşama süresince kültürlerarası iletişim örüntüleri dâhilinde gündelik yaşamda Suriyeli göçmenlerin Gaziantep yerlileri ile yakınlaşma derecesini ölçmek için kullandığımız "kültürleşme"dir. Bu değişkenin incelenmesi yoluyla Suriyeli göçmenlerin her iki kültürün yönlerini kabul etme ve yeni kültürü benimseme düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Yine kavramsal çerçevenin desteklediği biçimiyle göçmenlerin sermayeleri- sosyal, ekonomik, kültürel, sembolik- incelenecek diğer değişkenler olarak belirlenmiştir. Böylece göçmenlerin yeni ikametleri Gaziantep'teki yerlilere yakınsamaları yani yeni habitusları ile sermayeleri arasındaki ilişkiler, yeni ikamet mekânları olarak Gaziantep'teki gündelik yaşamları üzerinden görülebilmektedir. Dolayısıyla nicel aşamada Suriyeli göçmenler örnekleminden veri toplama aracı olarak kullanılacak soru formu: (1) demografik değişkenler; (2) kültürleşme ölçeği (Bauman, 2015); (3) sermaye ölçekleri; (Chen vd., 2008; Adler ve Stewart, 2007); (4) diğer kültüre yaklaşma-kaçınma eğilimleri (Gudykunst, 2010) ve (5) diğer kültüre yönelik bilgi ve kalıp yargılarının seviyesini belirleme ölçeği (Gudykunst, 2010) olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Göçmenlerden toplanan veriye ek olarak Gaziantep yerlisi halkın göçmenlere yaklaşma-kaçınma eğilimleri ve onlarla ilgili bilgi ve kalıp yargılarının seviyesini (Gudykunst, 2010) ölçmek için de bir soru formu kullanılmıştır.

Göçmen ve yerlilerin beğeni biçim, deneyim ve pratiklerini karşılaştırmalı olarak ele almaya çalıştığımız bu çalışmada ise yukarıdaki ölçekler içinde bir nevi "gömülü" olan ve toplumsal ayrımı işaret edecek beğeni yargılarını içeren kısmı bir ölçekten faydalandık. Bu ölçeğin büyük oranda Bourdieu'nün (2017) "Ayrım" çalışmasında kullandığı ve katılımcılarının sermaye ve alan bağlamındaki beğenilerindeki ayrımı ve bunun toplumsal sınıf ile olan ilişkisini açıklamaya çalışan ölçeğinden yararlandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktada her biri (1) genel tercihler, (2) nüfus (yaş kategorileri), (3) cinsiyet ve (4) bölge (ikamet alanı ve toplumsal sınıfı birlikteliği) üzerinden betimlenen ve analiz edilen beş beğeni kategorisini temel aldık:

- (1) İç mekânın beğenisi (Mobilya tercihleri)
- (2) İç mekânın niteliği
- (3) Giyim
- (4) Misafir ağırlama
- (5) Müzik beğenileri

Bu beğenileri incelerken özellikle odaklandığımız husus, çok katmanlı ve ölçülmesi zor bir olgu olan habitusu kısmen de olsa Göçmen ve Yerlilerin bazı temel beğenileri ile onların yukarıda da dile getirdiğimiz mekânla ilişkili olarak gördüğümüz sınıfsallıkları bağlamında gözlemleyebilmektir. Aslında,

Bourdieu'nün de ortaya koyduğu gibi beğenilerdeki farklılaşmalar bir toplumun içinde yer alan öznelerin habituslarını açık bir biçimde gösterebilir. Elbette bu habituslar öznelerin sermayeleriyle, dahil oldukları, kullandıkları alanlarla ve diğer öznelerle içine girdikleri oyunlarla şekillenir ve yine yukarıda da ifade edildiği gibi bu habituslar toplumsal ve kültürel uzam içindeki ayırım ve ortaklaşmaları daha kolay görülür ve anlaşılır hale getirebilir.

Bu noktada yöntemle ilgili bir hususun altını çizmekte -ilk çalışmamızda da olduğu gibi- yarar görüyoruz. Araştırma projemizin ilk safhasında elde ettiğimiz bu verilerin tamamen nicel olarak desenlenmiş bir tasarımın çıktıları olması, söz konusu bulguların öznelerin tercihindeki derin anlamları, nedensellikleri tam manasıyla gösteremeyeceği bize düşündürülebilir ki bu yanlış bir öngörü de değildir. Ancak, halihazırda devam araştırmamızın etnografik bir yöntemsellikle yürütülen ikinci aşamasında da zaten tam da bu derinlikli anlamlara ulaşmak hedeflenmektedir.

Serinin ilk kitabında da vurguladığımız gibi "Suriyeli Göçmenler ve Gaziantep Yerlilerinin Kültürlerarası İletişim Örüntüleri ve Mekân Deneyimi" ni araştıran projemizin nicel saha çalışmasında elde ettiğimiz verilerin içinden göçmen ve yerlilerin "Beğeniler"ini derleyen bulguları paylaştığımız bu mini kitap farklı sermaye, alan ve habitusu ilişkilerini her iki toplumun ortaklaşan deneyim, beğeni ve iletişimsel örüntüleri üzerinden betimleyecek ve birbirini tamamlayacak başka kitaplarla da tamamlanacak. Ancak önümüzdeki çalışmalardan itibaren hedefimiz nitel sahada elde edilen verilerin de bu tartışmaya derinlik katacak bir biçimde dahil olması ve nihai amacımız olan tüm bulguları göçmen ve yerlilerin ortak deneyim alanı olarak Gaziantep kentindeki gündelik yaşam pratikleri üzerinden resmederek ilişkiselsel bir bakış çerçevesinde kültürlerarası iletişim sorun, olanak ve eklemlenme/mücadele stratejilerine dair temel gündemleri açığa çıkarmaktır. Umuyoruz ki projemizin de amacına uygun olarak tüm bu çalışmanın sonucunda kültürlerarası iletişim ve göç sosyolojisi-etnografisinin kütüphanesine dâhil edilecek biçimde göçmenlere dönük bir kent politikasının içerimlerini tespit etmeyi başarabiliriz.

Evleri basık, evleri küçük...

*Kapıyı kapattığım zaman kendimi mezarda gibi hissediyorum,
kapkaranlık!*

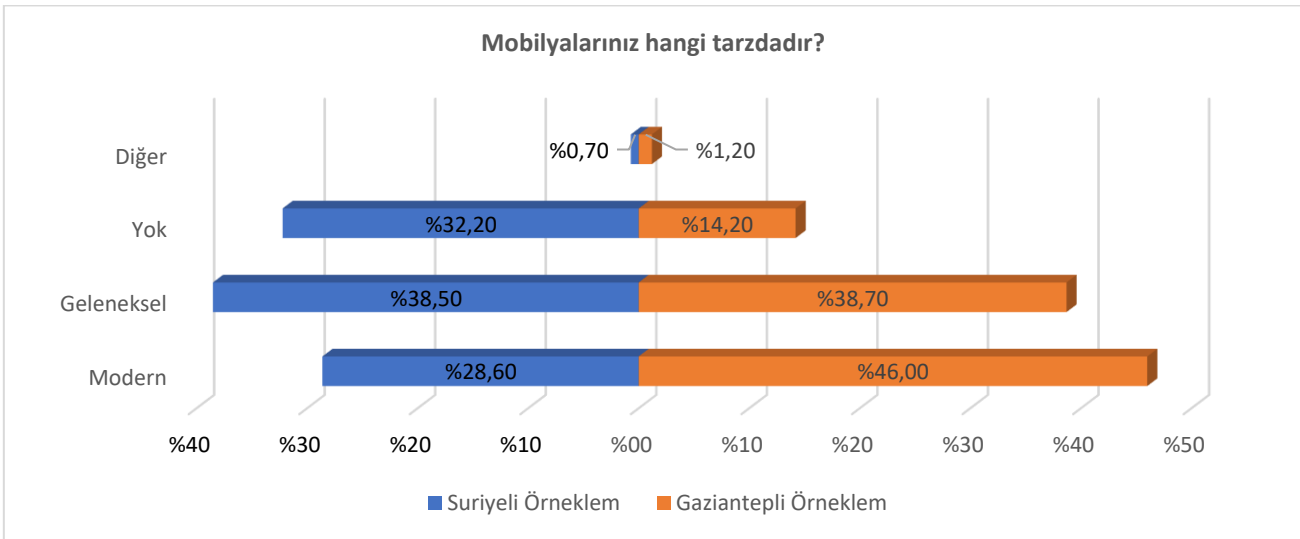
Çok iyi evler de çok pahalı oluyor, onlara da gidemiyorsun.

BULGULAR

İç Mekân Beğenisi

Mobilya Tercihleri

Gaziantep yerlilerinin ve Suriyeli göçmelerin halihazırda kullandıkları mobilyalara ilişkin beğeni yargılarına bakıldığında (Şekil 1); Suriyeli örnekleminde geleneksel bir yönelim ağırlıktayken (%38,5), Gaziantepli örnekleminde modern olanın ağırlık kazandığı görülmektedir (%46). Deneyim alanlarına ilişkin bireylerin kendi vurgularını takip eden, dolayısıyla neyin modern/geleneksel olduğunu ve/veya geleneksel/modern olanın içerimlerinin neler olduğunu parantez içine alan bu veri dikkate alındığında, geleneksel ve modern olanın her iki toplumsal grupta yer değiştirdiği görülmektedir. Suriyeli göçmenler, ilişkinin diğer tarafına nazaran daha “geleneksel” olarak işaretlenirken; Gaziantep yerlileri daha “modern” sıfatına haiz olmaktadır. Bu bahiste diğer bir husus, kendi beğeni yargılarını değerlendirirken bireylerin “yok” olarak işaretledikleri ve bu doğrultuda iradi bir konumlanmaya sahip olmama halleridir. Suriyeli göçmenlerin %32,20’si mevcut mobilya tarzını belirleyen herhangi bir motivasyon olmadığını söylerken, bu oran Gaziantep yerlilerinde %14,20 ile çok daha aşağıdadır. Buradaki farkın, savaş koşullarını geride bırakmış ve dolayısıyla yeni yerleştiği kent mekânında varlık arayan bir toplumsal grup için “beğeni” meselesinin öncelikli bir yere sahip olmasıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda her iki toplumsal grup arasındaki farkın, göçmen ve yerli olmaktan kaynaklanan toplumsal bir deneyim farkı olduğu görülmektedir. Beri yandan, Gaziantep nüfusu içerisindeki “yok” kategorisinin ekonomik eşitsizliğe yaslanan sınıfsal bir durum olduğunu da söylemek gerekir.

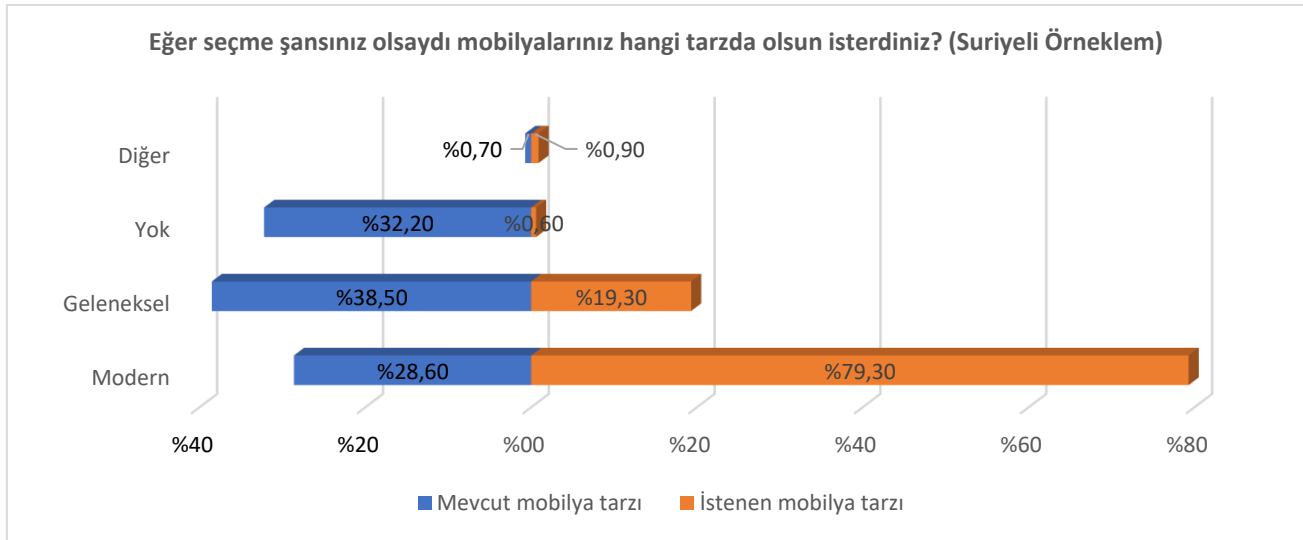
Şekil 1 Mevcut Mobilya Tarzı

Buradaki “yok” kategorisi üzerinden bakıldığında; Suriyeli göçmenlerin, mobilya beğenilerine dönük bu kayıtsızlığı üzerinde durulması gereken bir husus gibi görünüyor. Bu halin halihazırda göç öncesi yaşamlarında da karşılığı olmayan bir gündelik hayat güzergahıyla ilişkili olduğu düşünülebilir; iç mekâna ilişkin düzenlemelerin anlamsız, ev mekanına ilişkin müdahalelerin gereksiz görüldüğü ve sürekli olarak kamusal yaşamı hedefleyen bir yaşam hali içerisinde mobilya beğenileri tali bir konumda olabilirdi. Ancak nicel verilerin ötesine geçerek gündelik yaşamın niteliksel biçimlerine bakıldığında, bunun böyle olmadığı ve *-tıpkı geleneksel Gaziantep mimarisinde de karşılığı olduğu üzere; zira her iki toplumsal grubu birbirine bağlayan mimari ortaklıklar da vardır-* özel alanın sosyo-psikolojik açıdan önemli bir alan olduğu görülmektedir. Kültürel bariyerlerin de etkisiyle özellikle kadınların daha fazla zaman geçirdiği ve belki de bu nedenle ufak dokunuşlar marifetiyle (Suriye’den getirilen aksesuarlar, duvara asılan küçük imgeler, geçmişini hatırlatan kıyafetler vb.) genişletilmeye çalışılan bir psikolojik alan olarak evin mobilya beğenilerinden bağımsız olması düşünülemez. O halde mobilya beğenilerine ilişkin Suriyeli göçmenlerin buradaki kayıtsızlığının nedenini, hayata karşı bütünlüklü bir donukluğun sonucu olarak görmek mümkündür. Göç sürecini deneyimlemiş, bu süreçte türlü badireler atlatmış ve tüm sosyo-kültürel/ideolojik ağırlığıyla yeni bir mekâna yerleşme zorunluluğunun uzun soluklu yükünü hissetmiş toplumsal aktörlerin dünyalarında beğeni yargılarına ayıracak bir alanın olmadığı görülmektedir.

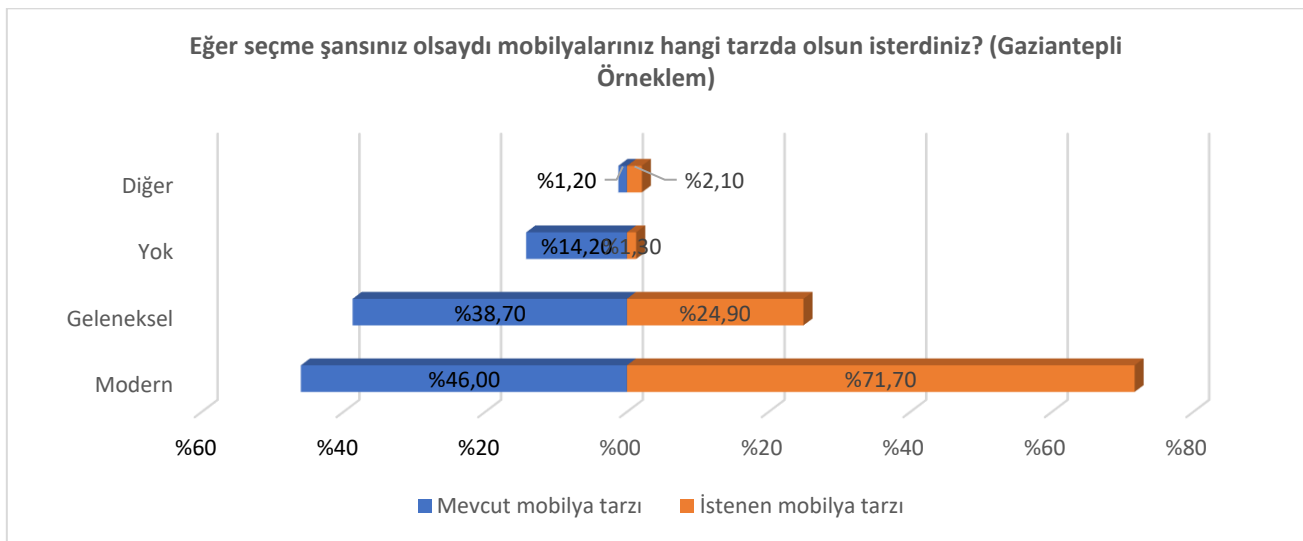
Mobilya beğenileri konusunda mevcut olanın ötesine geçen ve ulaşılmak istenen bir arzu söz konusu olduğunda ise, her iki toplumsal grupta da modern olana dönük yoğunlaşan bir teveccüh görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin arzu dünyasında modern mobilya beğenisinin oranı %79,3 iken (Şekil.2), Gaziantep yerlilerinde modern olana ilişkin bu oran %71,7’dir (Şekil.3). Buna nazaran gelenekselin arzulanan yerine bakıldığında; Suriyeli göçmenlerin dünyasında neredeyse yarı oranında azalıp %19,3’e gerilerken, Gaziantepli yerlilerin arzu alanında %24,9’a doğru bir azalış söz konusu olmuştur. Arzulanan mobilya beğenilerine ilişkin modern ile geleneksel arasındaki fark, Suriyeli göçmenlerde ilki lehine daha büyük olmanın yanı sıra, mevcut durum ile karşılaştırıldığında geleceğe ilişkin potansiyel bir yapısal değişimden söz etmek de gerekmektedir. Anlaşıldığı üzere, göçmen nüfus için beğenilerin dönüşümünün, beraberinde getirdiği muhtelif değişimlerle birlikte geleceğe ilişkin bir umut miti olarak da çalıştığı söylenebilir. Buna karşın, her ne kadar modern lehine olan mevcut durumu derinleştirse de, Gaziantepli yerlilerin arzu dünyasında bu tarz bir yapısal değişim görünmemekte ve dolayısıyla gelenekselin azalışı göçmenlere nazaran daha temkinli izlenmektedir.

Bütün olarak bakıldığında hem Gaziantepli yerlilerin hem de Suriyeli göçmenlerin arzu dünyalarında, geleneksel olandan modern olana dönük bir kayma söz konusudur. Mevcut dönemdeki mobilya tarzlarına nazaran geleneksel olanın ağırlığı yarı oranında azalırken, hem bu oran modern olana eklenmiş hem de daha önceden kendilerini herhangi bir beğeni kategorisi içerisine yerleştir(e)meyen toplumsal öznelerin neredeyse tamamı modern olanı arzular hale gelmiştir. Daha evvel de söylendiği üzere, neyin geleneksel/modern olduğu ve/veya geleneksel/modern olanın içerimlerinin neler olduğundan bağımsız olarak, isim (numen) düzeyinde bile “modern” kavramı etrafında toplanan bu yoğunluk, üzerine düşünülmesi gereken ilgi çekici bir başlık gibi durmaktadır. Bir giriş olarak; moda

uygun, yakın zamana ait, yeni vb. çağrışımları olan bir kavram olarak modern, eski zamana ait olandan kesin bir farklılaşmayı da anlamsal olarak içeriyor. Bu eski ve yeni diyalektiğinde, yeni ve modern olanın diğerine nazaran çağrışımsal bir üstünlüğünden bahsedilebilir. Buna nazaran geleneksel mobilyaların, gerek motifleri gerekse üretim teknikleri ve malzeme nitelikleri itibarıyla geleneksel kültürün bir parçası olmaktan çok eski zamana ait ve dolayısıyla gündelik yaşamın hızlı akışına uygun olmayan bir hantallıkla ilişkilendirildikleri söylenebilir. Diğer bir husus, modern olanın her şeyi kendine benzetme ve/veya her şeyin içine sızarak ona dahil olma özelliği ile ilişkilidir. Dolayısıyla Gaziantep örneğindeki beğeniler bağlamında modern olan, hâkim repertuvardan farklı olarak mistik ve tinsel olana mesafeli bir biçimde seküler bir akıl tarafından yönlendirilen bir modernlik olmaktan çok, geleneksel kültür ve onun simgesel evreniyle iç içe geçmiş bir modernliktir.

Şekil 2 İstenilen Mobilya Tarzı (Suriyeli Örneklem)

Şekil 3 İstenilen Mobilya Tarzı (Gaziantepli Örneklem)

Nüfusa Göre Ayrım

Mobilya beğenilerine ilişkin arzuların nüfus içindeki yönelimlerine bakıldığında; ana eğilimin her iki toplumsal grup için de birbirine paralel seyrettiği görülmektedir. Özellikle genç ve orta yaşlı nüfusun arzulanan beğeni dünyası modern bir eğilime sahipken; yaşlı nüfusun daha geleneksel bir çizgiyi arzuladığı söylenebilir. Buna ilişkin niceliksel verilere daha yakından bakıldığında (Şekil 4); modern mobilyalara ilişkin olarak, Suriyeli göçmenlerdeki en yüksek arzu oranı %90,9 ile 65-69 yaş aralığında görülmekte ve orandan sert bir düşüş ile 70-74 yaş aralığında en düşük oranına gerilemektedir (%25,0). Modern olana ilişkin bu dip nokta, aynı zamanda geleneksel mobilya beğenilere ilişkin arzunun en yüksek olduğu noktadır (%75,0).

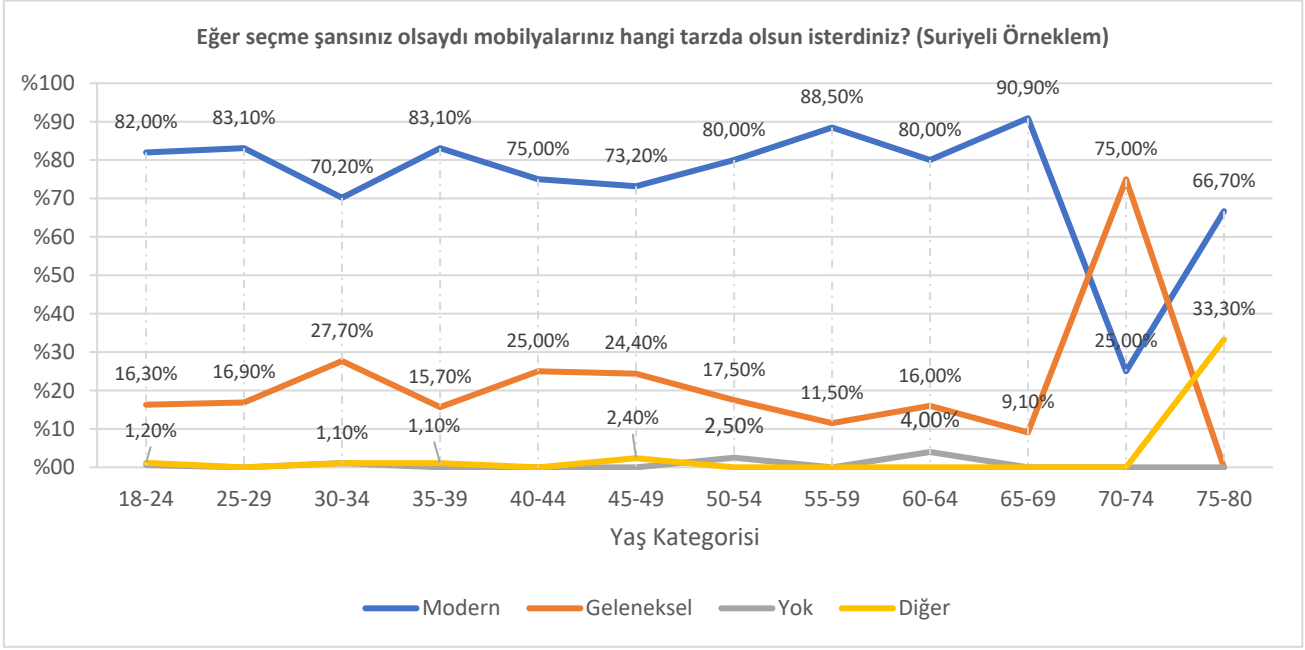
Buna karşın Gaziantep yerlilerindeki modern mobilya beğenilerine ilişkin arzu, en yüksek noktasına %78,6 ile 40-44 yaş aralığında ulaşırken, o noktadan itibaren dengeli bir azalma eğilimi göstermektedir (Şekil 5). Yine Suriyeli göçmenlerde olduğu gibi modern beğenilere ilişkin en sert düşüş %37,5 oranı ile 70-74 yaş aralığında gerçekleşmekte ve nitekim bu aralık geleneksel beğenilere ilişkin de en yüksek oranı işaret etmektedir (%56,3).⁵

Buradaki nicel verilerden yola çıkarak üç şey söylenebilir: Birincisi, Suriyeli göçmenler ve Gaziantep yerlilerinin mobilya beğenilerine ilişkin arzuları konusunda genel trendlerde bir paralellik söz konusudur. Bu bağlamda beğeni yargıları konusunda bir tür kültürel yan yanalıktan bahsedilebilir. Her iki toplumsal grubun genç nüfusu modern bir çizgiyi arzularken, 65 yaş nüfus geleneksel olanı muhafaza etmekten yana görünmektedir.

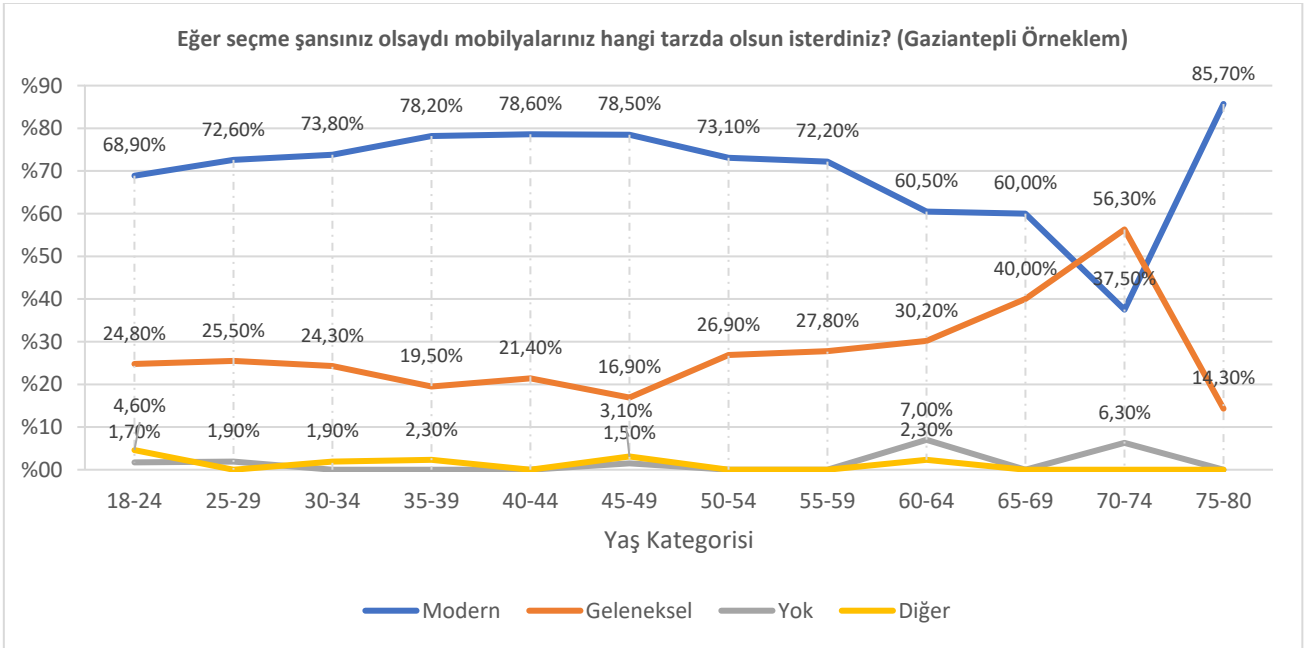
İkinci olarak, Gaziantep yerlilerinin beğeni arzuları, nüfusa bağlı olarak daha dengeli bir grafik özelliği gösterirken, Suriyeli göçmenlerin farklı yaş gruplarında görece keskin iniş-çıkışlar yaptığı görülmektedir. Bu aradaki farkın, yerli ve buralı olmaktan kaynaklanan bir yerleşiklik hali ile ilişkili olduğu söylenebilir. Buna nazaran, göç etmiş ve yerleşip kök salma arayışında olan göçmenlerin beğenilerinden de bundan etkilenen bir istikrarsızlıkla yüklü olduğu anlaşılmaktadır.

Üçüncü olarak, Gaziantep yerlilerinde modern ile geleneksel olan arasındaki açıklık, Suriyeli göçmenlere nazaran daha düşüktür. Bu haliyle Gaziantep yerlilerinin beğeni yargılarında modern olana dönük bir kayma söz konusu olsa da; bu kayma, geleneksel olanın yitimini tümüyle göze almış ve onu geride bırakmış bir kayma değildir. Daha dengeli, istikrarlı, olağan ve zamanın ruhundaki dönüşümü nüfus üzerinden okuyabileceğiniz bir değişimdir. Yine yerleşik olmaktan kaynaklanan bu duruma nazaran, Suriyeli göçmenlerin modern olana teveccühü daha keskin ve istikrarsızdır. Geleneksel olanın tümüyle geride bırakıldığı ve bu vesileyle geride bırakılmaya çalışılan bir geçmişle de hesaplaşıldığı izlenimi uyandırmaktadır. Göç süreci ve beraberindeki travmatik dönüşümler, göçmenlerin beğeni yargılarının arka planında çalışan bir somut durum olarak iş görmektedir.

⁵ Her iki toplumsal grup içinde de ankete katılan 75-80 yaş aralığı rakamsal olarak düşük olduğundan, oradaki sert hareketler anlamlı olarak değerlendirilmemiştir.

Şekil 4 Suriyeli Örneklem Mobilya Tarzının Yaş Kategorilerine Göre Ayrımı

Şekil 5 Gaziantepli Örneklem Mobilya Tarzının Yaş Kategorilerine Göre Ayrımı

Cinsiyete Göre Ayrım

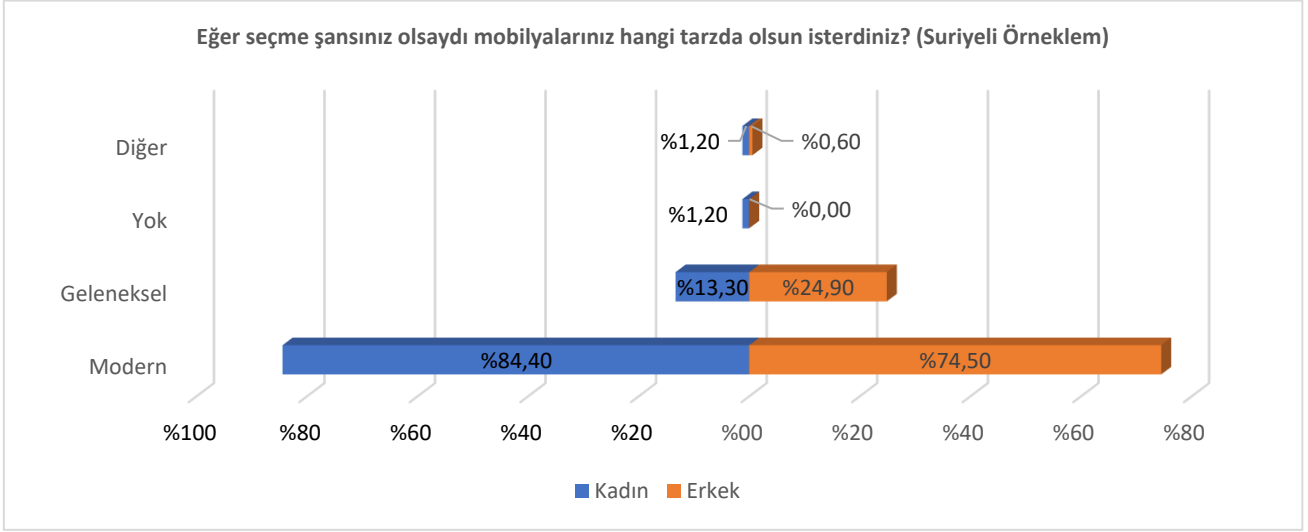
Mobilya beğenilerinin arzu dünyasına cinsiyetler açısından bakıldığında; her iki toplumsal grup içinde de kadınların, erkeklere nazaran modern olana dönük ilgilerinin daha yoğun olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda Suriyeli göçmen kadınların modern mobilya beğenileri %84,4 iken, göçmen erkeklerin modern olana ilgisi %74,5 düzeyindedir (Şekil 6). Gaziantep’li yerli kadınların arzu dünyalarında modern olanın kapladığı alan %75,8 düzeyindeyken, yerli erkeklerin beğenisi %67,9 oranındadır (Şekil 7). Diğer yandan, her iki toplumsal grup içerisinde de geleneksel olan erkekler tarafından temsil olunmaktadır; erkeklerin geleneksel mobilya beğenisi kadınlara nazaran daha yüksektir. Suriyeli göçmen erkeklerin geleneksel mobilya beğenisi %24,9 oranındayken, göçmen kadınların geleneksel olana ilgisi %13,3 düzeyindedir. Gaziantep’li yerli erkeklerin arzu dünyalarında geleneksel olanın kapladığı alan %29,2 iken, yerli kadınların modern olana dönük beğenisi %20,3 düzeyindedir.

Buradaki verilen ışığında dört husus özellikle önemlidir. Birincisi; her iki toplumsal grup içinde de kadınların erkeklere nazaran modern olana dönük ilgisi daha yüksektir. Modaya uygun olan, yakın zaman ait olan ve tüm çağrışımlarıyla birlikte geleneksel olandan farklı bir estetik çizgiyi takip eden bir kavram olarak modern, öncelikle kadınların arzu dünyasında temsil edilmektedir.

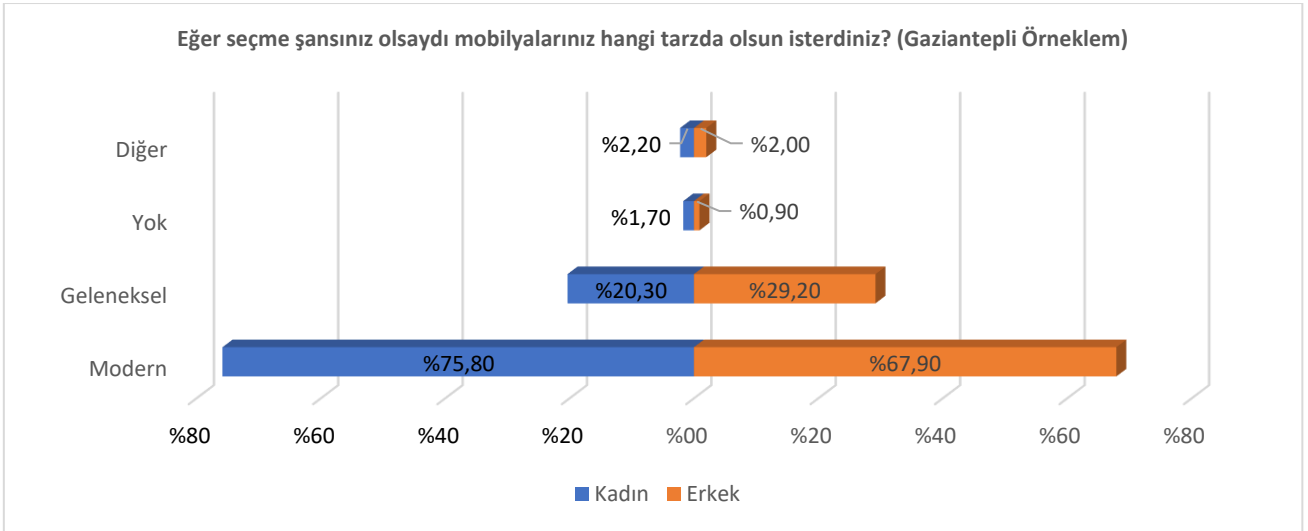
İkincisi; Suriyeli göçmen kadınların modern olana dönük beğenisi, Gaziantep’li yerli kadınlara nazaran daha yüksektir. Buna benzer biçimde, Suriyeli göçmen erkeklerin modern olana dönük beğeni yargısı, Gaziantep’li yerli erkeklere nazaran daha yüksektir. Kısaca ifade etmek gerekirse; Suriyeli nüfusun modern olana dönük ilgisi Gaziantep nüfusuna göre fazla olmakla birlikte, göçmenler içerisinde bu eksenindeki ana eğilimi büyük ölçüde kadınlar belirlemektedir.

Üçüncüsü; Gaziantep’li yerli erkeklerin geleneksel mobilya eğilimleri, Suriyeli göçmen erkeklere nazaran daha yüksektir; aynı biçimde yerli kadınların geleneksele dönük beğenileri göçmen kadınlara nazaran daha yüksektir. En nihayetinde, geleneksellik vurgusunun yerlilerde daha güçlü olduğu görülmektedir.

Dördüncüsü; batı-doğu ve/veya modern-geleneksel gibi ikilikleri de içine alacak biçimde literatürdeki hâkim eğilimlere bakıldığında, ülkelerin siyasi iklimlerinin ve politik tarihlerinin de etkisiyle a priori olarak konumlandırıldığı görülmektedir. Buna göre yüzünü Batı’ya dönmüş ve muasır medeniyet olarak orayı referans almış bir ülke olarak Türkiye, bu ikiliklerden ilkinde kendiliğinden yerleşirken, bir Ortadoğu ülkesi olarak Suriye -yine kendiliğinden- ikincisine denk düşer. Ancak sahanın sesine kulak verildiğinde bunun her zaman böyle olmadığı, örneğin bu araştırmanın örnekleminde modern olanın Suriyeli göçmenler tarafından, geleneksel olanın ise Gaziantep’li yerliler tarafından temsil edildiği görülmektedir.

Şekil 6 Cinsiyete Göre Mobilya Tarzı (Suriyeli Örneklem)

Şekil 7 Cinsiyete Göre Mobilya Tarzı (Gaziantepli Örneklem)

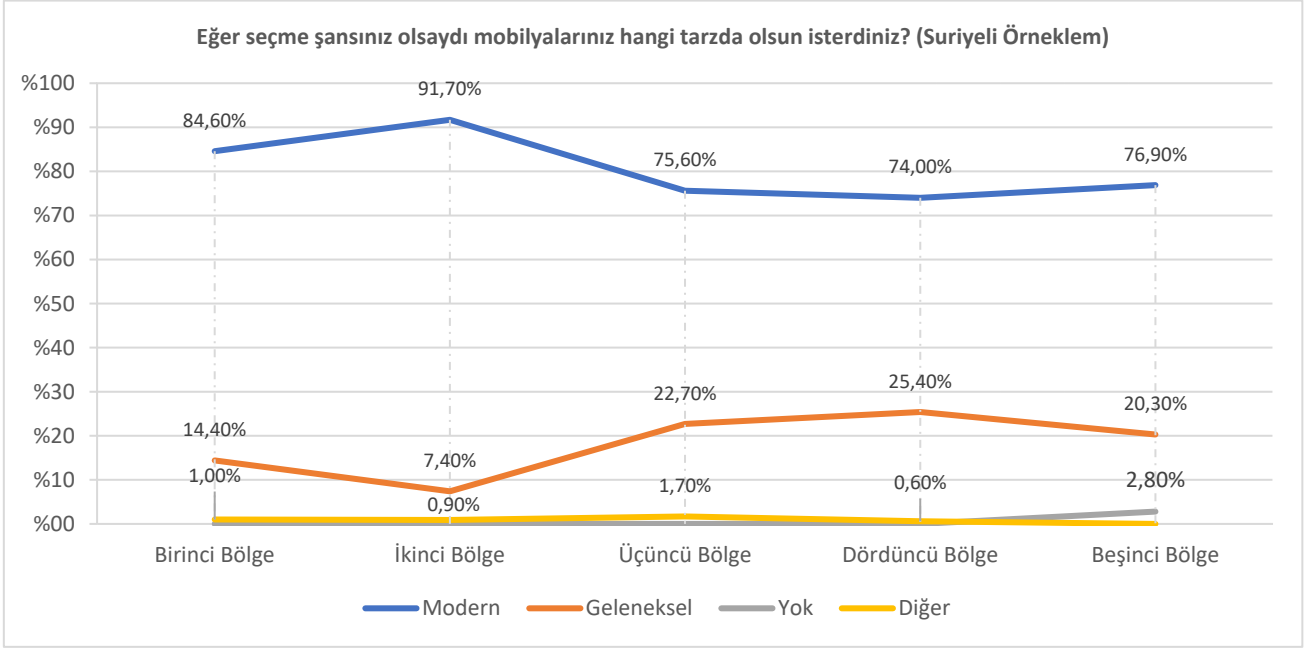
Sınıfsal Ayrım

Mobilya beğenilerine ilişkin arzu dünyasına bölgeler arası sınıfsal farklar açısından bakıldığında; her ki toplumsal grup için de modern mobilya beğenilerinin özellikle sosyo-ekonomik hiyerarşinin üst basamaklarında yer alan birinci ve ikinci bölgede yoğunlaştığı, üçüncü ve dördüncü bölgedeki göreceli azalışı takiben beşinci bölgede yeniden artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Buna göre Suriyeli göçmenlerin modern beğeni yargılarının en yüksek olduğu yer, %91,7 ile ikinci bölge olurken, ardından gelen birinci bölge %84,6 ve beşinci bölge %76,9 oranına sahiptir (Şekil 8). Gaziantep yerlilerinin arzu dünyasında modern olana yönelik beğeni %82,6 ile birinci bölgede en yoğun biçimde görülürken, onu izleyen ikinci bölge 79,7 ve beşinci bölge 73,8 düzeyindedir (Şekil 9). Her iki toplumsal grup için de modern olana yönelik beğenin düşüşü üçüncü ve dördüncü bölgeler, buna mukabil geleneksel eğilimlerin yükseldiği bölgeler olarak öne çıkmaktadır.

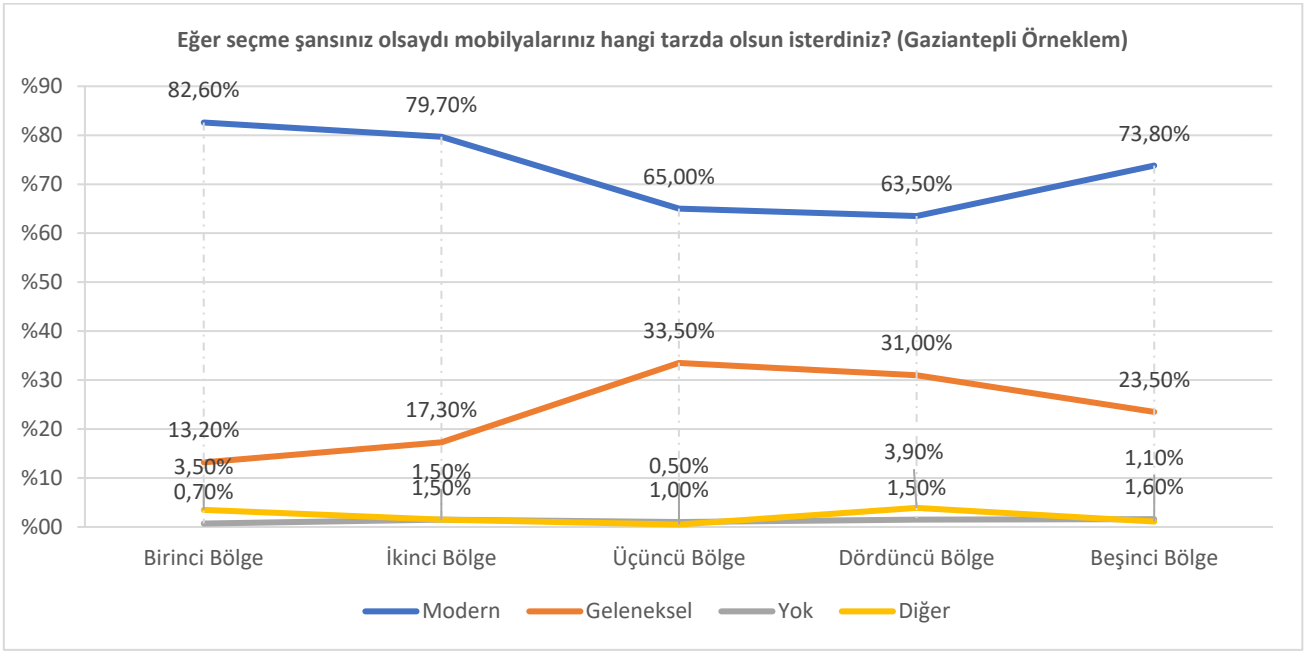
Bu veriler ışığında şu hususlar önemli görünmektedir: Birincisi, beğenilerin mekânsal ve sınıfsal dağılımı açısından Suriyeli göçmenler ile Gaziantep yerlileri arasında bir ortaklık söz konusudur. Her iki toplumsal grubun ekonomik sermayesi en yoğun olduğu bölgelerde modern olana yönelik fazlaca bir ilgi söz konusudur. Ekonomik sermayedeki artış ile beğeni yargılarının modern olana doğru bükülmesi arasında bir ilişki söz konusudur. Sınıfsal hiyerarşinin üst basamaklarına doğru çıktıkça modern beğeni yargılarına dönük vurgunun güçlendiği görülmektedir.

İkincisi, ekonomik sermaye azalıp sınıfsal hiyerarşinin daha alt basamaklarına inildiğinde geleneksel olanın kendi içinde bir parça artış eğiliminde olduğu ve modern vurguların zayıfladığı görülmektedir. Özellikle orta ve orta-alt sınıfların yaşadığı üçüncü ve dördüncü bölgeler, hem yerliler hem de göçmenler için, geleneksel beğenilerin -diğer bölgelere nazaran- yükselme eğiliminde olduğu bölgeler olmuştur.

Üçüncüsü, ilk çekici bir başlık olarak beşinci bölgenin konumudur. Ekonomik ve kültürel sermayenin en az yoğun olduğu, sınıfsal hiyerarşinin en alt basamağında yer alan beşinci bölge insanların işaret ettikleri modern beğeni yargıları, üzerinde durulması gereken bir kategoridir. Hem Suriyeli göçmenler hem de Gaziantepli yerliler içerisindeki emekçilerin yoğunlukla yaşadığı beşinci bölgedeki bu modern tasavvur çift yönlü bir güzergahı önerebilir: İlki, toplumsal aktörlerin zihin dünyalarında modern olanı yerleştirdikleri düzey ile alakalı bir biçimde, ona yükledikleri daha iyi yaşam imgesi ile ilişkili olabilir ve bu vesileyle ekonomik sermayenin yoğun olduğu bölgelerdeki yaşam biçimlerinin taklidini mümkün kılan bir güzergahı işaret edebilir. İkincisi, daha üst düzey bir bilinçlilikle, mevcut sosyo-ekonomik eşitsizliğin yaralarını saracak biçimde modern olanın rasyonel dünyasına ve seküler biçimlerine atıf yapıyor olabilir. Bu ikili güzergahtan hangisinin baskın olduğunu anlamak, ancak nitel bir metodolojiyle mümkün olabilir.

Şekil 8 Bölgelere Göre Mobilya Tarzı (Suriyeli Örneklem)

Şekil 9 Bölgelere Göre Mobilya Tarzı (Gaziantepli Örneklem)

İç Mekânın Niteliği

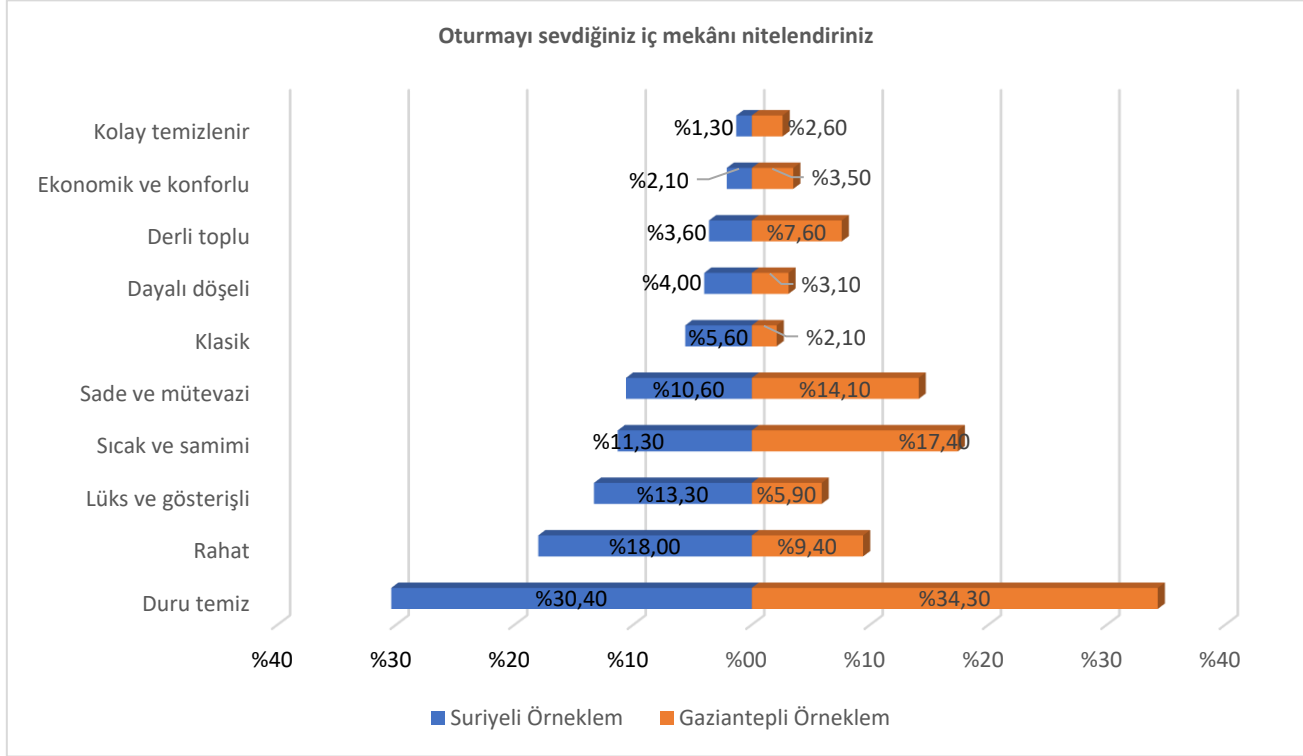
Suriyeli göçmenler ve Gaziantep’li yerlilerin iç mekân tasarımlarındaki öncelikli vurgularına bakıldığında (Şekil 10); her iki toplumsal grup için de duruluk ve temizliğin ilk sırada olduğu görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin %30,4’ü ve Gaziantep’li yerlilerin %34,3’ü iç mekânın duru ve temiz olmasını öncelikle önemsemektedir. Her iki toplumsal grubu yan yana getiren ilk sıradaki bu oydaşma, diğer basamaklarda bir parça farklılaşmaktadır. Buna göre Suriyeli göçmenler, -sırasıyla- rahatlık (%18) ve lüks/gösteriş (%13,3) niteliklerini işaret ederken; buna karşın Gaziantep’li yerliler, -sırasıyla- sıcaklık/samimiyet (%17,4) ve sadelik/mütevazilik (%14,1) vurgularının altını çizmektedir.

En nihayetinde ilk sıradaki duruluk ve temizlik işaretinin, Gaziantep’li yerliler ile Suriyeli göçmenlerin halihazırda birbirine yakın kültürel repertuvarlara sahip olmasından kaynaklanan kültürel ve hatta dinsel bir motivasyonun sonucu olduğu söylenebilir. Özellikle İslam düşüncesi ve buna mukabil muhafazakâr mahallede temizliğin bir tür dinsel ritüel olarak tatbikinin, gündelik yaşamının bütünü ve elbette özel alanları da içine alan bir tür simgesel evren yarattığı söylenebilir. Ancak bunun devamı olarak düşünülebilecek ve Gaziantep’li yerlilerde izi sürülebilen sadelik/mütevazilik/sıcaklık/samimiyet gibi yüzü dışarıya bakan, komşuluğa/misafirperverliğe ve aynı mahallede olmaya ilişkin kavramların, Suriyeli göçmenlerde yerini rahatlık/lüks/gösteriş gibi yüzü içe dönük ve daha özgecil kavramlara bırakmasının ilgi çekici bir veri olduğu söylenebilir.⁶ Göçmenlerin yerleşme arayışı ve ikamet arzusunun, rahata kavuşma ve buna ilişkin enstrümanlar dışarıya bir tür itibar gösterisi olarak sunma hevesinin bir sonucu olarak değerlendirilebileceği gibi; halihazırda Suriyeli göçmenlerin, ev mekanına ve mahrem olana ayrıcalıklı bir yer tanıyan, sürekli kendine dönen gündelik yaşam motivasyonlarıyla ilişkili olarak da düşünülebilir.

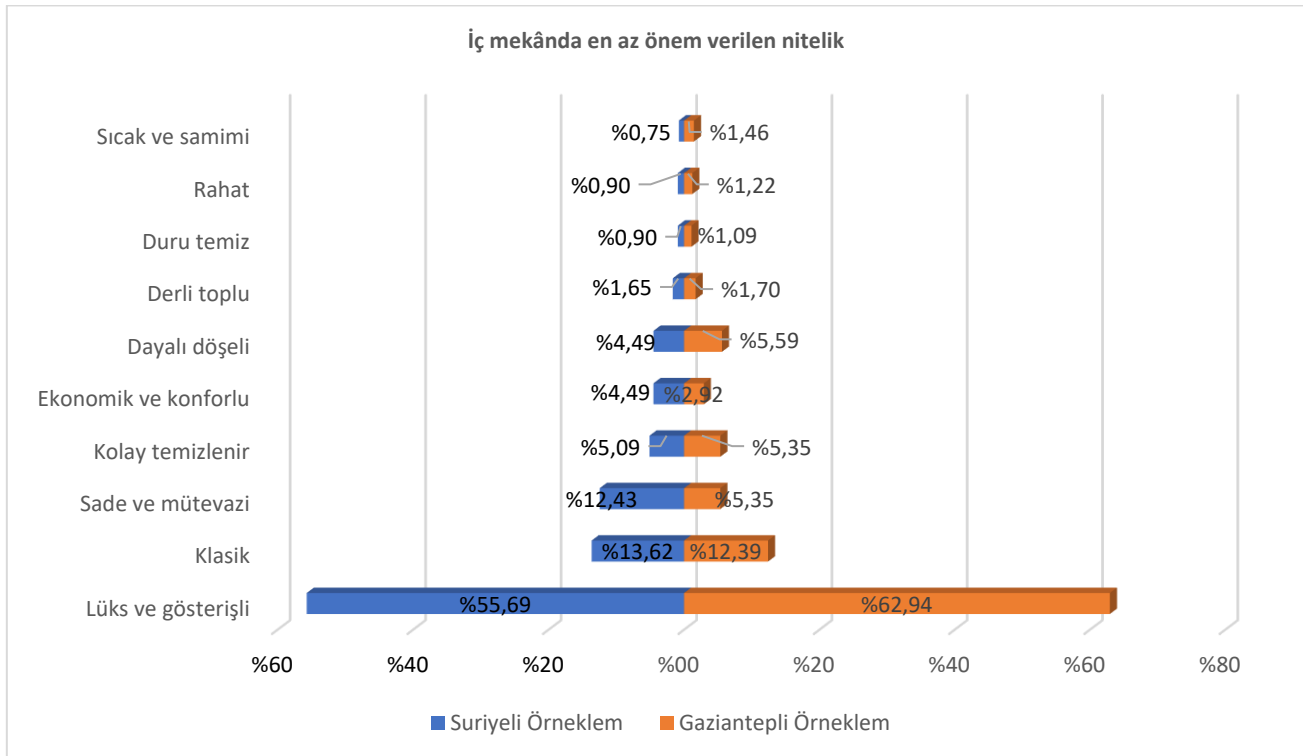
Suriyeli göçmenler ile Gaziantep’li yerlilerin dışarıda bıraktıkları iç mekân beğenilerine bakıldığında (Şekil 11); “lüks ve gösterişli” olma haline karşı mesafenin her iki toplumsal grupta da güçlü olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, göçmenlerin %55,69’u ve yerlilerin %62,94’ü bu beğeniye öncelikli olarak işaret etmiştir. Buna benzer biçimde Suriyeliler ile Gaziantep’lilerin “klasik” beğeni yargısını da eş zamanlı olarak dışarıda bıraktıkları görülmektedir. Göçmenlerin %13,62’si ve yerlilerin %12,39’u “klasik” olanı öncelik hiyerarşisinin en alt basamaklarına doğru itmiştir. En az önem verilen ilk iki beğeni yargısı üzerine Suriyeli göçmenler ile Gaziantep’li yerliler arasında toplumsal bir uzlaşma söz konusuysa; ardından gelen beğeni yargısı söz konusu görünüm bir parça farklılaşmaktadır. Buna göre, Suriyeli göçmenler – “klasik” olana karşı alınan mesafenin bir tür devamı olacak biçimde- “sade ve mütevazî”

⁶ Bu noktada şu hususu da belirtmekte fayda var: Araştırma kapsamında her iki toplumsal grupta yer alan öznelere, yanıtların karşılaştırmalı olarak okunmasına imkân sağlayacak iki soru soruldu. Bu sorulardan biri, ideal bir iç mekânın arzulanan niteliklerini ararken (Şekil.10); bir diğer soru, yine ideal bir iç mekânın öncelikli olmayan niteliklerini sorguladı (Şekil.11). Nitekim bakıldığında, Gaziantep’li yerlilerin yanıtları büyük oranda birbirini teyit ederken, Suriyeli göçmenlerin lüks/gösteriş vurgusu bir parça çelişkili görünmektedir. Lüks ve gösteriş, hem arzu edilen bir iç mekânın ilk üç niteliğinden biri iken, hem de -yüksek bir yoğunlukla- en istenmeyen özelliklerin başında gelmektedir. Buradaki çelişki, göçmenlerin ruh halindeki dağınıklığın bir vechesi olarak da okunabilir. Göç sürecini geride bırakma ve bunu bir tür itibar gösterisi olarak kamuoyuna sunma arayışı ile kültürel olarak lüksten ve gösterişten azade olma, göçmen olmanın da katmerlendiği bir biçimde bir tür dünyevi çileciliği dolaşıma sokma gerekliliğinin, göçmenlerin zihin dünyasında karşı karşıya geldiği söylenebilir.

olanı bu noktada dışarıda bırakırken (%12,43); Gaziantep'li yerliler, bundan çok farklı bir yönelimle, "dayalı ve döşeli" olana karşı bir tutum geliştirmişlerdir (%5,59).

Şekil 10 Sevilen İç Mekânın Nitelendirilmesi

Şekil 11 En Az Önem Verilen Nitelikler

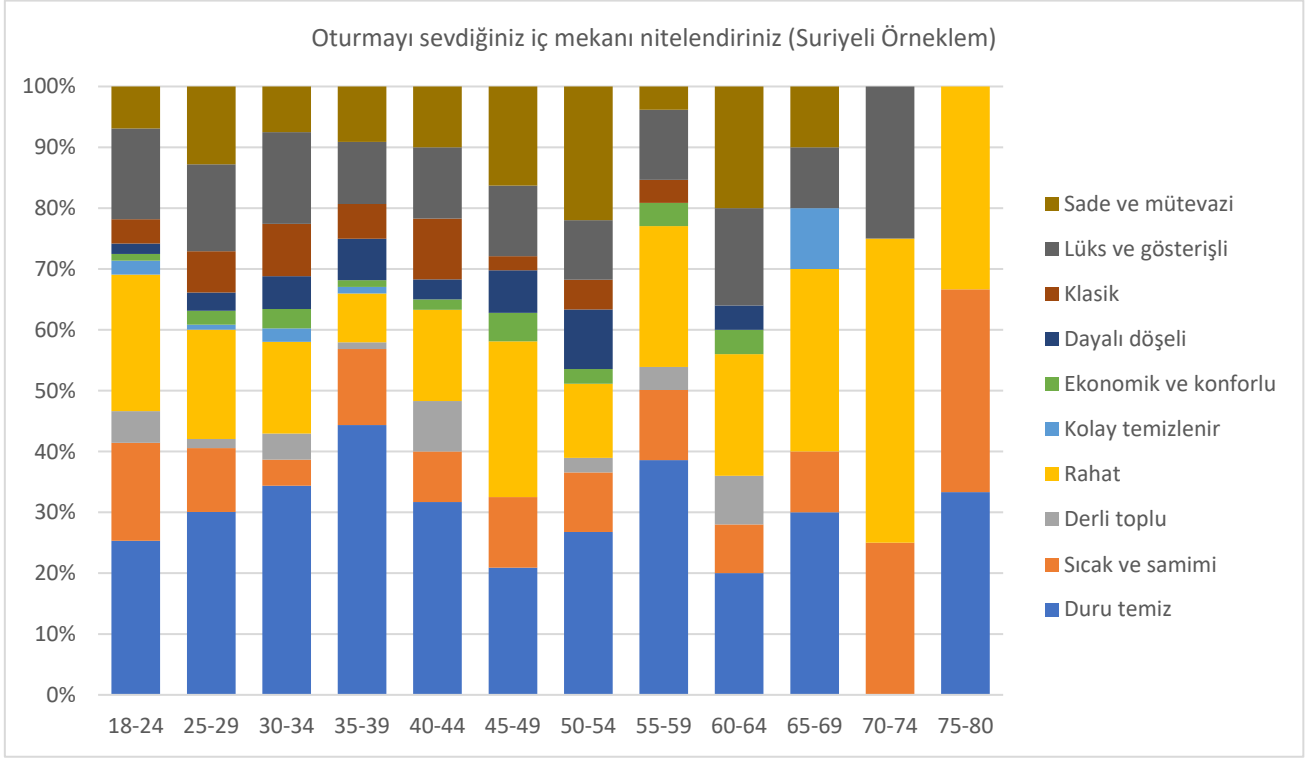
Nüfusa Göre Ayrım

İç mekân beğenilerinin nüfusa bağlı dağılımına bakıldığında; Suriyeli göçmenlerin öne çıkardıkları nitelikler bakımından istikrarlı ve yaş aralıklarına bağlı olarak görece homojen bir dağılımın olduğu öncelikle söylenebilir (Şekil 12). Buna göre göçmenlerin iç mekân dünyalarında öne çıkan en önemli nitelik olan “duruluk ve temizlik” vurgusunun 70-74 yaş aralığı dışındaki tüm gruplar tarafından sahiplenildiği görülmektedir. 70-74 yaş aralığında onun yerini “rahatlık” (%50) ve “lüks/gösteriş” (%25) nitelikleri almıştır. Buna karşın “duruluk ve temizlik” niteliklerinin en çok işaret edildiği yaş grubu %44,3 ile 35-39 yaş aralığı olmuştur.

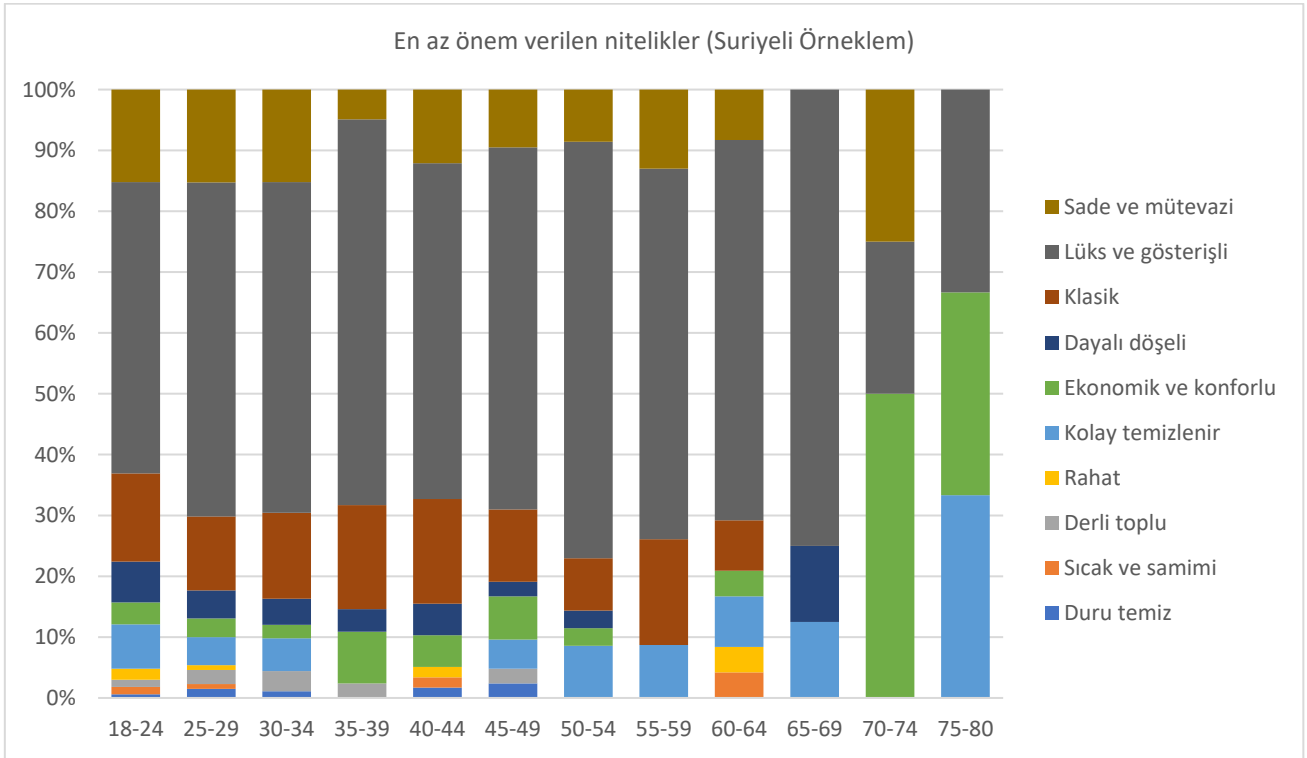
Suriyeli göçmenlerin iç mekân beğenilerinde ikinci sırada yer alan “rahatlık” kavramının da yine nüfus içerisinde görece homojen bir dağılımının olduğu görülmektedir. Yaş aralıklarındaki artışa bağlı olarak kapladığı alan bir parça artmakla birlikte, en yüksek yoğunluğuna %50 ile 70-74 yaş aralığında ulaşmakta; en düşük oran ise %8 ile 35-39 yaş aralığında görünmektedir. Üçüncü bir nitelik olarak “lüks ve gösterişli” olma niteliğine bakıldığında, yine bunun da nüfus içerisinde görece homojen bir dağılım sergilediği görülmektedir. En yüksek yoğunluğuna %25 ile 70-74 yaş aralığında ulaşırken, kapladığı en düşük alan %9,8 ile 50-54 yaş aralığı olmaktadır. Her ne kadar Suriyeli göçmen topluluğun öne çıkardığı ilk üç nitelik arasına girememişse de, rahatlığın yanı sıra özellikle sıcaklık ve samimiyet vurgularının da yaş artışına bağlı olarak kendisine alan açtığını söylemek gerekir.

Suriyeli göçmenlerin iç mekân beğenilerinde dışarıda bırakmayı arzuladıkları niteliklere nüfus bağlamında bakıldığında; tüm yaş grupları için lüks ve gösterişli olma halinin dışarıda bırakıldığı görülmektedir (Şekil 13). Lüks ve gösteriş niteliği ile kurulan mesafenin üç nedenle böyle olduğu söylenebilir:

Birincisi, ideal bir iç mekân beğenisi ortaya koyarken farklı niteliklere odaklanan toplumsal aktörlerin, sıra dışarıda bırakılması gereken niteliğe geldiğinde geniş tabanlı bir oydaşmaya gittiği düşünülebilir. İkincisi, özellikle göçmen olmaktan kaynaklanan bir otokontrol ile birlikte oradaki egemen nüfusun gözüne uygun bir role bürünme motivasyonunun lüks ve gösterişli olma halini kendiliğinden dışarıda bıraktığı düşünülebilir. Göçmen olmak ile lüks ve gösteriş içinde yaşamamanın, özellikle yerli nüfusta büyüteceği düşünülen tepkiyi sönmülmek öncelikle dil ve söylem düzeyindeki bir dışarıda bırakma edimiyle ilişkilidir. Üçüncüsü, lüks ve gösterişli olma halinin, Suriyeli göçmenlerin hem ideal iç mekân beğenisinin ilk 3 unsurundan biri olması hem de en çok istenmeyen özellik olarak işaret edilmesi hususu birlikte düşünüldüğünde, göçmenlerin ruh halindeki bir dağınıklığa atıfla değerlendirilebilir. Zira, lüks ve gösteriş, göç sürecini geride bırakmış olmanın itibari bir göstergesi olduğu kadar, hem göçmen olmaktan kaynaklanan hem de kültürel olarak işaret edilen bir dünyevi çileciliğin önündeki önemli bir engeldir.

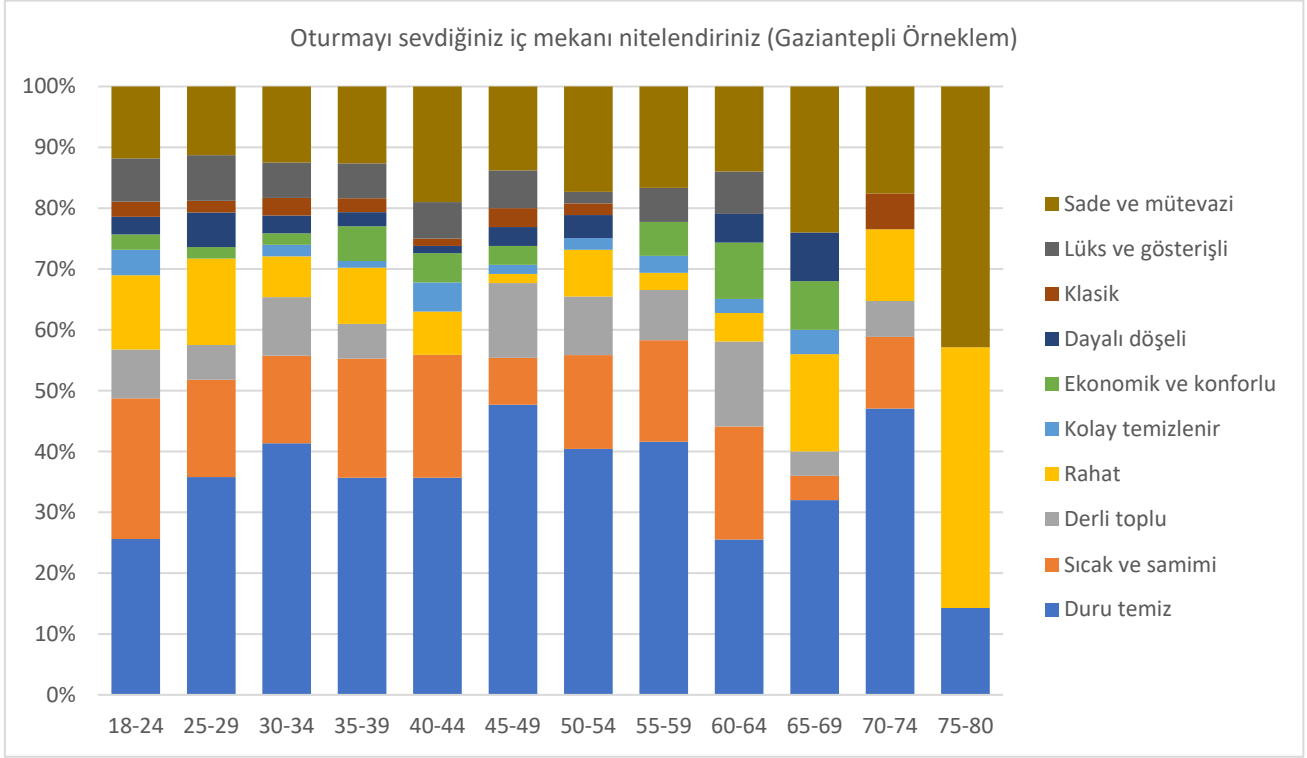
Şekil 12 Yaş Kategorisine Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)

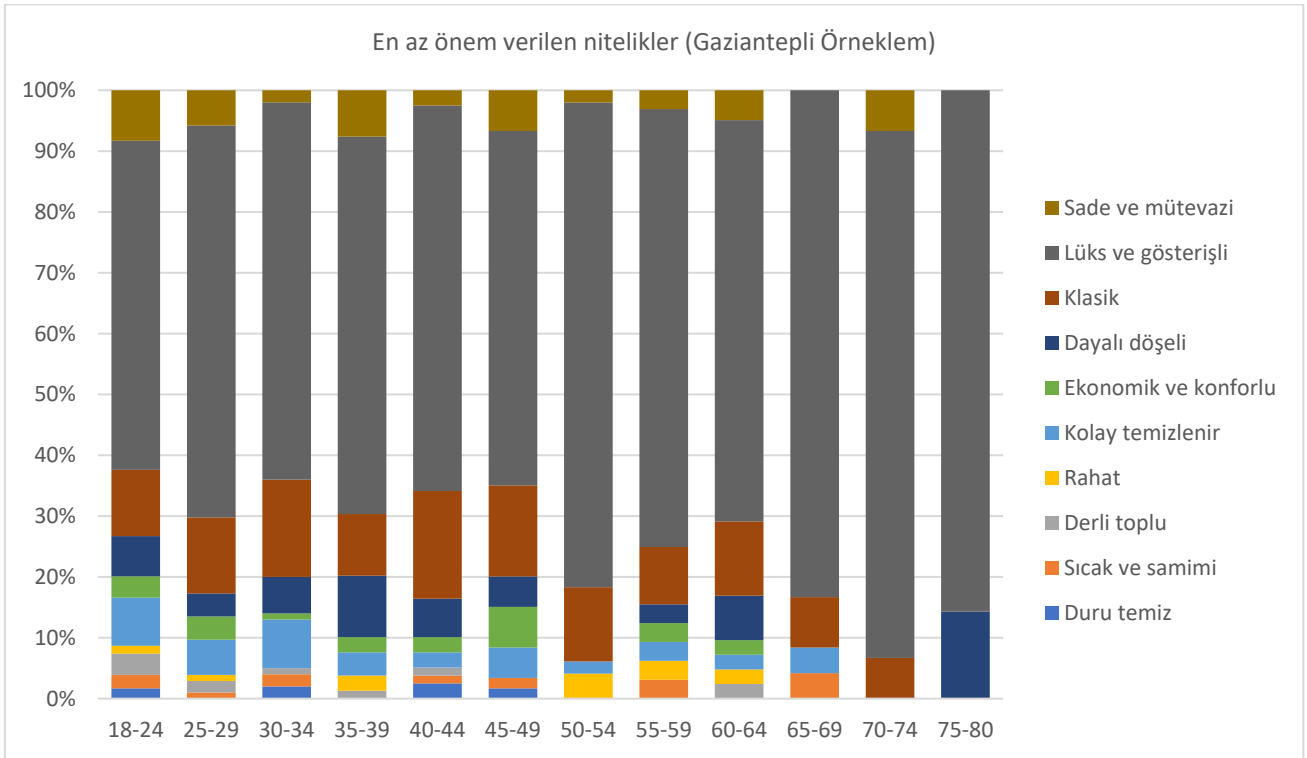
Şekil 13 Yaş Kategorisine Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)

İç mekân beğenilerinin nüfusa bağlı dağılımına Gaziantep’li yerliler açısından bakıldığında; yine Suriyeli göçmenlerde olduğu gibi yaş gruplarına bağlı olarak değişen anlamlı bir farklılık görünmemektedir (Şekil 14). Gaziantep’li yerlilerin en çok işaret ettikleri ve bu vesileyle Suriyeli göçmenlerle ortaklaştıkları nitelik “duru ve temiz” olma halinin bütün yaş grupları tarafından sahiplenildiği görülmektedir. En yüksek biçimde 45-49 yaş grubu tarafından %47,7 ile ifade edilirken, en düşük biçimde 75-80 yaş grubu tarafından %14,3 ile işaretlenmiştir. Benzer biçimde “sıcak ve samimi” vurgusu 75-80 yaş arası bireyler dışında tüm yaş grupları tarafından belirtilmiş olup, en yüksek ifadesine 18-24 yaş grubunda %23,1 ile ulaşmıştır. “Sade ve mütevazî” beğenisine bakıldığında ise, onun da yine tüm nüfus tarafından vurgulandığı görülmekle birlikte, özellikle 75-80 yaş aralığında %42,9 ile en yüksek düzeyine ulaşmıştır. “Sade ve mütevazî” olma haline gösterilen teveccüh, 25-29 yaş aralığında 11,3 ve 18-24 yaş aralığında %11,8 oranındadır. Bu veriler ışığında, genel düzeyde homojen bir özellik göstermesine rağmen, nüfusun yaş grupları açısından iki kutbunun, 18-24 yaş aralığı ile 75-80 yaş aralığının, hem “sıcak ve samimi” hem de “sade ve mütevazî” beğenilerde birbirinden uzak yargılara sahip olduğu söylenebilir.

Nitekim bu uzaklık, ideal bir iç mekân beğenisinin dışarıda bıraktığı özellikler açısından da aynı şekilde görünmektedir (Şekil 15). Nüfus içindeki tüm yaş grupları “lüks ve gösterişli” olma halini dışarıda bırakmış olmakla birlikte, bu oran 18-24 yaş grubunda %54,1 seviyesine inerken, 75-80 yaş grubunda %85,7 ve 70-74 yaş grubunda %86,7 düzeyine yükselmektedir. Bu doğrultuda, genç nüfusun lüks ve gösterişli beğeni arzularının dışında tutma yöneliminin yaşlı nüfusa oranla daha zayıf olduğu söylenebilir. Yine aynı eksende, iç mekânın “sade ve mütevazî” olma niteliğine 18-24 yaş aralığındaki nüfus %8,3 oranında mesafeli yaklaşırken, bu oran 75-80 yaş aralığında sıfıra yakındır. Son olarak, iç mekândaki “klasik” çizgilere ilişkin tutuma da bakıldığında, genç ve yaşlı nüfus arasındaki beğeni mesafesi net bir biçimde görülmektedir. 18-24 yaş aralığında klasik olana mesafe %10,9 iken, 75-80 yaş aralığında sıfıra yakındır. Buradaki mesafe, yalnızca beğeni yargılarındaki mesafe değil, farklı dönemlerde doğmuş ve farklı zamanları teneffüs etmiş olmaktan kaynaklanan, dolayısıyla habitusu da o doğrultuda büken deneyimsel ve kültürel bir mesafedir.

Şekil 14 Yaş Kategorisine Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'te Örneklem)

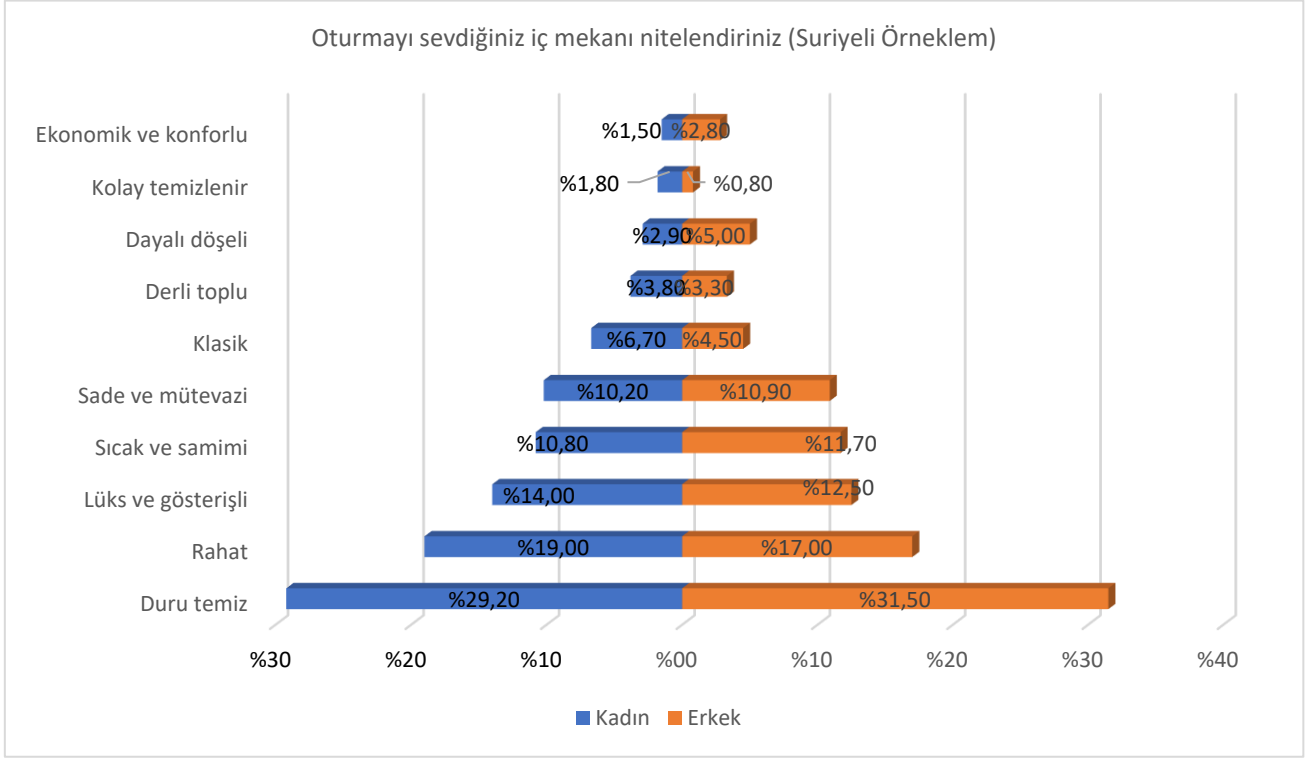

Şekil 15 Yaş Kategorisine Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep'te Örneklem)

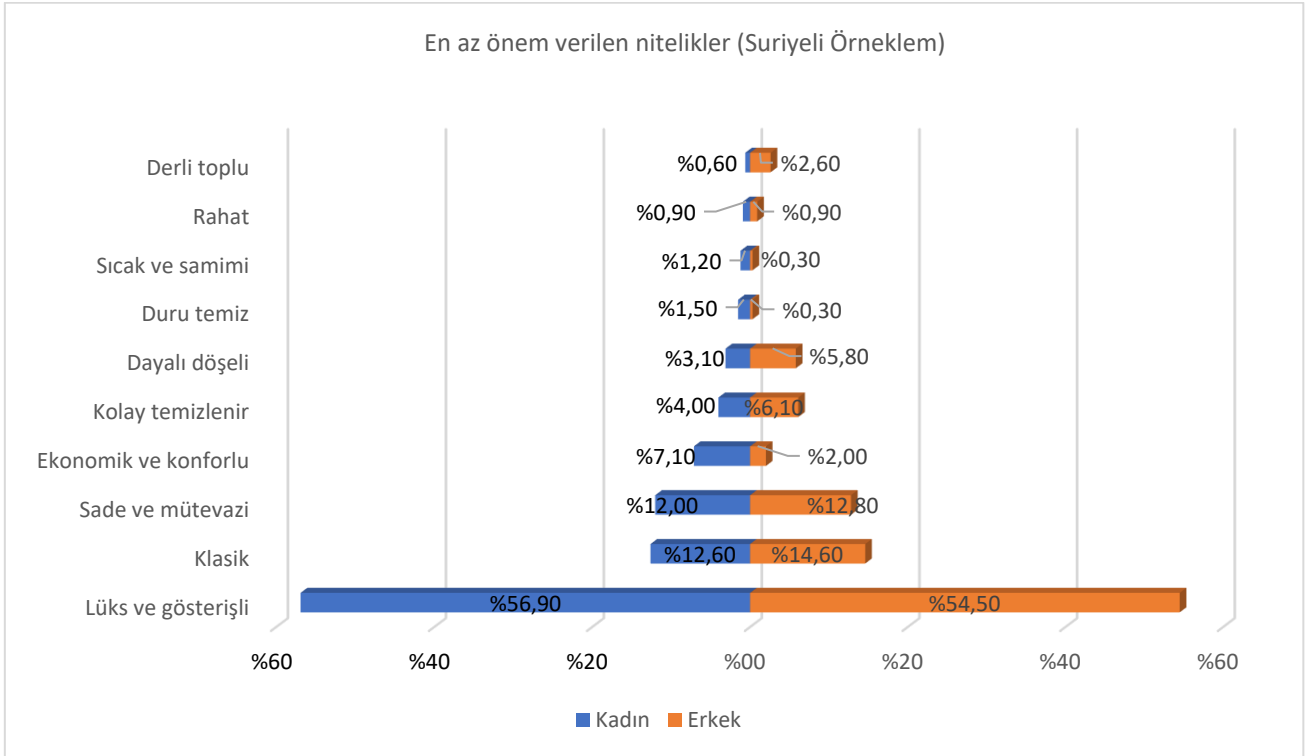
Cinsiyete Göre Ayrım

İç mekân beğenilerine cinsiyetler açısından bakıldığında; Suriyeli göçmen kadınlar ile erkeklerin öne çıkardıkları özellikler itibariyle aynı yönlü bir beğeni yargısına sahip olduğu görülmektedir (Şekil 16). Buna göre kadınların %29,2'si "duru ve temiz" beğenisinin ilk sırada ifade ederken, erkeklerde bu oran %31,5'tir. İkinci sırada işaret edilen "rahat" iç mekân beğenisi, erkeklerin dünyasında %17'lik bir alan kaplarken, kadınlarda bu oran %19'dur. Son olarak, göçmen kadınların %14'ü "lüks ve gösterişli" olma halini üçüncü sırada belirtirken, erkeklerin lükse ve gösterişli olana teveccühü %12,5 düzeyindedir. Bunları -sırasıyla- her iki cinsiyet için de "sıcak ve samimi" ile "sade ve mütevazî" beğenileri takip etmektedir. Bu bağlamda yönelimleri itibariyle göçmen erkekler ile göçmen kadınların aynı yönlü iç mekân beğenilerine sahip olduğu söylenebilir. Buna rağmen, cinsiyetler arası bir karşılaştırma yapıldığında, "rahatlık", "duruluk" ve "temizlik" gibi daha içe dönük vurguların erkekler tarafından sahiplenildiği veri iken, "lüks" ve "gösterişli" olma gibi daha çok dışa yönelen, dışarıdaki toplumsal aktörlerle konuşan beğenilerin kadınların alanında daha çok yer kaplaması üzerine düşünülmesi gereken bir başlık gibi durmaktadır.

Buna karşın dışarıda bırakılan iç mekân beğenilerine bakıldığında; yine orada da Suriyeli göçmen kadınlar ile göçmen erkeklerin genel düzeyde birbirine paralel bir eğilime sahip oldukları görülmektedir (Şekil 17). Güçlü bir mesafe ile işaret edilen -ve bu güçlü vurgunun nedenlerini yukarıda tartıştığımız- "lüks ve gösterişli" olma hali, kadınların %56,9'u tarafından dışarıda bırakılırken, erkeklerde bu oran %54,5'dur. Yine her iki cinsiyet kategorisi tarafından aynı düzeyde vurgulanmış olan "klasik" beğenisi, göçmen kadınların %12,6'sı, göçmen erkeklerin ise %14,6'sı tarafından dışarıda bırakılmıştır. Son olarak "sade ve mütevazî" iç mekân beğenisine ise, göçmen erkeklerin %12,8'si ve göçmen kadınların %12'si tarafından mesafeli yaklaşmıştır. Genel düzeydeki benzerliğe rağmen, daha yakından bakıldığında, yine erkeklerin "klasik", "sadelik", "mütevazilik" gibi içeriye dönük ve orayı rafine hale getirmeye dönük beğenilere kadınlara nazaran daha çok mesafe koyduğu görülürken; burada kadınların -erkeklere nazaran- daha güçlü biçimde vurguladıkları beğeni yargısı "lüks ve gösteriş" olmuştur. En nihayetinde göçmen kadınların hem öne çıkardıkları hem de dışarıda bıraktıkları iç mekân beğenileri bağlamında daha çok dışarıyla konuştukları ve kamusal yaşamla bağ kurmaya çalıştıkları; erkeklerin ise daha çok içe ve özel alana yöneldikleri söylenebilir. Nitekim bunun, gündelik yaşamın geri kalan zamanındaki mekân deneyimleri ile ilişkili olduğu da muhakkaktır. Gündelik hayat içerisinde daha çok ev mekânını kullanan göçmen kadınların yüzü dışarıya bakarken, kamusal hayatta daha çok devinen erkeklerin beğeni yargıları içeriye yönelmektedir.

Şekil 16 Cinsiyete Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)

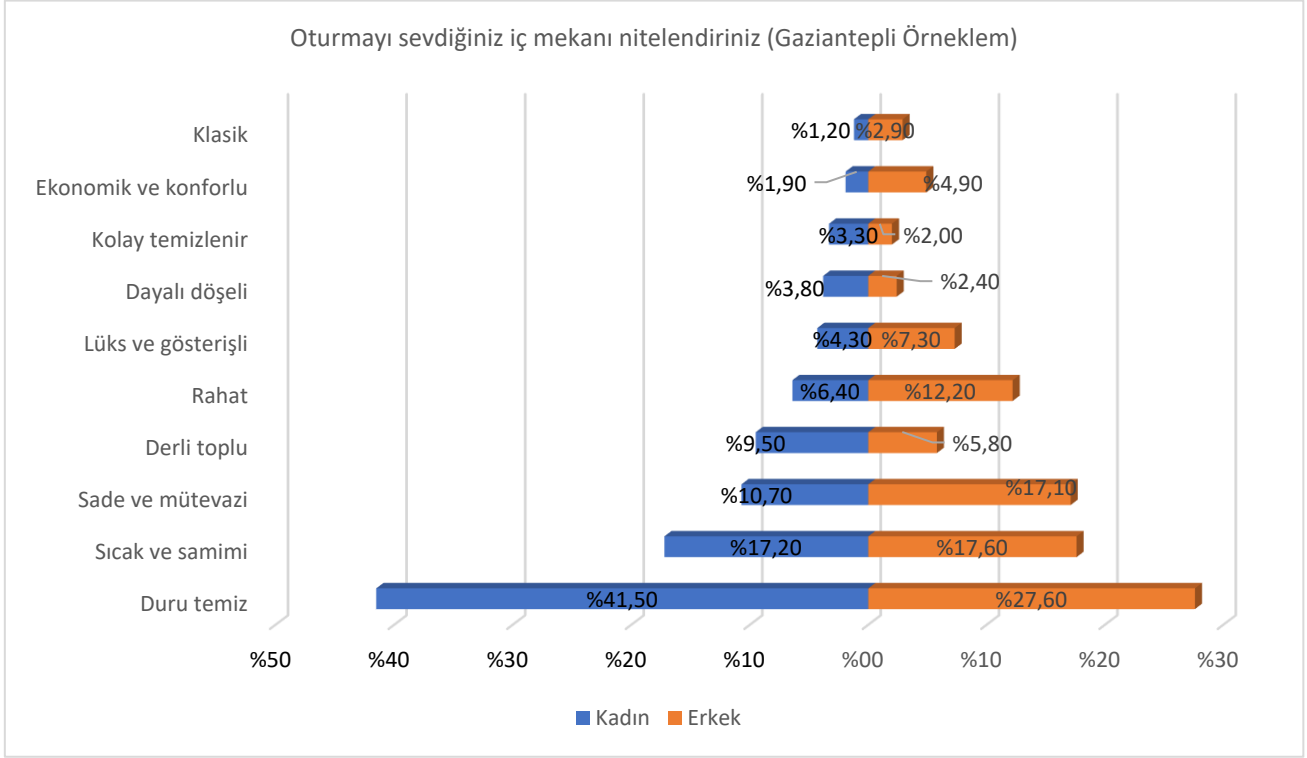

Şekil 17 Cinsiyete Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)

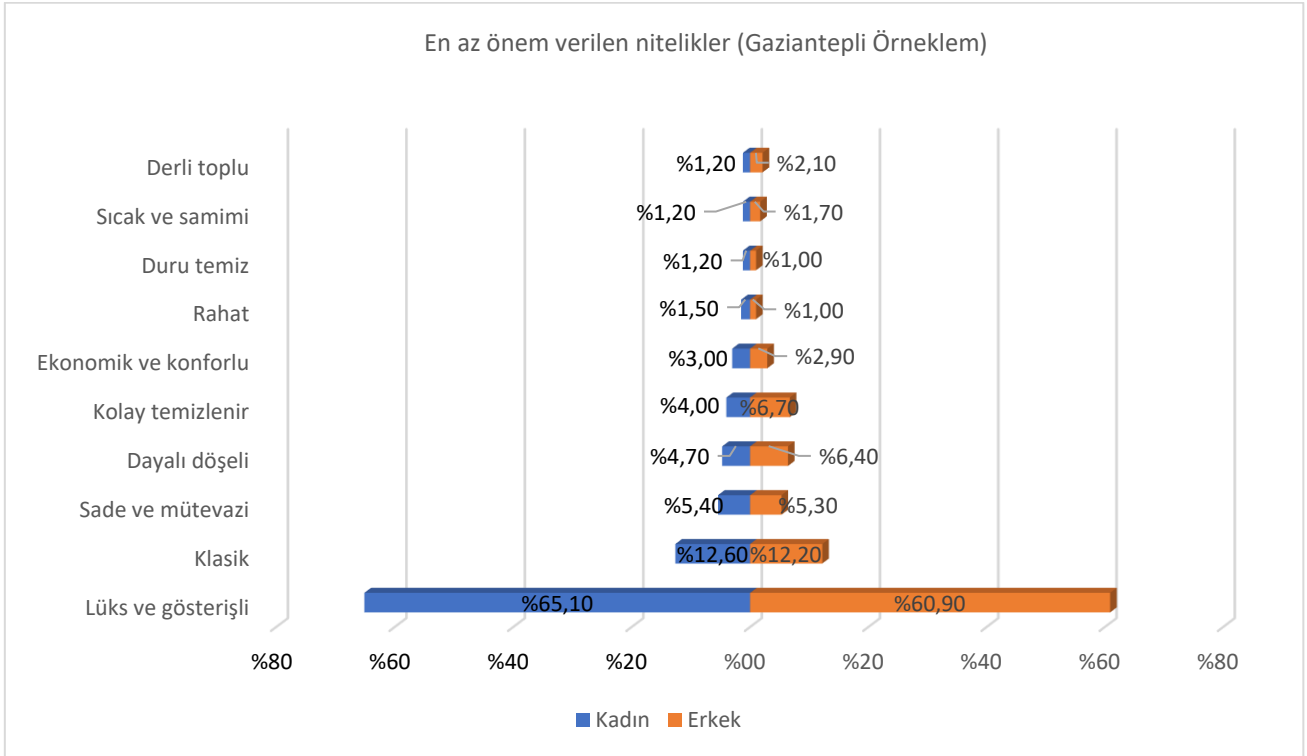
İç mekân beğenilerinin cinsiyete bağlı farklılaşmasına Gaziantepli yerliler açısından bakıldığında; genel yönelimler düzeyinde yerli kadın ve erkeklerin birbirine paralel eğilimlere sahip olduğu görülmektedir (Şekil 18). Buna göre her iki cinsiyet kategorisinin ilk sıraya yerleştirdiği “duru ve temiz” beğenisi, yerli kadınlar tarafından %41,5 oranında teveccüh görürken, yerli erkeklerde bu oran %27,6 düzeyindedir. Bunun ardından gelen “sıcak ve samimi” vurgusu, %17,2 oranında yerli kadınların beğeni alanına dahil olurken, yerli erkeklerde bu oran %17,6 seviyesindedir. Son olarak, yine her iki cinsiyet kategorisi tarafından üçüncü olarak işaret edilen “sade ve mütevazî” niteliği, yerli kadınların %10,7 oranında ilgisini çekerken, yerli erkeklerin beğeni alanına %17,1 oranında dahil olmuştur.

Öncelik hiyerarşisindeki yerleri açısından bakıldığında, Gaziantepli yerli erkeklerin ve yerli kadınların vurgularının ortak olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu vurgular, Gaziantep kent mekânında yerleşik kültürel iklimin de motive ettiği niteliklere sahiptir; somuttan ziyade soyuta, maddi olandan ziyade manevi olana, parasaldan ziyade simgesele vurgu yapan bu muhafazakâr iklim, beğeni yargıları üzerinden de kendisini göstermektedir. Bununla birlikte cinsiyetler arası ilişkiye yönelik karşılaştırmalı bir okuma yapıldığında erkek ve kadın beğenileri arasındaki bazı oransal farklardan da bahsetmek gerekir: Buna göre “duru ve temiz” vurgusu, erkeklere nazaran kadınlar tarafından çok daha güçlü biçimde ifade edilirken; “sade ve mütevazî” beğenisi, kadınlara nazaran erkeklerin beğeni alanına daha yoğun biçimde dahil olmuştur. Aynı muhafazakârlığın devamı olacak biçimde, Gaziantepli yerli kadınların ana etkinlik alanının -kamusal hayatlarındaki diğer etkinliklerinden bağımsız olarak- büyük ölçüde ev mekânı olduğu düşünüldüğünde, “temizlik” hassasiyetinin onların anlam dünyasında daha güçlü biçimde yankılanması anlaşılabilir. Buna karşın erkeklerin, muhafazakâr kültürel iklim ek olarak ekonomik tasavvurlarının da bir sonucu olarak, “sadelik”, “yalınlık” gibi vurguları takip ettiği ve en nihayetinde bunu bir tür protestan etiğinin ve/veya dünyevi çileciliğin dışavurumu olarak değerlendirdiği söylenebilir.

Gaziantepli yerlilerin dışarıda bıraktığı iç mekân beğenilerine bakıldığında, yine orada da bir yan yanallık söz konusudur. Yerli erkek ve yerli kadınların eş zamanlı olarak güçlü biçimde mesafe koyduğu en önemli beğeni “lüks ve gösterişli” olma halidir. Yerli kadınlar %65,1 oranında, yerli erkekler de %60,9 oranında lüks ve gösterişli olma halini dışarıda bırakmıştır. Bununla birlikte “klasik” olan da gerek yerli kadınlar (%12,6) gerekse de yerli erkekler (%12,2) tarafından öncelik hiyerarşisinin alt sıralarına itilmiştir. Hem geleneksel (klasik) hem de postmodern (abartılı/lüks/gösterişli) olanın eş zamanlı olarak dışarıda bırakılması, Gaziantep muhafazakarlığının toplumsal konumunu, kültürel içerimlerini ve en nihayetinde modernite yorumunu göstermesi açısından ilgi çekicidir.

Şekil 18 Cinsiyete Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantepli Örneklem)

Şekil 19 Cinsiyete Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantepli Örneklem)

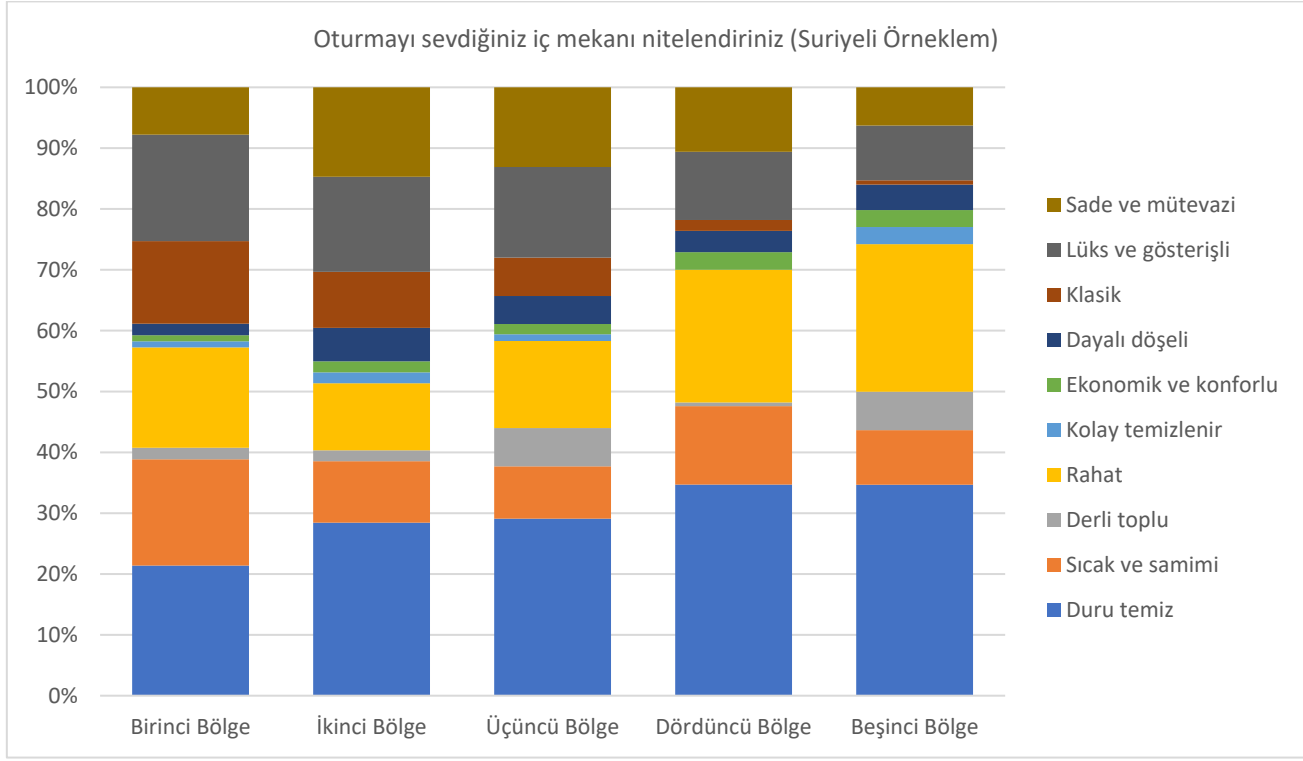
Sınıfsal Ayrım

İç mekân beğenilerine bölgelere bağlı olarak farklılaşacak biçimlerde sınıfsal açıdan bakıldığında; Suriyeli göçmenlerin, özellikle öne çıkan ilk üç beğeni konusunda yerleşik bir örüntüye sahip oldukları görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin iç mekân beğenilerini motive eden ilk üç unsurun, “duru ve temiz” olması, “rahatlık” mefhumu ile “lüks ve gösterişli” olma hali olduğu daha evvel belirtilmişti (bkz. Şekil 10). Buna göre, “duru ve temiz” iç mekân konusunda, sosyo-ekonomik hiyerarşinin en üst basamağında yer alan birinci ve ikinci bölgeden, ekonomik sermayesi daha az yoğun olan dördüncü ve beşinci bölgeye gidildikçe belirginleşen istikrarlı bir artışın varlığından bahsedilebilir. Bir başka ifadeyle, ekonomik sermayedeki azalma ile “duru ve temiz” beğenisindeki artış arasında bir ilişki söz konusudur. Birinci bölgenin %21,4'lük en düşük beğeni oranına karşın, beşinci bölgenin “duru ve temiz” vurgusu %34,7 ile en yüksek düzeyine ulaşmıştır (Şekil 20).

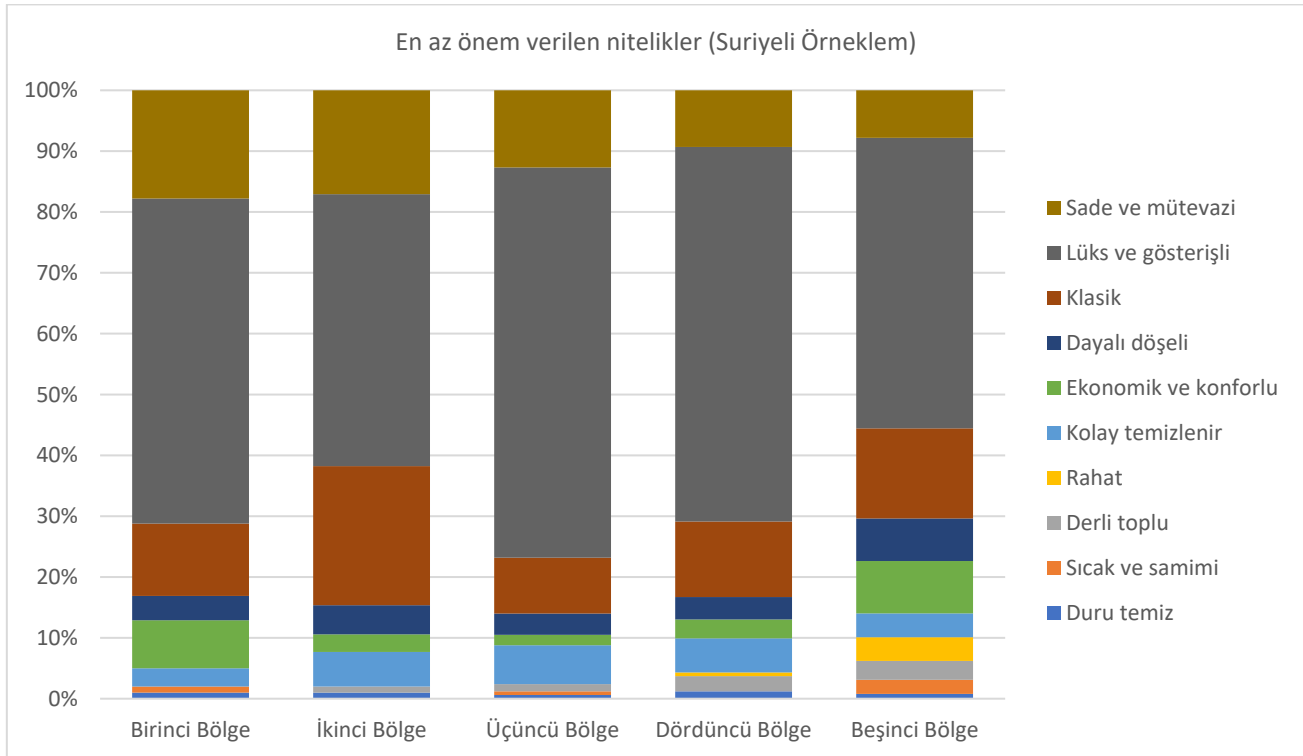
Ekonomik sermayeye bağlı olarak değişen yukarıdaki bölgeler arası ilişkinin bir benzerini “rahatlık” beğenisi söz konusu olduğunda da söylemek mümkündür. Sosyo-ekonomik statü basamaklarını indikçe “rahatlık” beğenisine yapılan vurgu artmaktadır. İkinci bölgede %11 oranıyla en düşük düzeyine inen “rahatlık” mefhumu, beşinci bölgede %24,3 ile en yüksek seviyeye çıkmaktadır. Benzer bir sınıfsal ilişkiyi, -bu kez tersi biçimde- “lüks ve gösteriş” beğenisi için de çalıştırmak mümkündür. Ekonomik sermayesi yoğun olan ve dolayısıyla sosyo-ekonomik statünün en üst basamağında yer alan birinci ve ikinci bölgeden, bu iklimin tersine döndüğü dördüncü ve beşinci bölgeye doğru ilerlendiğinde “lüks ve gösteriş” vurgusu ziyadesiyle azalmaktadır. Birinci bölgede en yüksek düzeyine %17,5 ile ulaşan bu beğeni vurgusu, beşinci bölgede %9 ile en düşük seviyesine gerilemektedir. En nihayetinde, Suriyeli göçmenlerin beğeni yargılarına bakıldığında; ekonomik sermayedeki düşüş “rahatlık” ile “duru ve temiz” olma vurgularını arttırırken, “lüks ve gösteriş” vurgusunu düşürmekte; ekonomik sermaye ve sosyo-ekonomik statüdeki artışla birlikte “lüks ve gösteriş” vurgusu yükselirken, “rahatlık” ile “duru ve temiz” olma vurguları azalmaktadır. Buradaki haliyle, “lüks ve gösteriş” beğenisindeki değişimin maddi temele dayanan bir mefhum olduğu açıktır. Buna karşın alt sınıfların ve/veya -çoğunlukla- emekçilerin iç mekân beğenilerinde özellikle ön plana çıkan “rahatlık”, “duruluk” ve “temizlik” vurgularının, geleneksel bir kültür tarafından dolayımlanan ve bu vesileyle maddi olanın yokluğunu telafi eden kültürel bir motivasyonla ilişkili olduğu söylenebilir.

Suriyeli göçmenlerin dışarıda bıraktığı iç mekân beğenilerine sınıfsal açıdan bakıldığında; “lüks ve gösterişli” olma halinin -daha evvel de olası sebepleriyle tartışıldığı üzere- sermaye yoğunluğuna ve sınıfsal konuma bakılmaksızın tüm toplumsal aktörler tarafından olumsuzlandığı görülmektedir (Şekil 21). Kentin farklı bölgelerini deneyimleyen ve beğeni öncelikleri konusunda farklılaşan göçmen bireylerin, lüks ve gösterişin reddi konusunda büyük ölçüde uzlaştığı söylenebilir. “Lüks ve gösteriş” konusundaki negatif tutum, %44,8 oranıyla ikinci bölgede en düşük düzeyindeyken, sınıfsal bir geçiş bölgesi olarak üçüncü bölgede %64,2 oranıyla en yüksek seviyeye çıkmaktadır. Diğer yandan, “sade ve mütevazî” beğeniyi dışarıda bırakma yöneliminin, ekonomik sermayenin yoğun olduğu birinci bölgede özellikle güçlü olduğu (%17,8) ve sosyo-ekonomik hiyerarşinin daha alt basamaklarına inildikçe bu gücünü istikrarlı biçimde kaybettiği, en nihayetinde beşinci bölgede %7,8 ile cılız bir görünüme

büründüğü söylenilebilir. Buna göre, “lüks ve gösterişli” olana karşı toplumsal bir mesafe söz konusuyken; “sade ve mütevazı” olana karşı sınıfsal bir mesafe söz konusudur.

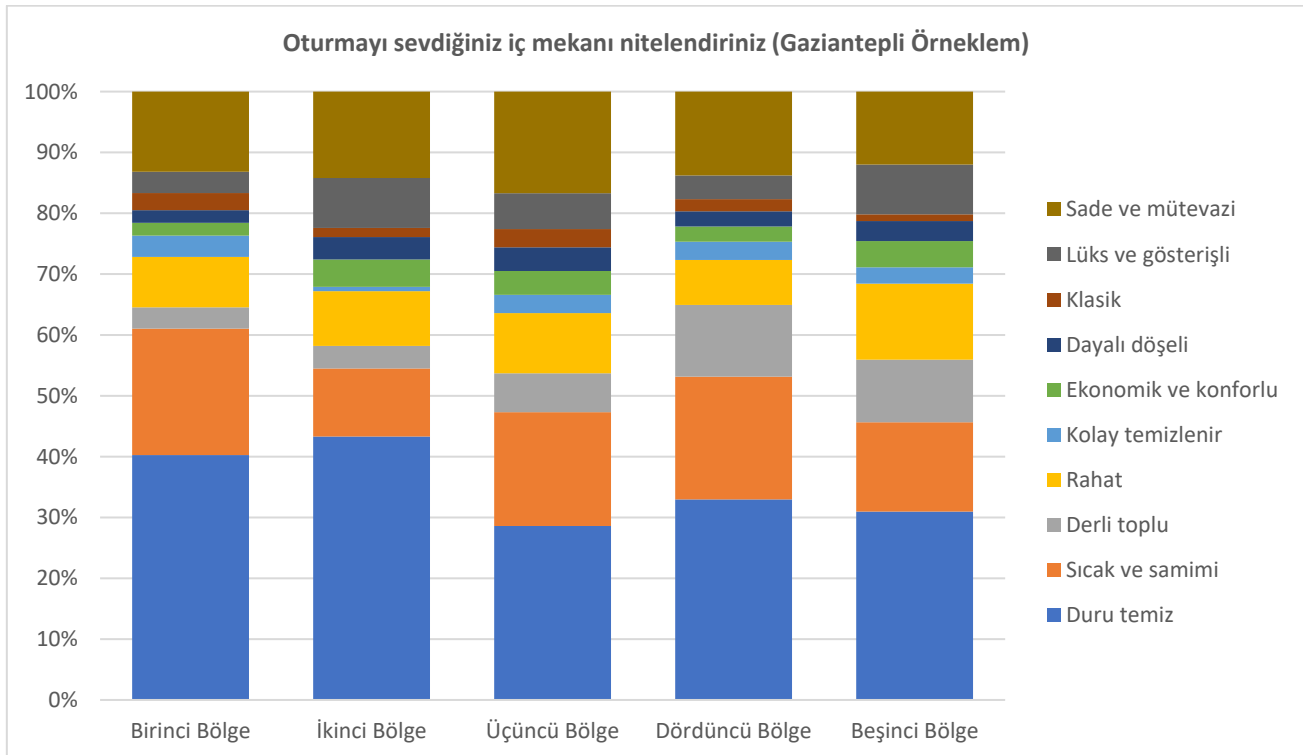
Şekil 20 Bölgelere Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)

Şekil 21 Bölgelere Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Suriyeli Örneklem)

Gaziantep’li yerlilerin iç mekân beğenilerine sınıfsal açıdan bakıldığında; -tıpkı Suriyeli göçmenlerde olduğu gibi- tüm bölge mekanlarında “duru ve temiz” beğenisinin öncelikle ön plana çıktığı görülmektedir (Şekil 22). Ancak Suriyeli göçmenlerden farklı olarak Gaziantep yerlilerindeki “duru ve temiz” vurgusunun ekonomik sermayesi yoğun ve dolayısıyla sosyo-ekonomik hiyerarşinin daha üst basamaklarında yer alanlar nezdinde daha çok itibar gördüğü anlaşılmaktadır. Buna göre ikinci bölgedeki “duru ve temiz” beğenisi %43,3 oranıyla en yüksek seviyesine çıkarken, beşinci bölgede %31 seviyesine gerilemekte ve %28,6 ile üçüncü bölgede en düşük seviyeye ulaşmaktadır. Gaziantep yerlilerinin beğeni yargılarında, ekonomik sermaye yoğunluğu arttıkça “duru ve temiz” olana gösterilen teveccühün de arttığı söylenebilir.

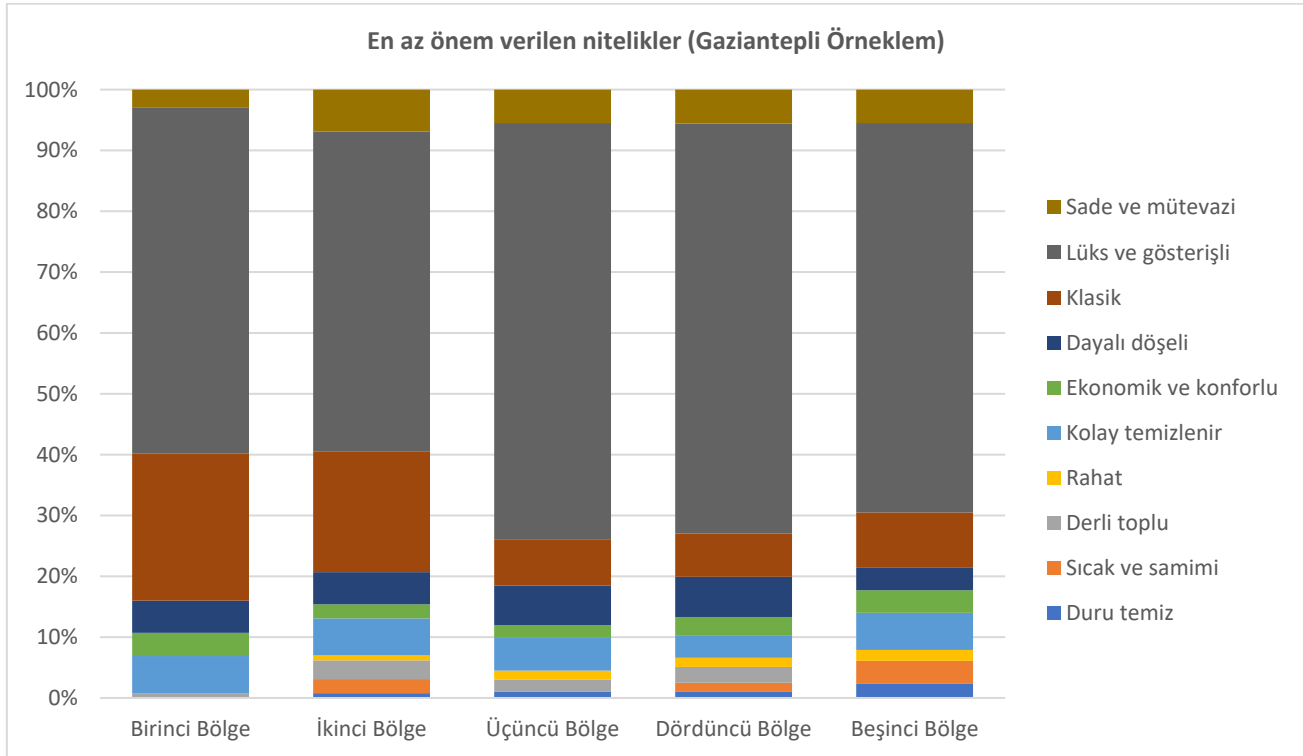
Bununla birlikte iç mekân beğenilerinde öne çıkan diğer mefhumlar olarak “sıcak ve samimi” ile “sade ve mütevazî” vurgularının da bölgeler arasındaki sınıfsal açıdan dengeli bir dağılım sergilediği görülmektedir. “Sıcak ve samimi” olana ilişkin beğeni oranı ikinci bölgede %11,2 ile en düşük seviyede yer alırken, birinci bölgede %20,8 ile en yüksek düzeyine çıkmaktadır. Diğer bölgelerin bu beğeni yargısına gösterdikleri itibar, bu oransal açıklık içerisinde kalarak dengeli biçimde sıralanmaktadır. Benzer biçimde “sade ve mütevazî” vurgusu da sınıfsal açıdan dengeli bir dağılım göstermekte; en düşük seviyesine %12 oranıyla beşinci bölgede, en yüksek düzeyine %16,7 oranıyla üçüncü bölgede ulaşmaktadır. Diğer bölgeler de bu açıklık içinde kalarak birbirine paralel bir seyir izlemektedir. En nihayetinde, Gaziantep yerlilerinin iç mekân beğeni yargılarının sınıfsal açıdan büyük ölçüde dengeli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Buradaki yan yanallığın, Gaziantep kent mekânında yerleşik ve ekonomik sermaye farklarından kaynaklanan sınıfsal ayrımları aşan ve hatta bu ayrımları yatay bölen bir tür kültürel tutunumla ilişkili olduğu düşünülebilir.

Şekil 22 Bölgelere Göre Sevilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantep’li Örneklem)

Gaziantep yerlilerinin dışarıda bıraktıkları iç mekân beğenilerinin kent bölgelerine bağlı sınıfsal dağılımlarına bakıldığında ise (Şekil 23); -yine Suriyeli göçmenlerde olduğu gibi- “lüks ve gösterişli” olanın tüm bölgelerde en ön sırada yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte sınıflar arası bir karşılaştırma yapıldığında; orta ve alt sınıflarda yer alan, dolayısıyla ekonomik sermaye yoğunluğu düşük toplumsal aktörlerin lüks ve gösterişli olana dönük reddinin, birinci ve ikinci bölgedeki üst sınıflara nazaran daha güçlü olduğu görülmektedir. Buna göre “lüks ve gösterişli” olanla kurulan mesafe üçüncü bölgede %52,7 ile en düşük seviyesindeyken, üçüncü bölgede %68,5 oranıyla en yüksek seviyesine çıkmaktadır.

Bununla birlikte Gaziantep yerlilerinin dışarıda bıraktığı sıradaki iç mekan beğenisi olarak “klasik” olana gelindiğinde, -“lüks ve gösterişli” olanla kurulan toplumsal ilişkinin tam tersi biçimde- ekonomik sermaye yoğunluğu yüksek olan ve sosyo-ekonomik hiyerarşinin üst basamaklarında yer alan toplumsal sınıfların reddinin daha güçlü olduğu, buna nazaran orta ve alt sınıfların “klasik” olanla daha temkinli bir ilişki kurdukları görülmektedir. Buna göre “klasik” beğeni ile kurulan mesafe, dördüncü bölgede %7,1 oranıyla en düşük seviyesine inerken, %24,2 oranıyla birinci bölgede en yüksek düzeyine çıkmaktadır. En nihayetinde Gaziantep yerlilerinin toplumsal açıdan dışarıda bıraktıkları beğeni yargıları olarak “lüks ve gösterişli” olan ile “klasik” olan ön plana çıksa da; ekonomik sermaye yoğunluğu arttıkça “lüks ve gösterişli” olan beğenilerle, ekonomik sermaye azaldıkça “klasik” beğenilerle kurulan sınıfsal ilişkinin görece olarak derinleştiği söylenebilir.

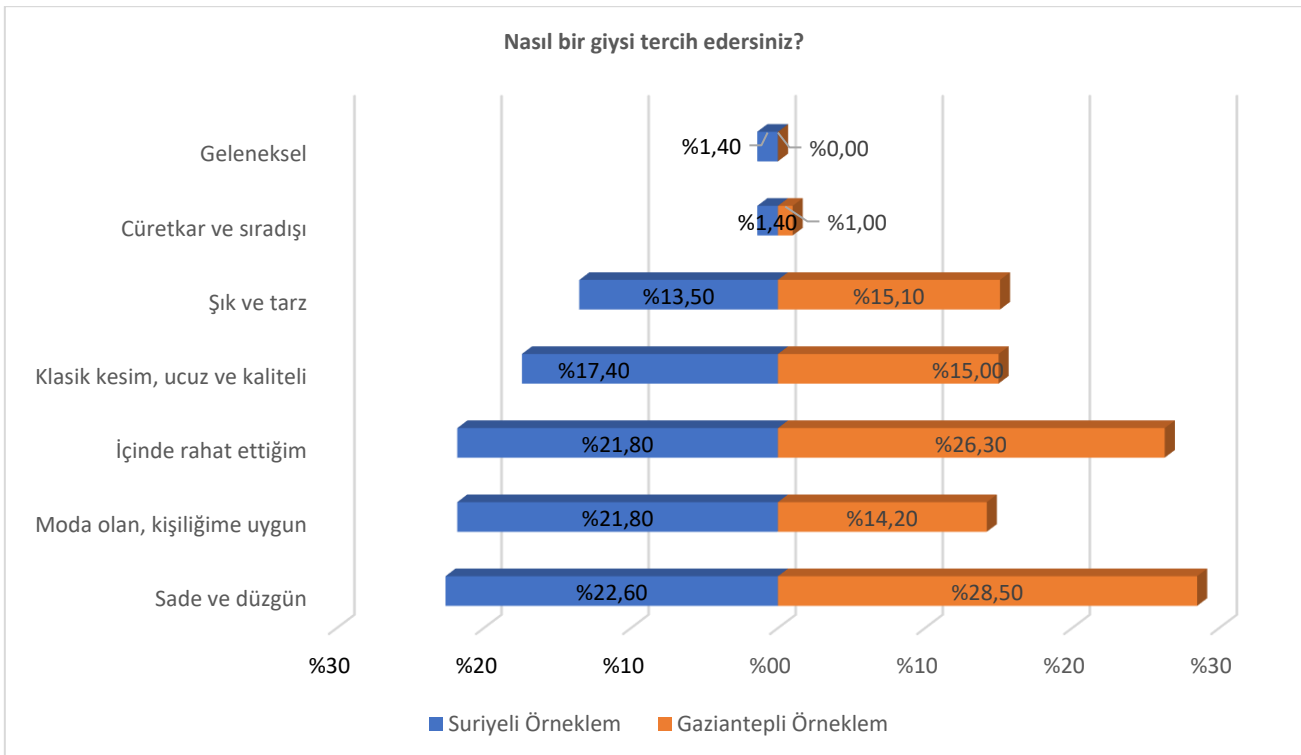

Şekil 23 Bölgelere Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikleri (Gaziantepli Örneklem)

Giyim

Toplumsal aktörlerin moda anlayışları ve dolayısıyla giysi tercihleri, onların kültürel beğeni yargılarının en önemli uğrak noktalarından birisidir. Bununla birlikte Barthes’a (2006) göre moda, bir dildir; bir sözü dolaşıma sokar, toplumsal hayata ilişkin bir şey anlatır. Bir mekâna hangi kıyafetin uygun düştüğü ve/veya bedeninin nasıl örtüleceği sorularına verilen yanıtlar aynı zamanda o toplumsal alanda hâkim ideolojinin izlerini taşır. Dolayısıyla bir toplumu tanımak ve/veya farklı toplumsal gruplarının birbiriyle ilişkilerini anlamak için moda güzergahlarının izini sürmek önemli bir işlevi yerine getirir.

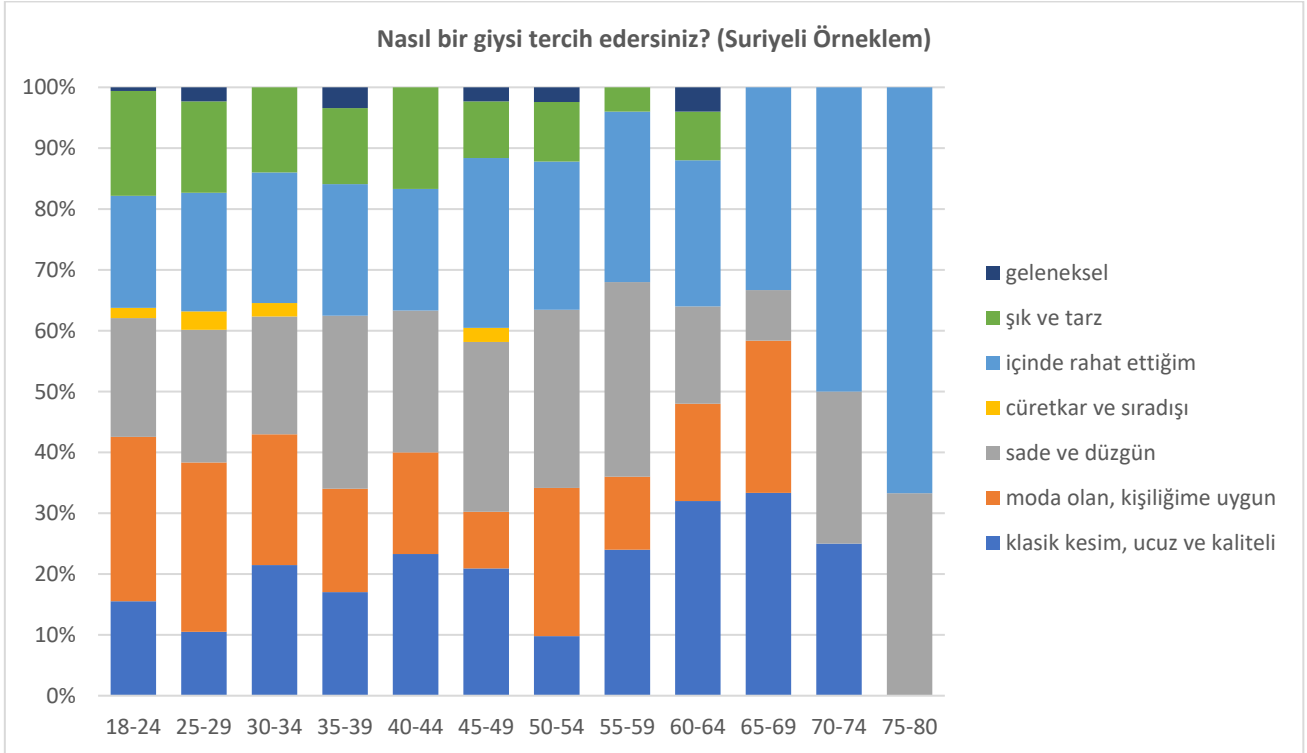
Bu doğrultuda Gaziantep’li yerliler ile Suriyeli göçmenlerin giyim yönelimlerine bakıldığında (Şekil 24); “sade ve düzgün” vurgusunun her iki toplumsal grup için de ana eğilim olduğu görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin %22,6’sı, Gaziantep’li yerlilerin %28,5’i bu doğrultuda görüş bildirmiştir. Benzer biçimde “içinde rahat ettiğim” kıyafet hususu da her iki toplumsal grubun uzlaştığı yönelimlerden birisi olmuştur. Göçmenlerin %21,8’i ve yerlilerin %26,3’ü bu pozisyonda konum almıştır. Üçüncü sıradaki giyim önceliğine gelindiğinde ise; göçmenlerin “moda olan, kişiliğime uygun” seçeneğini işaret ederken (%21,8), yerlilerin “şık ve tarz” tercihinden yana oldukları görülmektedir (%15,1). Bu veriler ışığında, Gaziantep’li yerliler ile Suriyeli göçmenlerin giyim beğenilerinin “sadelik” ve “rahatlık” vurguları etrafında büyük ölçüde yan yana geldiği görülmektedir. Bununla birlikte “tarz” olan ile “kişiliğime uygun” olan arasındaki farkın toplumsal bir fark olduğu ve yüzünü kamusal hayata dönmüş, oradaki yaşam akışına odaklanmış bir varoluş ile göç deneyimini yaşamış, dolayısıyla kıyafeti kendi kişiliğinin tamlığına erişmesi için bir enstrüman olarak tasavvur eden bir varoluş arasındaki toplumsal ayrıma tekabül ettiği düşünülebilir.

Şekil 24 Giysi Tercihi

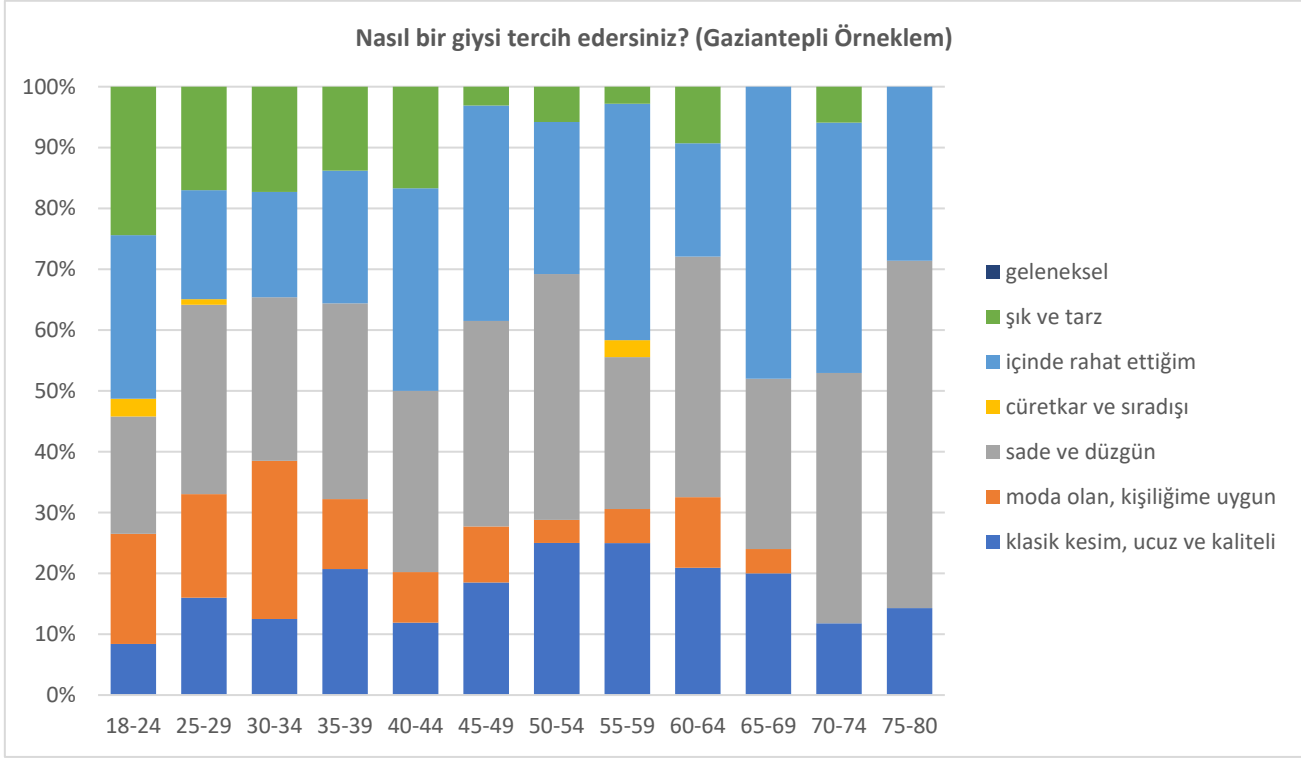
Nüfusa Göre Ayrım

Suriyeli göçmenlerin giyim beğenilerinin nüfusa dağılımına bakıldığında (Şekil 25); “sade ve düzgün” kıyafet tercihinin her yaş grubunda benzer biçimde teveccüh gördüğü anlaşılmaktadır. Buna göre en düşük oran %8,3 ile 65-69 yaş aralığında, en yüksek oran ise %33,3 ile 75-80 yaş aralığında görülmektedir. Buradaki görece istikrarlı dağılıma karşın “içinde rahat edilen” kıyafet beğenisi ise yaş aralığında artışa bağlı olarak yükselmekte ve rahatlık mefhumunun yaşlılara nazaran genç nüfusta daha düşük yoğunluklu bir motivasyon olduğu anlaşılmaktadır. Bu beğeni yargısı 18-24 yaş aralığında %18,4 ile en düşük seviyesindeyken, 75-80 yaş aralığında %66,7 düzeyine çıkmaktadır. Benzer biçimde “moda olan ve kişiliğime uygun” olan beğeni yargısının da özellikle genç nüfusta görece daha çok teveccüh gördüğü, 70 ve üzeri yaşlarda ise tamamen silindiği anlaşılmaktadır. Buna göre 25-29 yaş aralığı moda ve kişilik vurgusunun en çok işaret edildiği yaş grubu olmakla birlikte, 50-54 yaş aralığı (%24,4) ile 65-69 yaş aralıklarında (%25) bu yüksek düzeye yaklaştığı görülmektedir. Bu veri ışığında toplumsal aktörlerin “moda olan” ve/veya “kişiliğe uygun olan” beğenilerin içeriğini farklı yaş dönemlerinde farklı biçimlerde doldurduğu, hayatın ayrı güzergahlarında bu kavramlara başka anlamlar yüklediği söylenebilir. Benzer bir görünüm “şık ve tarz” beğenisi için de söz konusu olup; 18-24 yaş aralığında %17,2 olan oran, yaş aralığındaki artışa bağlı olarak düşmekte ve 65 yaş üzeri nüfus için bütünüyle gündemden kalkmaktadır. En nihayetinde Suriyeli göçmen nüfusu içerisinde öne çıkan giyim beğenilerinden “rahatlık” vurgusunun yaş aralığındaki artışa bağlı olarak arttığı ve çoğunlukla yaşlı nüfus tarafından işaret edildiği, buna karşın “moda olan” ve “şık ve tarz” beğenilerinin genç nüfus tarafından sahiplenildiği söylenilebilir.

Şekil 25 Yaş Kategorisine Göre Giysi Tercihi (Suriyeli Örneklem)

Gaziantep’li yerlilerin giyim beğenilerine yaş grupları açısından bakıldığında (Şekil 26); -tıpkı Suriyeli göçmenlerde olduğu gibi- “sade ve düzgün” vurgusunun her yaş grubunda işaret edildiği görülmekle birlikte, -Suriyeli göçmenlerden farklı olarak- genç nüfus ile yaşlı nüfus arasındaki açıklığın çok daha belirgin olduğu anlaşılmaktadır.

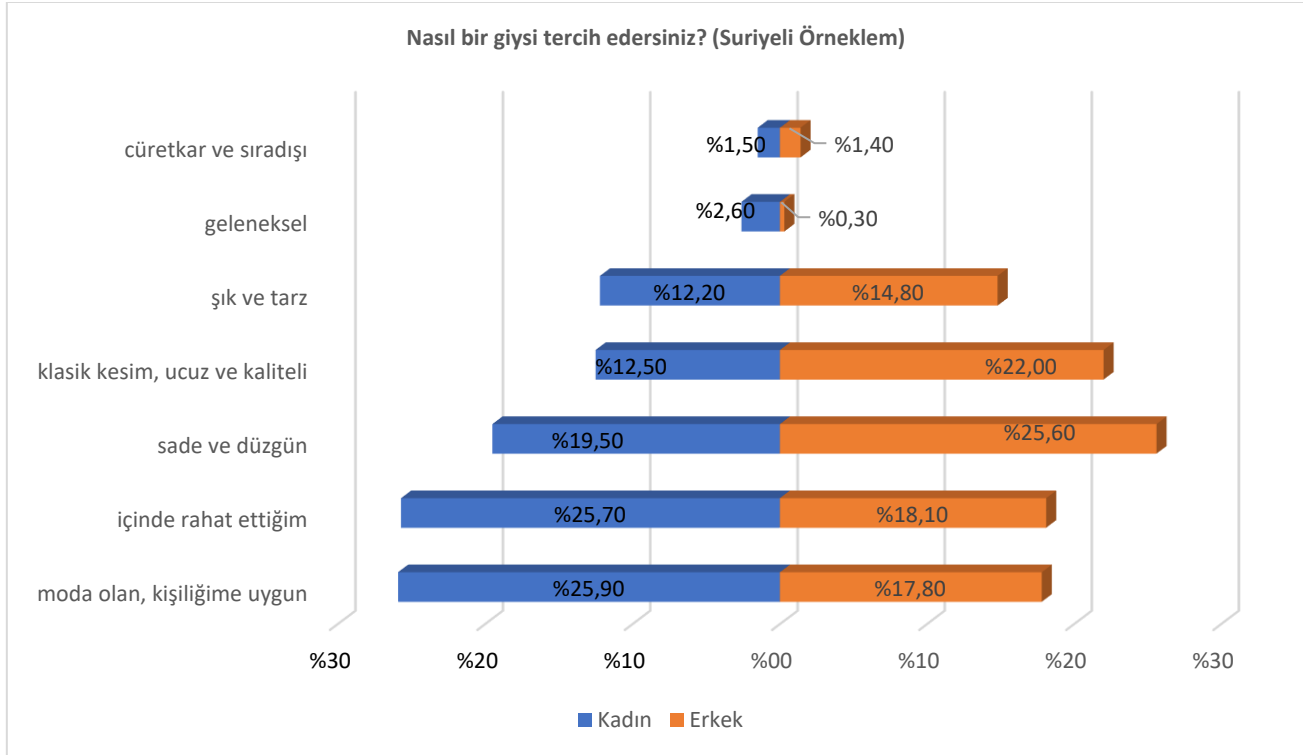
Şekil 26 Yaş Kategorisine Göre En Az Önem Verilen İç Mekân Nitelikler (Suriyeli Örneklem)

Buna göre “sade ve düzgün” beğeni %19,3 ile en düşük seviyesindeyken, 75-80 yaş aralığında %57,1 ile en yüksek düzeyine ulaşmaktadır. Genç nüfusun, “sade” olan, abartılı çizgilere sahip olmayan ve/veya görünür olma iddiasında bulunmayan bir moda anlayışının yanında; “düzgün” olan, toplumsal normlara uygun olan ve ideolojik açıdan makul bulunan beğenilere karşı da belli bir mesafe kurduğu bu noktada düşünülebilir. Nitekim buradaki varsayımı desteleyecek biçimde, hem “moda olan ve kişiliğime uygun” olan beğeni yargısı 34 yaş altı toplumsal özneler tarafından yoğunluklu olarak işaret edilirken hem de “şık ve tarz” vurgusu “18-24 yaş aralığında en yüksek düzeyine ulaşmış; her iki beğeni yargısı da yaş aralıklarındaki artışa bağlı olarak düşüş eğilimine girmiştir. Buna göre “moda olan ve kişiliğime uygun” olan beğenisi 30-34 yaş aralığında %26 ile temsil edilirken, “şık ve tarz” vurgusu 18-24 yaş aralığında %24,4 ile en yüksek seviyesindedir. Her iki beğeni yargısının izi 75-80 yaş aralığında oransal olarak görünmemektedir. Gaziantep’li genç nüfusun, “sade” olana nazaran “şık”, “tarz”, “moda” olana vurgu yaptığı ve buradaki haliyle toplumsal alanda hâkim olan beden normları ve hâkim kıyafet beğenileri yerine, kendi kişiliğine ve öznel tercihlerine yüzünü dönen bir moda diline yöneldiği söylenebilir. “Düzgün” olan, bu genç nüfus için artık başka biçimde tanımlanmak durumundadır. Son olarak, “içinde rahat edilen” giyim beğenisinin nüfusun farklı yaş gruplarında istikrarlı biçimde işaret edildiği ve yaş aralığına bağlı olarak anlamlı bir değişkenlik göstermediği anlaşılmaktadır. Bu beğeni yargısı, %17,3 ile 30-34 yaş grubunda en düşük seviyesindeyken; %48 ile 65-69 yaş aralığında en yüksek düzeyine

ulaşmaktadır. En nihayetinde, Gaziantep’li yerli nüfus içerisinde “sade”, “düzgün”, “rahat” olanın çoğunlukla yaşlı nüfus tarafından işaret edildiği; buna karşın “şık”, “tarz”, “moda” olanın genç nüfus tarafından beğenildiği söylenilebilir. Nitekim bu husus, Suriyeli göçmenler ile Gaziantep’li yerlileri aynı kültürel beğeni repertuarı içerisinde yan yana getiren uğrak noktalarından birisidir.

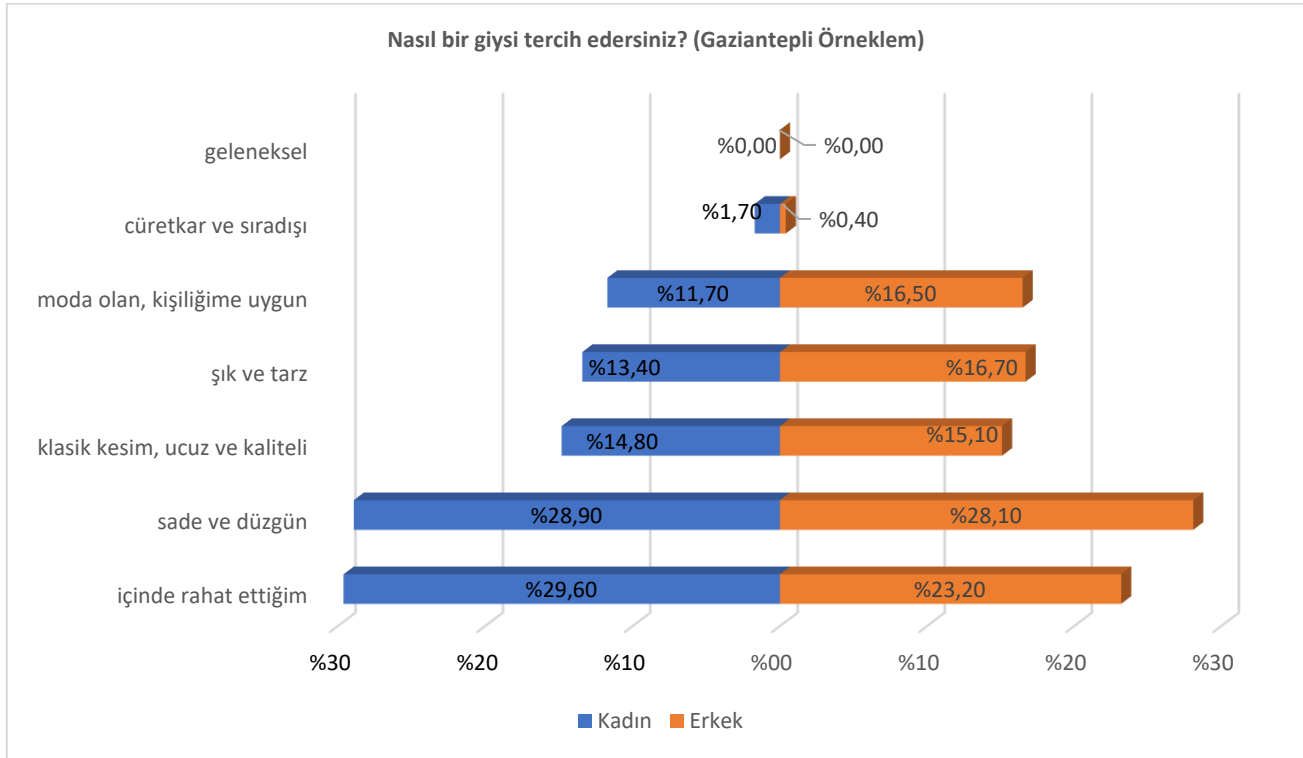
Cinsiyete Göre Ayrım

Suriyeli göçmenlerin kıyafet beğenilerine cinsiyetler açısından bakıldığında (Şekil 27); göçmen kadınlar ile göçmen erkeklerin beğeni yargılarında yapısal bir ayrımın olduğu görülmektedir. Buna göre kadınlar, “moda olan ve kişiliğime uygun” olan beğenisini öncelikle işaret ederken (%25,9); aynı beğeni göçmen erkeklerin beğeni hiyerarşisinde ancak dördüncü sıradadır (%17,8). Buna karşın göçmen erkeklerin öncelikle öne çıkardığı kıyafet beğenisi “sade ve düzgün” çizgiler iken (%25,6); bu yönelime göçmen kadınların gösterdiği teveccüh %19,5 ile kendi beğeni hiyerarşilerindeki üçüncü sıradır. Göçmen kadınlar, “içinde rahat edilen” bir moda anlayışını %25,7 ile ikinci sırada değerlendirirken; buradaki rahatlık mefhumu göçmen erkeklerin ancak üçüncü sıradaki yönelimi olmaktadır (%18,1). Göçmen erkeklerin öncelik hiyerarşisinde %22 ile ikinci sırada yer alan “ucuz ve kaliteli, klasik kesim” vurgusu ise, kadınların beğeni dünyasında çok daha gerilerdedir (%12,5). En nihayetinde bakıldığında; Suriyeli göçmen kadınlar, “moda olan”, “kişiliğe uygun olan”, “rahat olan” beğeni yargılarını ön plana çıkarırken; Suriyeli göçmen erkekler, “sade olan”, “düzgün olan”, “klasik olan” beğenileri işaret etmektedir. Bu veriler ışığında, göçmen erkeklerin toplumsal normlara mukabil bir düzgün/klasik moda sözünü dolaşıma soktuğu ve dolayısıyla erkekliğin de içinde olduğu bir kültürel-ideolojik repertuarı kendiliğinden yeniden ürettiği; buna karşılık göçmen kadınların, kişilik/rahatlık vurgularıyla sübjektif olanı dolaşıma soktuğu ve bu vesileyle hâkim beğeni yargıları alanındaki bir fark yaratma kapasitesini atıf yaptığı söylenebilir. Kıyafet beğenileri ve moda dili bağlamında; göçmen erkeklerin daha muhafazakâr, göçmen kadınların ise daha reformist bir pozisyona sahip oldukları iddia edilebilir.

Şekil 27 Cinsiyete Göre Giysi Tercihi (Suriyeli Örneklem)

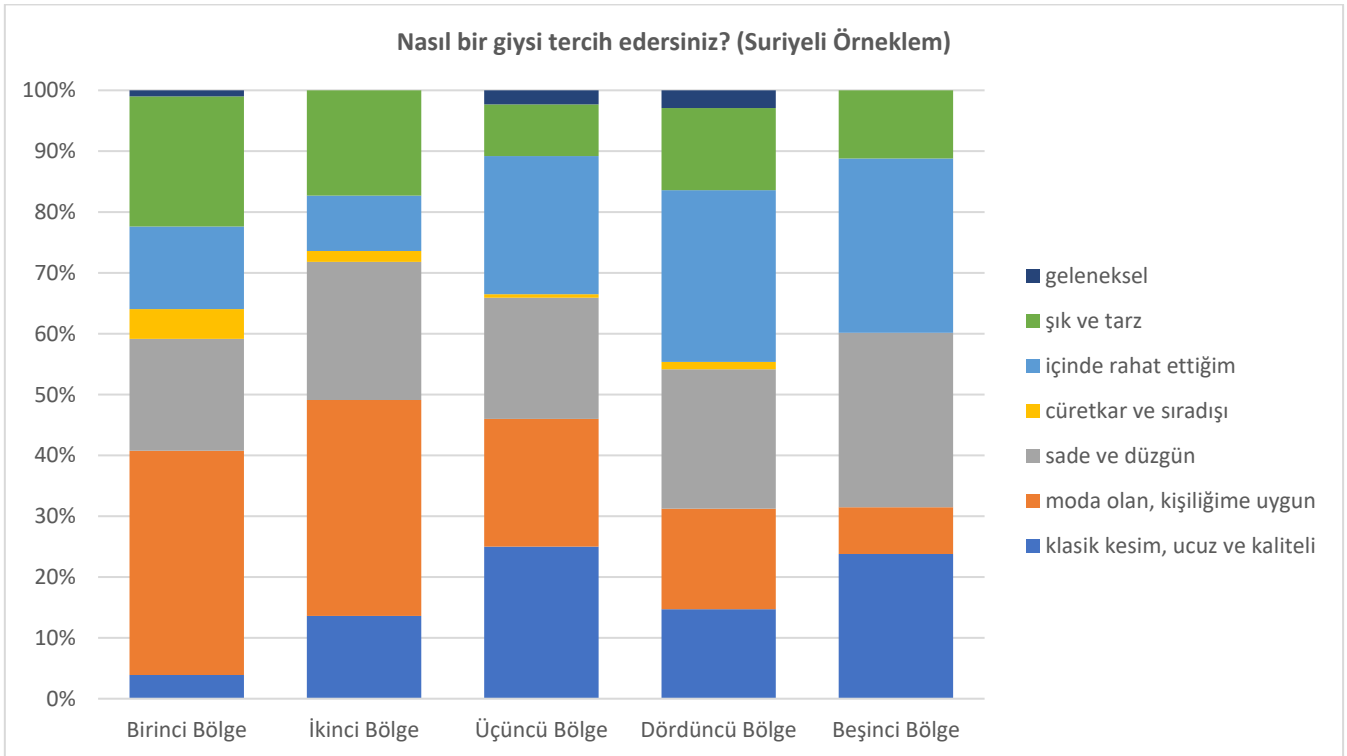
Gaziantep’li yerlilerin kıyafet beğenilerine aynı perspektiften bakıldığında ise (Şekil 28); yerli kadınlar ile yerli erkekler arasındaki paralelliğin -göçmenlere nazaran- daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre -sırası değişmekle birlikte- “rahatlık”, “sadelik”, “düzgünlük” vurguları hem yerli erkekler hem de yerli kadınlar tarafından öncelikle işaret edilmiştir. Gaziantep’li yerli kadınlar, “içinde rahat edilen” kıyafet beğenisini %29,6 ile ilk sırada değerlendirirken; erkeklerin beğeni dünyasında bu yönelim %23,2 ile ikinci sıradadır. Gaziantep’li yerli erkeklerin %28,1 ile ilk sıraya yerleştirdiği “sade ve düzgün” olma hali de, yerli kadınların beğeni hiyerarşisinde %28,9 ile ikinci sırada yer almaktadır. Bu haliyle “rahatlık”, “sadelik”, “düzgünlük” vurgularının yerli kadınlar tarafından erkeklere nazaran oransal olarak daha güçlü biçimde vurgulandığı anlaşılmaktadır. Bunu takiben “ucuz ve kaliteli, klasik kesim” vurgusu da yerli kadınların dünyasında %14,8 ile üçüncü sırada yer alırken; erkeklerin dünyasında “şık ve tarz” olan (%16,7) ile “moda olan ve kişiliğime uygun” (%16,5) beğeni çizgileri daha fazla ön plana çıkmıştır. En nihayetinde, Gaziantep’li yerli erkekler ve kadınların beğenilerinin bütün olarak toplumsal normlarla ve hâkim beden tasavvurlarıyla -Suriyeli göçmenlere nazaran- daha yakın bir temas halinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, cinsiyetler arası ilişki açısından bakıldığında; -Suriyeli göçmenlerin tam tersi biçimde- Gaziantep’li yerli kadınların daha muhafazakâr, yerli erkeklerin ise daha reformist bir beğeni çizgisine sahip olduğu söylenebilir.

Şekil 28 Cinsiyete Göre Giysi Tercihi (Gaziantep’li Örneklem)

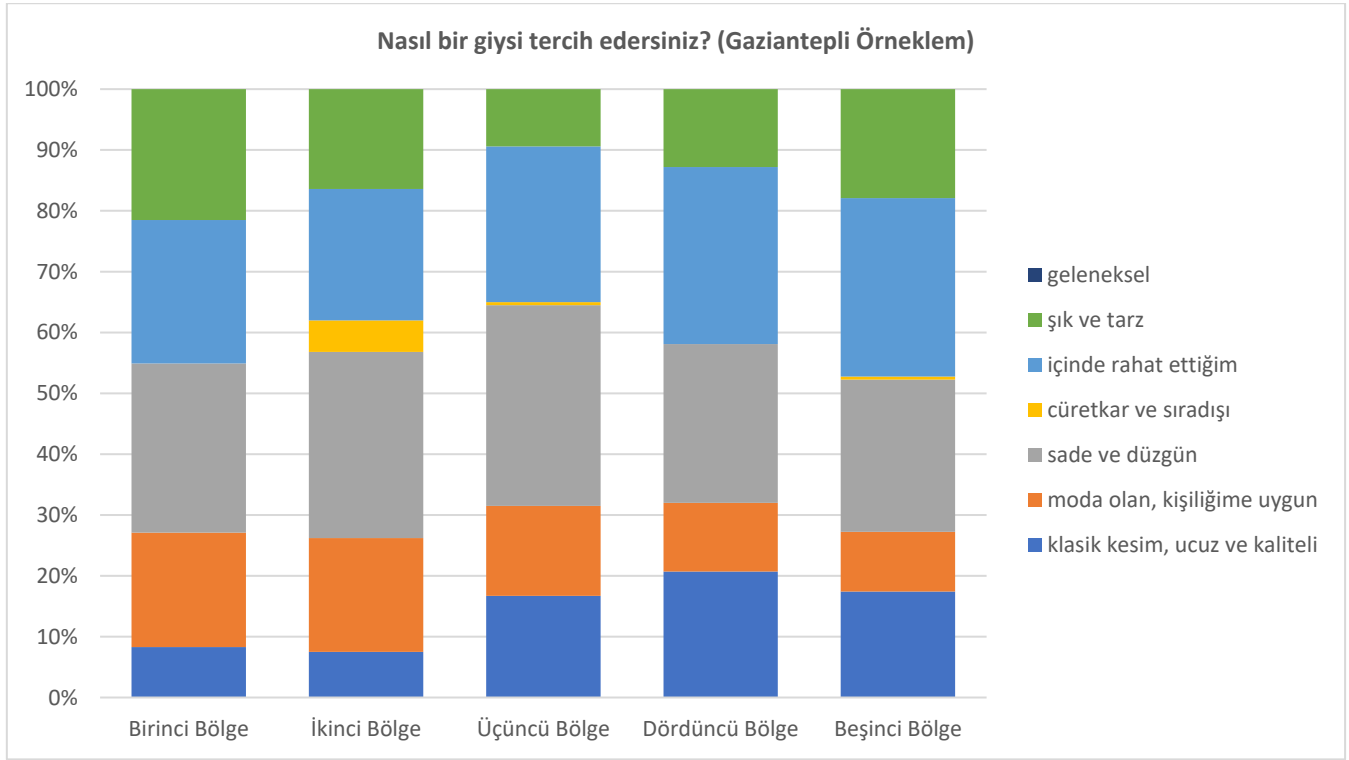
Sınıfsal Ayrım

Suriyeli göçmenlerin kıyafet çizgilerine sınıfsal açıdan bakıldığında (Şekil 29); bölgeler arasında genel düzeyde belirgin bir sınıfsal ayrımın söz konusu olduğu görünmektedir. Örneğin, ekonomik sermaye yoğunluğu azaldıkça ve sosyo-ekonomik hiyerarşinin daha alt basamaklarına inildikçe, “moda olan ve kişiliğe uygun” beğenisi de oransal olarak azalmaktadır. Buna göre, ekonomik sermaye sahipliğinin en yoğun olduğu birinci bölgede %36,9 ile en yüksek seviyesine çıkan bu beğeni oranı, beşinci bölgede %7,7 düzeyine kadar çekilmektedir. Yine “şık ve tarz” beğeni çizgisinin de ekonomik sermaye ile benzer bir ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Birinci bölgede %21,4 ile işaret edilen bu beğeni, beşinci bölgeye gelindiğinde %11,2 düzeyine kadar düşmektedir. Anlaşıldığı üzere, ekonomik sermayenin yoğunluğu ile “şık”, “tarz”, “moda”, “kişiliğe uygun” beğeni çizgileri arasında aynı yönlü bir ilişki söz konusudur. Öte yandan, ekonomik sermaye yoğunluğu ve sosyo-ekonomik statü azaldıkça “rahat”, “sade”, “düzgün”, “klasik” beğeni çizgisinin de derinleştiği görülmektedir. Buna göre “içinde rahat edilen” kıyafet tercihi, ikinci bölgede ancak %9,1 ile temsil edilirken, beşinci bölgede %28,7 seviyesine kadar yükselmektedir. Benzer biçimde birinci bölgede %18,4 olan “sade ve düzgün” moda anlayışı, beşinci bölgede %28,7 düzeyine çıkmaktadır. Aynı paralelde, birinci bölgede %3,9 oranına sahip “ucuz ve kaliteli, klasik kesim”, beşinci bölgede %23,8 oranında işaret edilmektedir. En nihayetinde, ekonomik sermaye sahipliği ve beraberindeki sosyo-ekonomik statü, toplumun geri kalanından farklılaşmaya ve özgecil bir benzersizliğe atıf yapan moda çizgisinin dolaşıma çıkmasına olanak tanırken; bu sermaye ve statü ile kurulan mesafe, sosyo-ekonomik hiyerarşinin alt basamaklarında yer alan sınıfları, toplumsal alanda hâkim beğeni yargılarına ve örtünmeye ilişkin egemen kabullere eklemlenmektedir.

Şekil 29 Bölgelere Göre Giysi Tercihi (Suriyeli Örneklem)

Gaziantep’li yerlilerin kıyafet beğenilerine sınıfsal açıdan bakıldığında ise (Şekil 30); genel olarak bölgeler arasında dengeli bir dağılım söz konusu olsa da, yine de -Suriyeli göçmenlerde olduğu ölçüde belirgin olmasa da- sınıfsal farklar üzerinden okunabilecek ve bölgelere bağlı olarak değişen belli ayrımların varlığından bahsedilebilir. İlkini; Gaziantep’li yerlilerinin beğeni yargılarında görülen bu iç dengeye ilişkin olarak “sade ve düzgün” ile “şık ve tarz” vurguları gösterilebilir. Hem sade hem şık olmak ve/veya hem düzgün hem tarz olmak ve/veya hem toplumun hâkim beğeni yargılarıyla temas edip hem de bundan kopmanın arayışı içinde olmak, eş zamanlı olarak sınıfsal fay hattının ayrı taraflarında kalan toplumsal aktörler tarafından birbirine yakın oranlarda işaret edilmiştir. Bu bağlamda, Gaziantep kent mekanına sinen postmodern iklimin, çelişkiler üzerinden işleyen bir uzlaşma arayışının en belirgin örneğini beğeni yargılarında görmek mümkündür. “Sade ve düzgün” beğenisi %25 (beşinci bölge) ile %33 (üçüncü bölge) arasında değişen oranlarda teveccüh görürken; “şık ve tarz” beğenisi %9,4 (üçüncü bölge) ile %21,5 (birinci bölge) arasında değişen oranlarda işaret edilmiştir.

Şekil 30 Bölgelere Göre Giysi Tercihi (Gaziantep’li Örneklem)

Buradaki dengeliğe karşın; ekonomik sermaye arttıkça “moda olan ve kişiliğime uygun” beğeni yönelimlerinde de bir artış söz konusu olmaktadır. Buna göre, ekonomik sermaye yoğunluğunun ve sosyo-ekonomik statünün düşük olduğu beşinci bölgede %9,8 olan beğeni yönelimi, tam tersi bir sermaye gündeminin peşi sıra istikrarlı biçimde yükselmekte ve birinci bölgeye gelindiğinde %18,8 düzeyine kadar çıkmaktadır. Ekonomik sermaye ile beğeni yargıları arasındaki buradaki ilişkinin tam tersi, “içinde rahat edilen” ve “ucuz ve kaliteli, klasik kesim” beğenilerinde bu kez görülmekte ve ekonomik sermayedeki düşüş bu beğeni yargılarının derinliğini arttırmaktadır. Buna göre ikinci bölgede ancak %7,5 olan “ucuz ve kaliteli, klasik kesim” vurgusu, dördüncü bölgede %20,7 seviyesine kadar

yükselmektedir. Benzer biçimde ikinci bölgede %21,6 olan “içinde rahat edilen” beğeni yargısı, beşinci bölgede %29,3 oranıyla temsil olunmaktadır. En nihayetinde ekonomik sermaye yoğunluğu arttıkça ve sosyo-ekonomik hiyerarşinin üst basamaklarına çıkıldıkça “moda olan ve kişiliğime uygun” beğeni yargısına gösterilen teveccüh de artarken; tam tersi bir güzergahta “klasik” ve “rahatlık” vurgusu derinleşmektedir. Bunun ötesinde Gaziantep yerlilerinin giyim beğenileri konusunda, geri plandaki kültürel uzlaşının da motive ettiği, sınıflar arası bir iç dengeye sahip olduğu ve bir yandan bedene ilişkin genel kabullere bükülen bir yandan da bu çerçeveye içerisinde kalarak fark yaratmaya çalışan bir beğeni habitusunun görünür olduğu söylenilebilir.

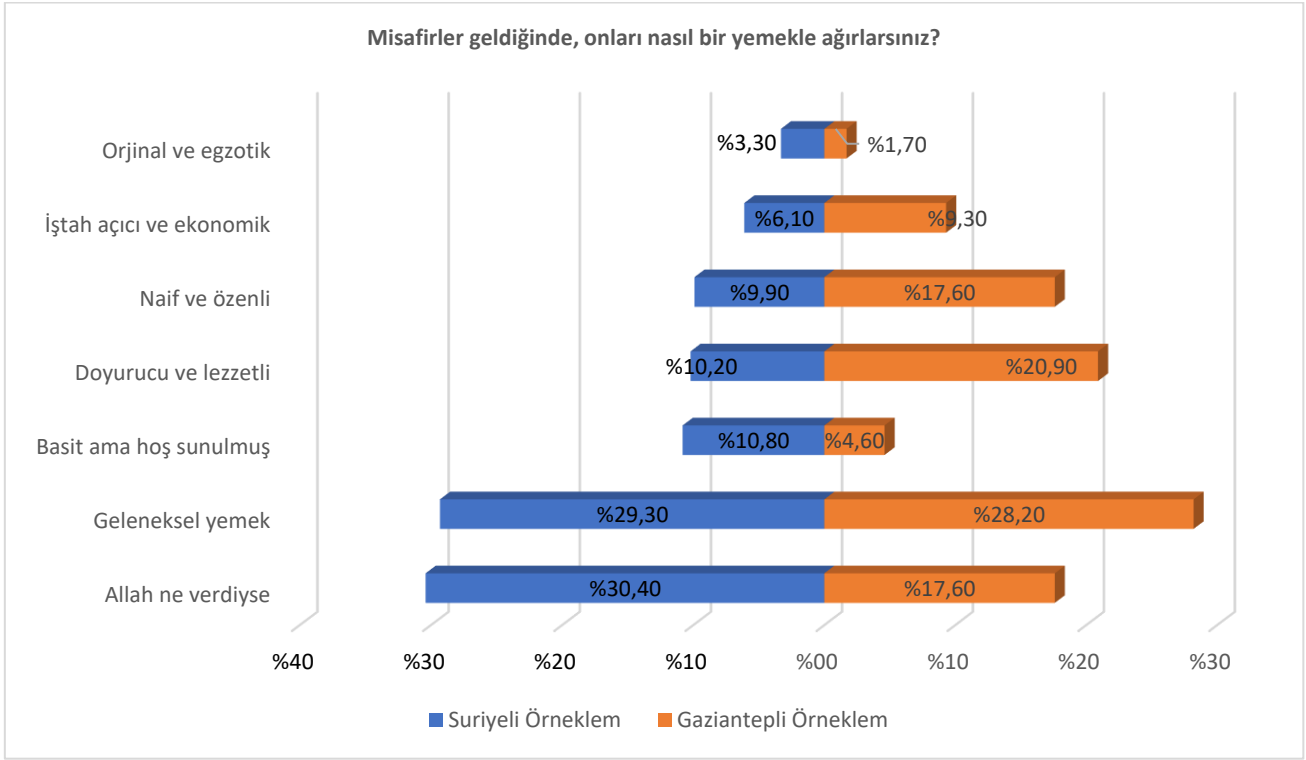
Misafir Ağırılama

Misafir ağırlama Bourdieu'nün (2015: 287:288) "Ayrım" adlı çalışmasında da belirttiği gibi kişilerin ve onların içinde yetiştiği toplumsallığın anlam dünyası ve pratikleri içinde şekillenen ve beğenileri doğrudan içeren bir gündelik yaşam eylemi olarak karşımıza çıkar. Ancak yine Bourdieu'nün altını çizdiği gibi bu beğeniler ekonomik ve kültürel sermayeleri bağlamında mekânsal ya da "alansal" olarak bir araya gelen sınıfların ortak yargı ve deneyimlerini kaçınılmaz olarak yansıtır. Bizim çalışmamızda da bir beğeni biçimi olarak misafir ağırlama pratiği hem iki farklı toplumun uzlaşısı ve ayrım alanlarını hem de yaş, cinsiyet ve sınıfsal olarak da nasıl bir tercih haritasının ortaya çıktığını göstermektedir. Bu anlamda, yerli ve göçmenlerin misafir geldiğinde onları ne tür bir yemekle ağırlayacaklarına yönelik tercihlerindeki ayrım bize belli noktalarda kültürel bir uzlaşının olduğunu ancak yine belli noktalarda dikkate değer farklılıkların da olduğunu söylemektedir.

Aşağıdaki verilere bakıldığında hem göçmenlerin hem de yerlilerin misafir ağırlarken geleneksel yemek servisi yapma noktasında bir uzlaşısı içinde olduklarından söz edilebilir (Şekil 31). Geleneksel yemek yerlilerin misafir ağırlarken yemek tercihlerinde ilk sırayı almaktadır (%28,20). Göçmenlerde ise geleneksel yemek tercihi her ne kadar ikinci sırada yer alsada yerli örneklemin oranından daha yüksek bir biçimde yoğun bir tercih olarak öne çıkmaktadır (%29,30). Bu çalışma bağlamında hem yerlilerin hem de göçmenlerin geleneksel olanı kendi kültürlerine ait, yerel kültüre özgü olarak tanımladığı söylenebilir. Dolayısıyla ek olarak, Gaziantep kültüründe yemeğin sadece gündelik bir faaliyet olmadığı, kentin kültürüne doğrudan sirayet eden, hatta onu büyük oranda da yöneten bir pratik olduğu da göz önüne alındığında geleneksel vurgusunun yoğunluğu oldukça anlaşılabilir. Buna karşılık Suriyeli göçmenlerin de mutfak kültürü olarak zengin bir coğrafyadan geliyor oluşu benzer bir biçimde onların geleneksel yemekle misafir ağırlama tercihlerini yine anlaşılır kılar.

Bununla birlikte, Suriyeli göçmenlerin misafir ağırlamadaki en yaygın yemek tercihleri "Allah ne verdiyse (%30,40)" biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Yerliler içinse "Allah ne verdiyse" seçeceği "Naif ve Özenli ile birlikte üçüncü sırada yer almaktadır (%17,60). Gaziantepli örneklemin misafirlerini ağırlarken ikinci sırada "doyurucu ve lezzetli" yemekleri tercih ettiği görülmektedir (%20,90). Dolayısıyla yerlilerin bu anlamda misafir ağırlama tercihlerinde "geleneksel yemek" tercihinin dışında kalan tercihlerin üç kategoriye dengeli bir biçimde dağıldığı ifade edilebilir.

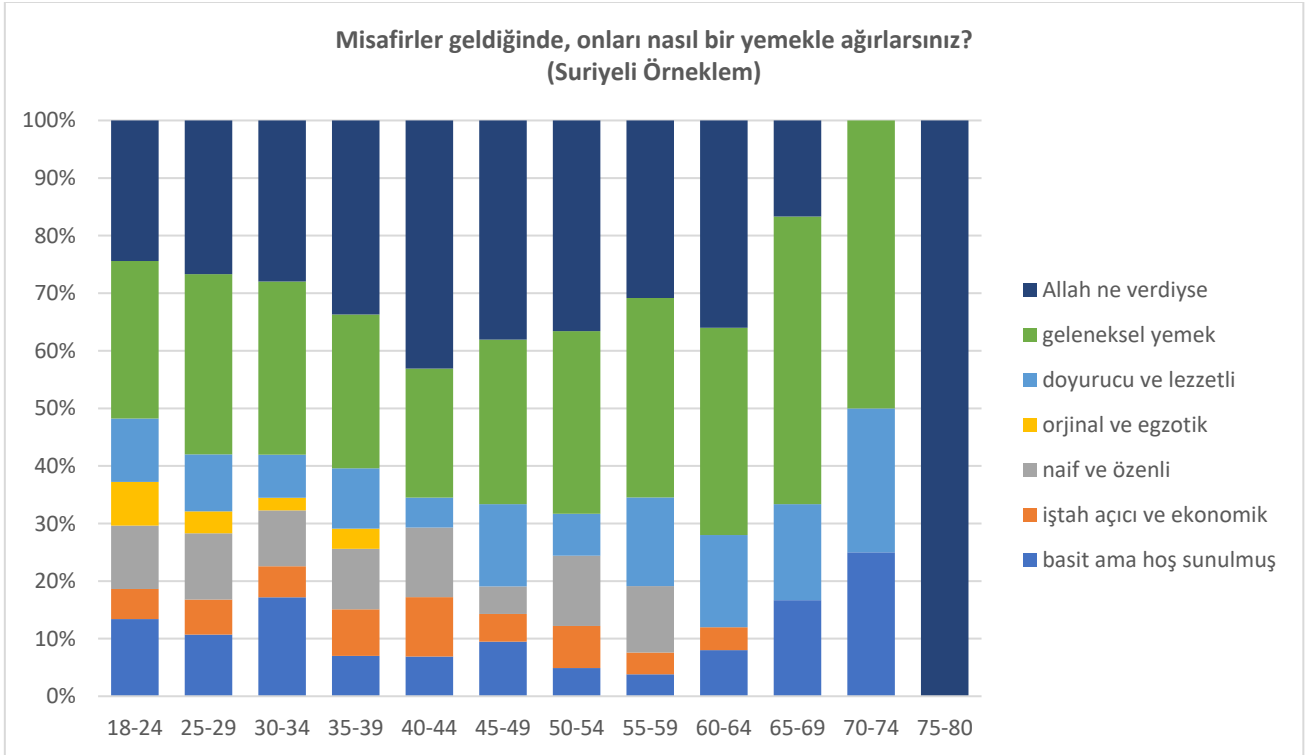
Buna karşılık göçmenlerin misafir ağırlamadaki yemek tercihleri neredeyse %60 oranında iki başlıkta yoğunlaşmaktadır: "Allah ne verdiyse (%30,40)" ve "Geleneksel Yemek (%29,30)" ... Özellikle "Allah ne verdiyse" seçeneği üzerindeki yüksek uzlaşısı bize burada hem inançsal alanda hem de yemeğe ayrılabilen bütçe imkanları bağlamında iki kültür arasında bir ayrım olabileceğini işaret etmektedir. Özellikle göçmen nüfusunun alt-yoksul bir sınıfta yoğunlaşması, kira ve diğer zorunlu faturalardan sonra gıda harcamalarına ayrılacak bütçe noktasında önemli sınırlıklar getirebilir. Ancak bunun özellikle sınıfsal niteliklerle karşılaştırılarak yeniden okunması yerinde olacaktır.

Şekil 31 Misafir Ağırlama

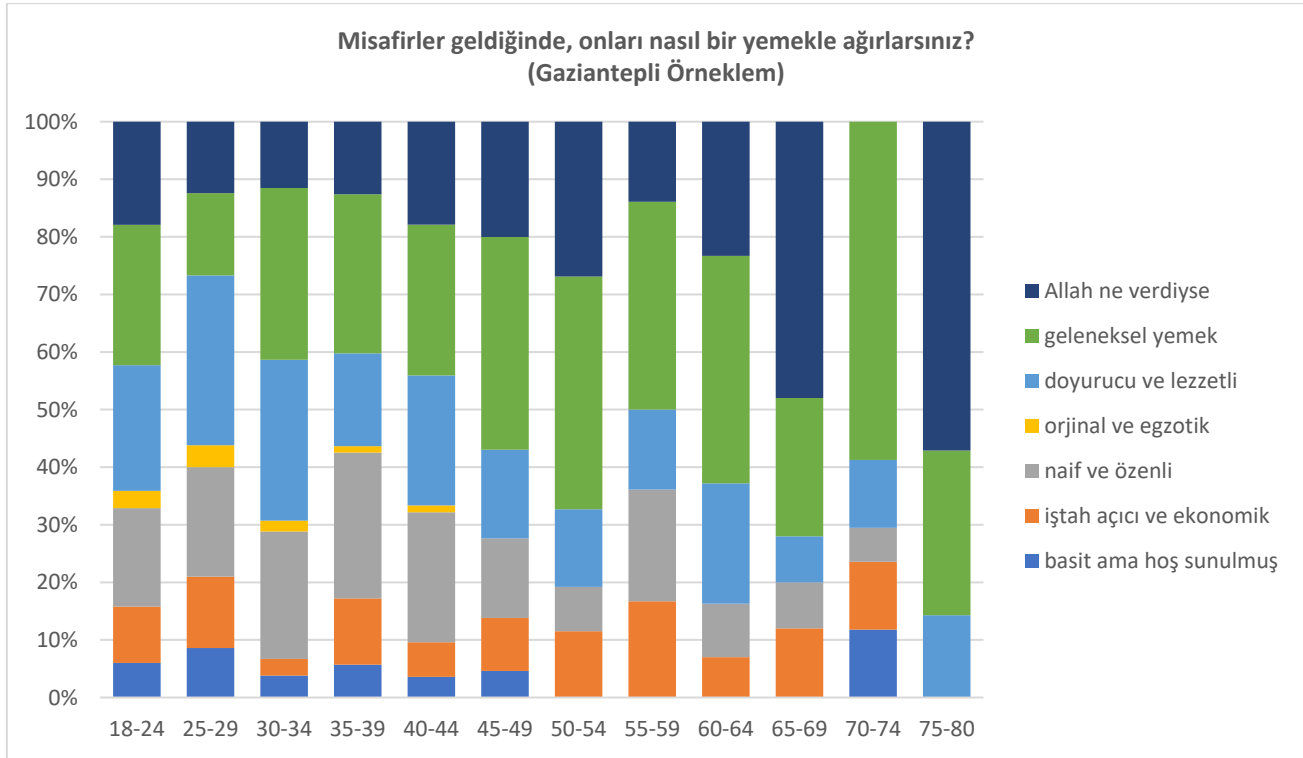
Nüfusa Göre Ayrım

Misafirler geldiğinde onları nasıl bir yemekle ağırlarsınız? sorusuna verilen cevapların nüfusa göre dağılımı incelendiğinde ilk olarak karşımıza genel tablodakine benzer bir sonuç çıktığı söylenebilir (Şekil 32). Özellikle Suriyeli göçmenlerin yukarıda da dile getirilen “Allah ne veriyse” ile “geleneksel yemek” tercihlerinin nüfusun genelinde de nispeten dengeli bir biçimde dağıldığı görülmektedir. Yine de belli yaş kategorilerinde genel dağılımdan farklılaşan unsurlar da bulunmaktadır. Örneğin toplamda en çok tercih edilen yemekli misafir ağırlama biçimi olan “geleneksel yemeğin” nüfusa göre tercih edilme oranı, en düşük olduğu 40-44 yaş aralığından (%22,40) sonraki yaş gruplarına doğru dramatik bir biçimde artmaktadır. Bu da bize göçmenlerde yaş ilerledikçe gelenekle olan bağın güçlendiği sonucuna götürebilir. Buna karşılık genel ortalamada ikinci sırada olan “Allah ne veriyse” tercihin nüfusa göre dağılımında tersi bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu tercihin en yüksek olduğu yaş grubu bu sefer 40-44 iken (%43,10) yaş ilerledikçe bu yöndeki tercih de azalmaktadır. Her iki veriyi birlikte değerlendirdiğimizde ise genel anlamda söz konusu tercihlerin nüfus içinde yine dengeli bir biçimde dağıldığı rahatlıkla söylenebilir. Burada nüfusa göre dengeli dağılım göstermeyen tek tercih kategorisi olarak karşımıza “orijinal ve egzotik” çıkmaktadır -ki bu genel tercih içinde de göçmenlerin en az tercih ettiği yemekli misafir ağırlama biçimidir (%3,30). Büyük oranda gelenekçi-muhafazakâr bir kültüre sahip olan göçmenlerin bu tür bir yemek tercihin olmaması son derece anlaşılırdır. Bununla birlikte bu tercihin sadece 18-39 yaş aralığında ve en çok da 18-24 yaşlarında görülmesi ise özellikle genç göçmenlerin genel nüfustan kültürel anlamda ayrılmaya başladığına dair bir gösterge olarak okunabilir.

Şekil 32 Yaş Kategorilerine Göre Misafir Ağırlama (Suriyeli Örneklem)

Gaziantep’li yerlilerin misafir ağırlarken yemek tercihlerinin nüfusa göre oranında da (Şekil 33) yine “Allah ne veriyse” ile “geleneksel yemeğin” nispeten tüm yaş aralıklarına dengeli bir biçimde dağıldığı görülmektedir. Yerlilerde de göçmenlere kısmen de olsa benzer bir biçimde “geleneksel yemek” tercihinin en çok orta yaş ve üstü grupta yoğunlaştığı söylenebilir. Yine “Allah ne veriyse” tercihi de “geleneksel yemek” tercihinin benzer biçimde 40-44 yaş ve üzerinde daha yüksek oranda seyretnmektedir. Burada göçmenlerde genç nüfusta güçlü bir biçimde göze çarpan ve daha yenilikçi bir yaklaşımı ya da gelenekten kopuşu -varsayımsal da olsa- çağrıştıran “orijinal ve egzotik” tercihi yine sadece genç yerli nüfusta görülse de yoğunluğu göçmenlere göre daha düşük düzeydedir. Ancak özellikle tüm yaş kategorilerinde dengeli ama oldukça az bir oranda karşımıza çıkan “naif ve özenli” nin yerlilerde genç ve orta yaş kategorisinde oldukça yoğun bir biçimde tercih edilmesi de dikkat çekicidir. Bu da yerlilerde özellikle genç nüfusta misafir ağırlama yaklaşımının geleneksel yemekten daha modern, misafirin beklentilerini de hesaba katan bir yaklaşıma doğru evrildiği biçiminde okunabilir.

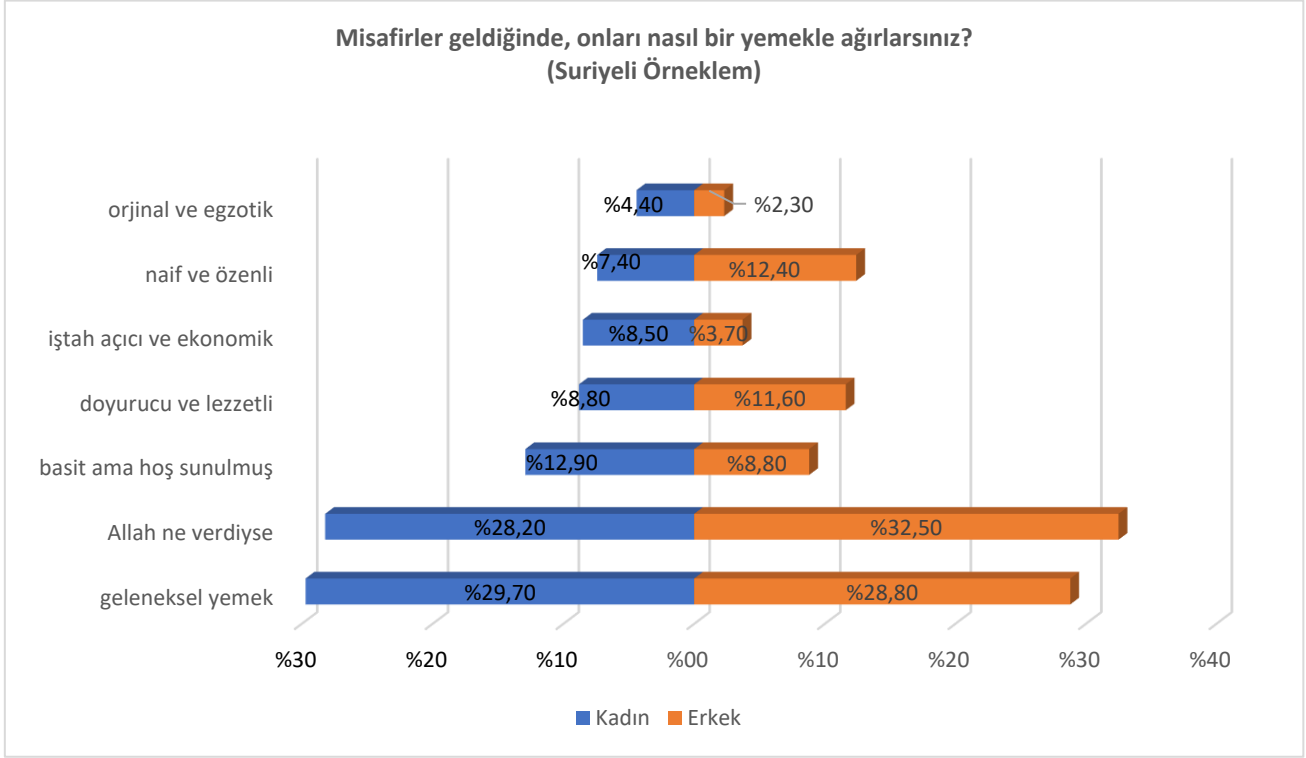

Şekil 33 Yaş Kategorilerine Göre Misafir Ağırlama (Gaziantep’li Örneklem)

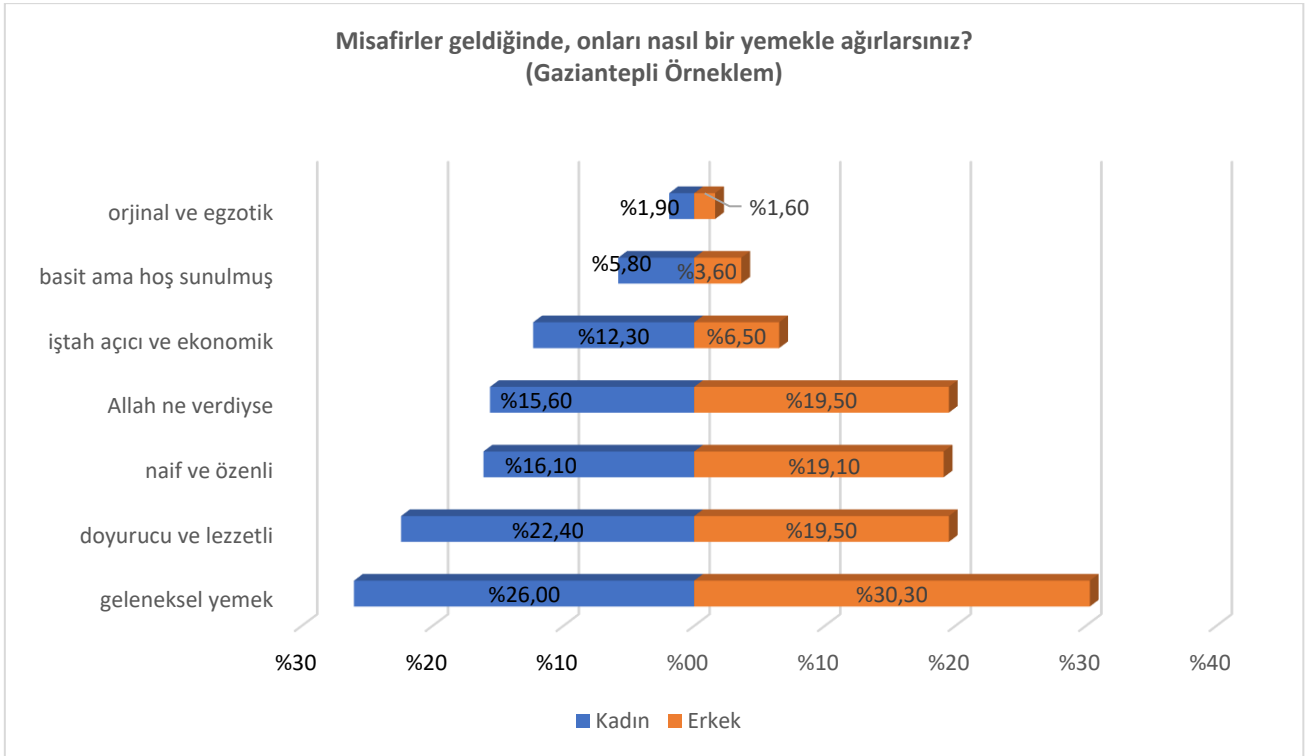
Cinsiyete Göre Ayrım

Misafirler geldiğinde onların nasıl bir yemekle ağırlanacağına dair cevapların cinsiyet açısından nasıl bir ayrım içerdiğine bakıldığında ilk bakışta her iki toplum açısından da çok güçlü farklılaşmanın görülmediği söylenebilir. Özellikle yerli örnekleme kadın ve erkeklerin yemekli misafir ağırlamadaki tercihleri hem genel tabloyla uyumlu hem de kendi içinde birbirine oldukça yakındır. Bu bağlamda yerli kadınlar da (%26,00) erkekler de (%30,30) misafirlerini ağırlarken en çok geleneksel yemekleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Benzer bir biçimde yerli kadın ve erkeklerin ikinci ve üçüncü tercihleri de yakın oranlarla birbirine paraleldir. Dolayısıyla Gaziantep’li kadın ve erkeklerin misafirlerini ağırlarkenki yemek tercihleri noktasında güçlü bir uzlaşma içinde oldukları söylenebilir. Uzlaşmanın bozulduğu başlık ise sadece “iştah açıcı ve ekonomik” yemek tercihidir. Burada kadınların erkeklerden iki kat daha fazla bir oranda bu seçeneği tercih etmesi, kadının geleneksel ve ataerkil kültürde mutfak ve gıda tüketimin asıl sahibi olarak konumlandırılması ile ilgili olabilir. Bu toplumsal cinsiyet konumuna göre özel alanın ekonomisinden de sorumlu olan kadının iştah açıcı, lezzetli ama aynı zamanda ekonomik yemek sunuyor olmasının hem bir zorunluluk hem de beceri olarak sosyo-kültürel bağlamda görülüyor olması da böyle bir oranın ortaya çıkmasını anlamlı kılmaktadır (Şekil 35).

Suriyeli kadın ve erkek göçmenlerin yemekli misafir ağırlama tercihlerinde ise yerlilerinkine nazaran ayrımlar daha belirgindir (Şekil 34). Bu ayrım özellikle kadın ve erkeklerin birbirine çok yakın oranlarda ve en çok tercih ettikleri ilk iki başlık dışında kalan yemek seçimlerinde kendisini gösterir. Bu anlamda yine iki cinsiyet arasındaki en büyük tercih farkı -yerlilerinkine benzer biçimde- “iştah açıcı ve ekonomik” kategorisinde karşımıza çıkar. Bu yukarıda da belirttiğimiz gibi yüksek olasılıkla kadının ev içi ve ekonomisindeki konumundan ileri gelmekte ve her iki toplumun kadınları da bu alandaki tercihleri üzerinden kısmen de olsa ortaklaşmaktadırlar. Ancak burada göçmen erkeklerin en çok tercih ettikleri üçüncü kategori olan “naif ve özenli” yemeklerin (%12,40) kadınlar tarafından çok daha az itibar görmesi (%7,40) ilginçtir. Göçmenlerin anlam dünyasında naif ve özenli sıfatların kadınların ve onların eylemlerinin bir ürünü olarak görülüyor olması yüksek bir olasılıktır. Bu varsayımdan hareketle göçmen erkeklerin misafir ağırlarkenki yemek tercihlerinde naif ve özenli seçimlerinin aslında yemeğe değil kadının toplumsal cinsiyet atfedilen ve kadının hem kendisinin naif ve özenli olması ve bunun onun sorumlu olduğu gündelik pratiklere de yansımaları gerekliliğini işaret eden bir özellik olarak okunması da oldukça muhtemeldir. Yerlilerde ise “naif ve özenli” kadın ve erkeklerin üçüncü sırada yer verdikleri bir tercihtir ve bu anlamda göçmen topluluğuna göre iki cinsiyetin ve yemek ve kadınlık rolleri üzerinden daha güçlü bir uzlaşma içinde olduklarını da gösterir niteliktedir. Son olarak naif ve özenli tercihinin göçmenlerdeki (yerlilerle karşılaştırıldığında) oransal düşüklüğünün kadının ev içi konumuna dair farklı kültürel arka planlarının da olabileceğini akla getirmektedir ki, bu noktada da daha derinlikli saha çalışmalarının da yapılması yerinde olacaktır.

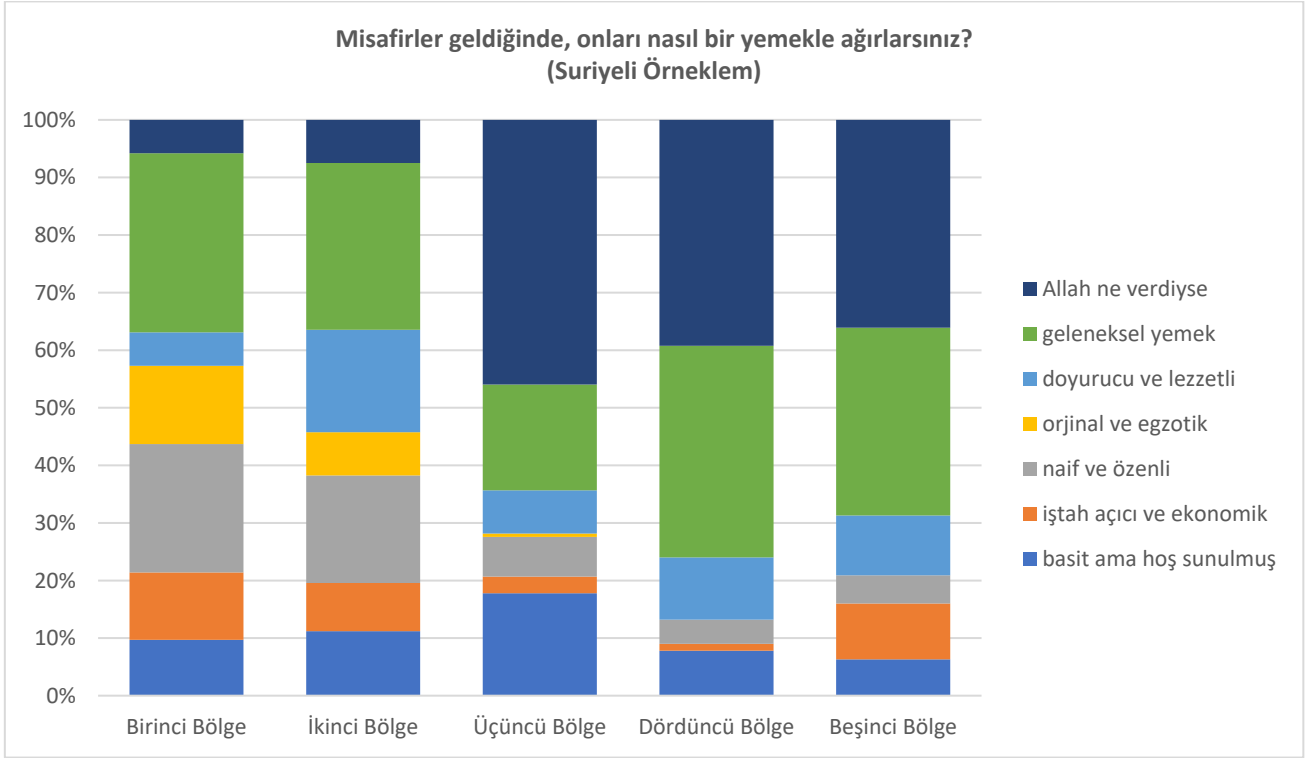
Şekil 34 Cinsiyete Göre Misafir Ağırlama (Suriyeli Örneklem)

Şekil 35 Cinsiyete Göre Misafir Ağırlama (Gaziantepli Örneklem)

Sınıfsal Ayrım

Misafirler geldiğinde onların nasıl bir yemekle ağırlanacağına dair cevapların toplumsal sınıflar açısından nasıl bir ayrım içerdiğine bakıldığında hem her iki toplum içindeki sınıfsal dağılımlarda hem de toplumların birbiri arasında bazı ayrımların olduğu kolaylıkla görülebilmektedir (Şekil 36).

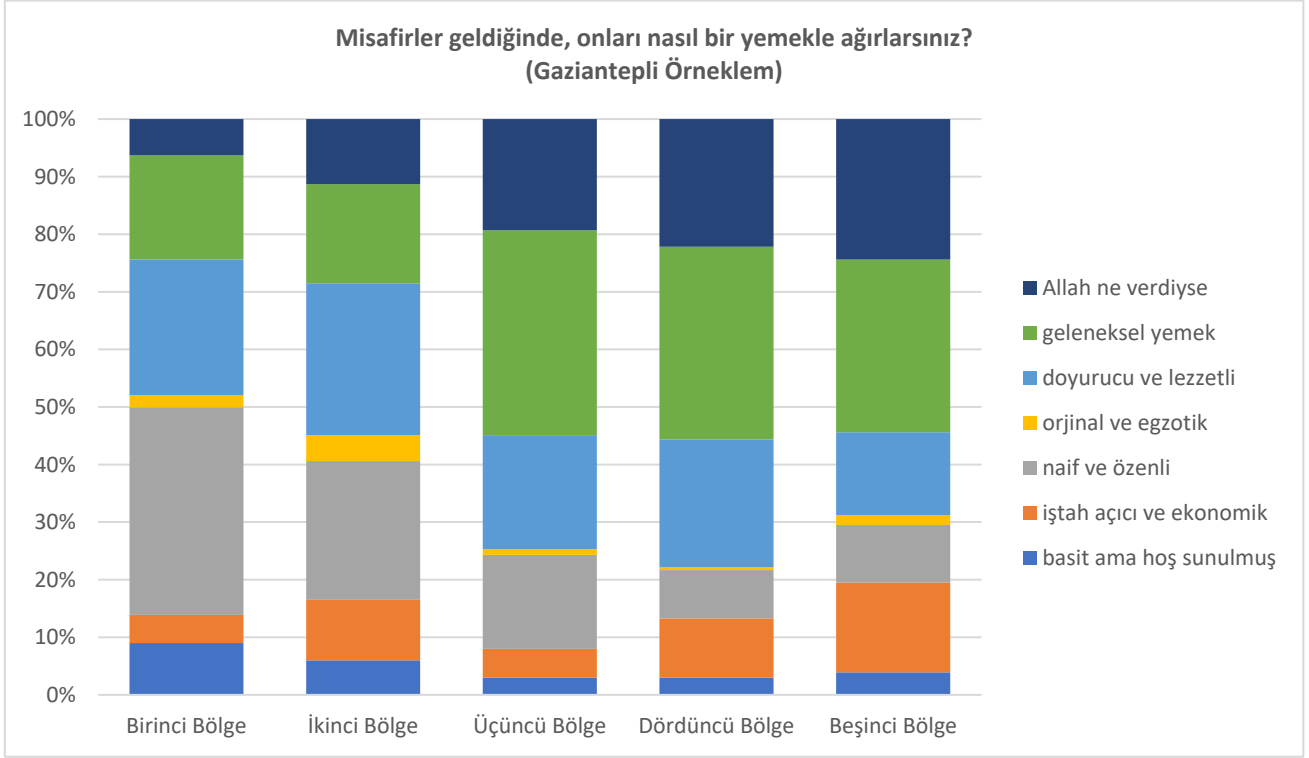
Şekil 36 Bölgelere Göre Misafir Ağırlama (Suriyeli Örneklem)

Suriyeli göçmenlerin genel anlamda birbirine çok yakın oranda en çok tercih ettiği iki yemekli misafir ağırlama tercihi olan “Allah ne verdiyse” ile “Geleneksel Yemek”in sınıfsal ayrım tablosunda da ön planda olduğu görülür. Bu anlamda geleneksel yemek hemen tüm sınıflarda birbirine yakın oranda tercih edilirken genel tabloda ilk sırada yer alan “Allah ne verdiyse”nin göçmenlerin görece daha varlıklı oldukları birinci ve ikinci bölgelerde çok düşük bir oranda tercih edildiği de tablodan anlaşılmaktadır (toplam %13,30). Söz konusu bölgelerde bunun yerini ise diğer bölgelerde hemen hiç tercih edilmeyen “orjinal ve egzotik” ile “naif ve özenli” tercihleri yer alır. Bu çerçeveden bakıldığında yukarıda nüfus ve cinsiyete dayalı ayrımları tartışırken gündeme getirdiğimiz varsayımların bazılarının doğrulandığını bazılarının ise kısmen de olsa içinde çelişkiler barındırdığını görmekteyiz. Örneğin nüfusun hem ekonomik hem de kültürel sermaye olarak daha varlıklı olduğunu kabul ettiğimiz birinci ve ikinci bölgelerde “naif ve özenli” tercihinin diğer bölgelere nazaran daha yüksek olmasının bu bölgelerde yaşayan göçmenlerin yemekle olan ilişkisinin hem ekonomik alım gücü anlamında hem de temin edilen gıdaları daha estetik ve sofistike olarak sunma anlamında daha güçlü olduğunu gösterdiği ifade edilebilir. Ancak bir yandan da aynı durum yukarıda kadına ve ona atfedilen “yemeğin estetik ve özenli sunumundan sorumlu olma” misyonuna da aynı zamanda sınıfsal bir rol de yüklemektedir. Buna göre

daha yoksul bölgelerde kadının rolü yine ev içi alanda ve oradaki sorumluluklar üzerinden tanımlanıyor olsa da ona naif ve özenli olma gibi daha estetik bir dünyaya ait bir norm yüklenmemektedir. Buna karşılık kentin yoksul bölgelerinde yaşayan ve göçmen oldukları için de bu yoksullukları katmerlenen bu insanların tercihlerinin geleneksel olan ve Allah'ın onlar için belirlediği "rıзык" çerçevesindeki yemeklerden oluşuyor olması da son derece anlaşılır olmaktadır. Bununla birlikte göçmenlerde geleneksel yemeğe atfedilen sınıflar üstü güçlü bir anlamın da olduğu açıktır. Bunu da büyük oranda göçmenlerin geçmişe duydukları özlem, köklerini unutmama ve/veya sahip çıkma ve onunla bağlantıda kalma gibi daha duygusal bir "habitus" evreni üzerinden okumak anlamlı olacaktır.

Gaziantep'te yerlilerde de göçmenlerinkine benzer bir sınıfsal ayrımın olduğundan söz edilebilir (Şekil 37). Yerlilerin geleneksel yemek tercihindeki ağırlık sınıfsal dağılımda da kendisini göstermekle birlikte geleneğin Türkiye toplumundaki muhafazakarlık ve kısmen de toplumsal sınıfla olan kendine has ilişkisini takip eder biçimde daha yoksul bölgelerde daha fazla yoğun bir tercih olduğu da görülmektedir (3. 4. ve 5. Bölge sırasıyla %35,60; %33,50; %30,00). Yerlilerin en çok tercih ettiği yemekli misafir ağırlama türü olan "doyurucu ve lezzetli" ise neredeyse tüm bölgelerde birbirine çok yakın oranlarda tercih edilmektedir. Bu da bize söz konusu tercihin yerliler açısından sınıfsal bir referansının olmadığını göstermektedir. Burada yine "naif ve özenli" tercihinin göçmenlerinkine benzer bir biçimde ilk iki bölgede yoğunlaşması dikkat çekicidir. Özellikle birinci bölgede bu seçimin en yüksek tercih olması (%36,10) -ki bu aynı zamanda yerlilerdeki en yüksek tercih oranıdır- yüksek ekonomik-kültürel sermaye ile bu tercih arasında kültürel farklılıklardan bağımsız bir ilişki olabileceğini, bunun da daha modern bir estetiğe dayanan bir habitusu işaret edebileceğini bize göstermektedir. Bunun özellikle yerliler açısından sınıfsal bir durum oluşunu destekleyen bir bulgu da zaten cinsiyete dayalı ayrım da kendisini göstermekteydi. Zira genel nüfus içinde de %17,60 oranıyla üçüncü sırada olan "naif ve özenli" tercihinin yerli kadınlar ve erkekler tarafından birbirine çok yakın bir oranda tercih edildiğini görmüştük. Dolayısıyla son tahlilde iki veri setini karşılaştırdığımızda, naif ve özenli kavramlarının -kadına dair bir ev içi normu destekliyor olması ihtimalini tamamen dışarıda bırakmadan- sınıfsal ve büyük oranda modern dünyayı işaret eden bir estetik kavrayış ortaklığını ifade ettiği görülmektedir.

Son olarak yoksulluk ve misafir ağırlama tercihi arasındaki ilişkinin yerli örneklemindeki yansımasının özellikle bir tercihte çok belirgin olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu da göçmen toplumunkine de benzer bir biçimde "Allah ne veriyse" seçeneğidir. İlk iki bölgede çok az dile getirilen bu tercih yerlilerde özellikle üçüncü bölgede olmak kaydıyla tüm yoksul sınıflarda yüksek bir oranda ifade edilmiştir. Geleneksel olanın dışında "kıta kanaat etme" felsefesiyle belirlenmesi yüksek olasılık olan bu tercih bir yandan gelen "Tanrı misafirini" reddetmeme isteği/zorunluluğu, bir yandan da ona sunulabileceklerin kısıtlı olduğun gerçekliği ile örülen "yoksulun kültürünü" göstermektedir. Bu noktada yoksulun da yemekli bir biçimde misafir ağırlayabileceğini içeren bu tercih her iki toplumunda kültürel anlamda ortaklaştığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

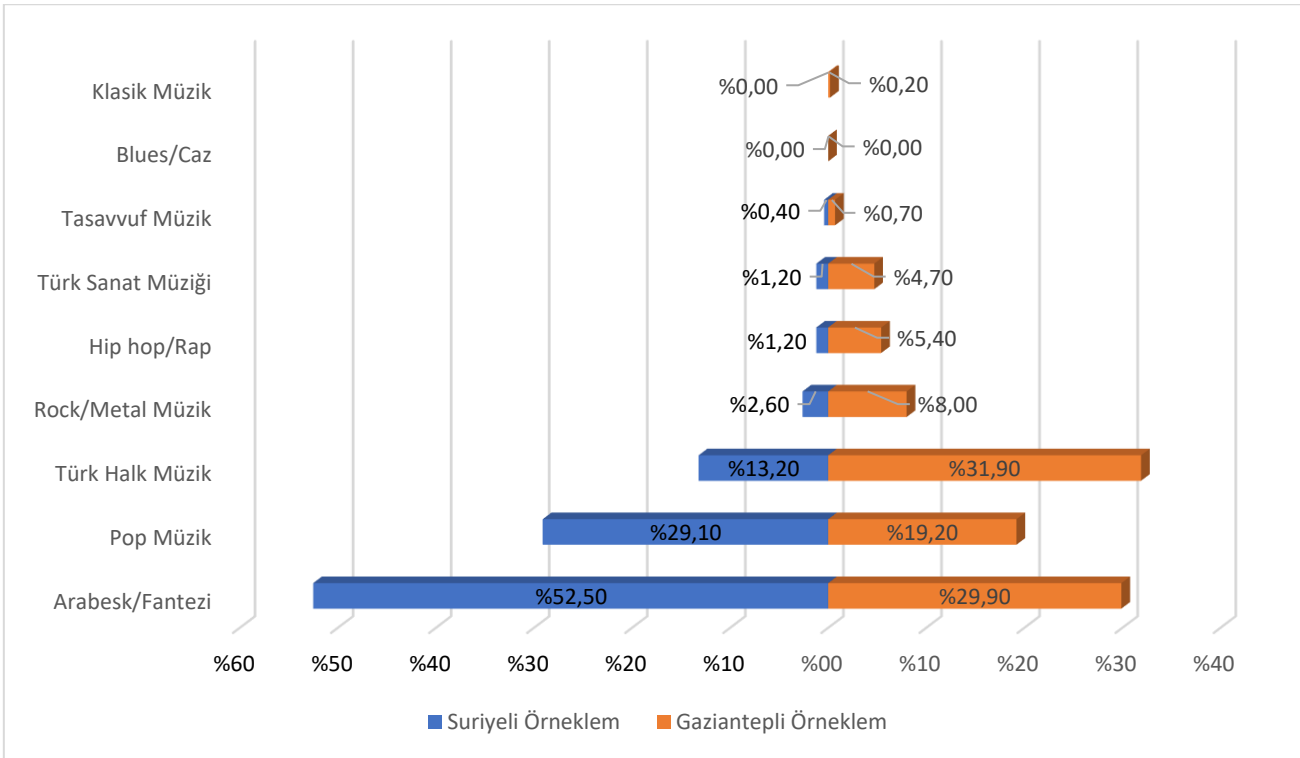

Şekil 37 Bölgelere Göre Misafir Ağırlama (Gaziantep'li Örneklem)

Müzik Beğenileri

Müzik beğenisi sosyolojik olarak farklı sınıfları betimlemenin en “meşru” yollarından biri olarak değerlendirilir (Bourdieu, 2015: 27). Bu anlamda bireylerin müzik tercihleri bir yandan onların kültürel ve ekonomik sermayelerinden (eğitim durumu, kültürel mirası, yaşadığı çevre, toplumsal sınıf vb.) etkilenirken diğer yandan da bu beğeniler tüm bu sermayelerin simgesel göstergeleri olarak okunabilir. Böylelikle bu durum bireylerin farklılıkları kadar benzerliklerini de yine Bourdieucu anlamda nesnel bir biçimde çözümlemek için araştırmacılara pratik bir yol sunar.

Gaziantep’li yerliler ile Suriyeli göçmenlerin müzik beğenilerini karşılaştıran aşağıdaki tablo ilk bakışta bize belli müzik türleri üzerinde bir beğeni kümesinin oluştuğunu işaret etmektedir (Şekil 38). Bu anlamda her iki toplum için müzik beğenilerinin çok büyük bir bölümünü biçimlendiren üç tür Arabesk/fantezi, Pop müzik ve Türk Halk Müziği’dir. Ancak yine ilk bakışta dahi fark edileceği üzere göçmen ve yerliler arasında bu üç müzik türünü tercih etme noktasında önemli ayrımlar da bulunmaktadır. Örneğin yerlilerde bu müzik türlerini tercihteki sıralama daha dengeli olmakla birlikte Türk halk müziğinin daha ağır bastığı görülür (%31,90). Arabesk/fantezi ise ikinci sıradadır (%29,90). Yerlilerin en çok dinlemeyi tercih ettikleri üçüncü müzik türü ise pop müziktir (%19,20). Buna karşılık göçmenlerin en çok dinlemeyi tercih ettikleri müzik açık bir farkla Arabesk/fantezi olarak karşımıza çıkar (%52,50). İkinci sırada yer alan pop müziğin oranı ise yine yerlilerinkinden on puan fazladır (%29,10). Göçmenlerin en çok dinledikleri üçüncü müzik türü ise Türk Halk Müziği’dir (%13,20).

Şekil 38 Müzik Beğenileri

Bu sonuçların bize sunduklarını beş başlıkta tartışmak mümkündür:

(1) Öncelikle yukarıda dile getirilen üç müzik türü tercihi üzerinde iki toplumun -farklı oranlarla da olsa- yoğunlaşması iki toplum arasında ortak bir müzik beğenisinin var olduğunu göstermektedir. Bu müzik beğenilerinde özellikle Arabesk/fantezi türünün üzerinde oluşan uzlaşma da bu durumu kısmen doğrular niteliktedir. Kökenlerini büyük oranda 1930'larda Mısır filmlerinde icra edilen Mısır müziğine dayanan Arabesk, Ortadoğu toplumlarının (Arap, Pers, Yahudi ve daha göç bir dönemde de Türkler) ortak müzikal anlayışlarını (makam, çalgılar ve icra usulleri, melodi vb.) halihazırda içinde barındıran bir tür olarak karşımıza çıkar (Kırık, 2014:91). Coğrafi olarak yakın olan, uzak ve yakın geçmişten gelen akrabalık bağlarının olduğu Suriyeli göçmenler ile Gaziantepi yerlilerin bu beğeni ortaklığı bu nedenle son derece anlaşılır ve makuldür.

(2) Buna ek olarak dil bariyerine rağmen Türk Halk Müziğinin göçmenlerin en çok dinlediği üçüncü müzik türü olması da hem geçmişten gelen bir ilgi ve yönelimini (göçmen nüfusun ve dolayısıyla bizim araştırmamızın örneklemini içinde Türkmenler de bulunmaktadır), hem de göçmenlerin göç ettikleri topluma yakınlaşma çabası içinde olduğunu gösteren bir işaret olarak değerlendirilebilir.

(3) Her iki toplum da aslında kendi geleneksel müzik türlerine daha yüksek oranda sahip çıkıyor gözükmektedirler. Zira yerlilerin geleneksel müziği olan Türk Halk Müziği yerlilerin tercihinde, göçmenlerin geleneksel müziği olan Arabesk ise göçmenlerin tercihinde birinci sıradadır.

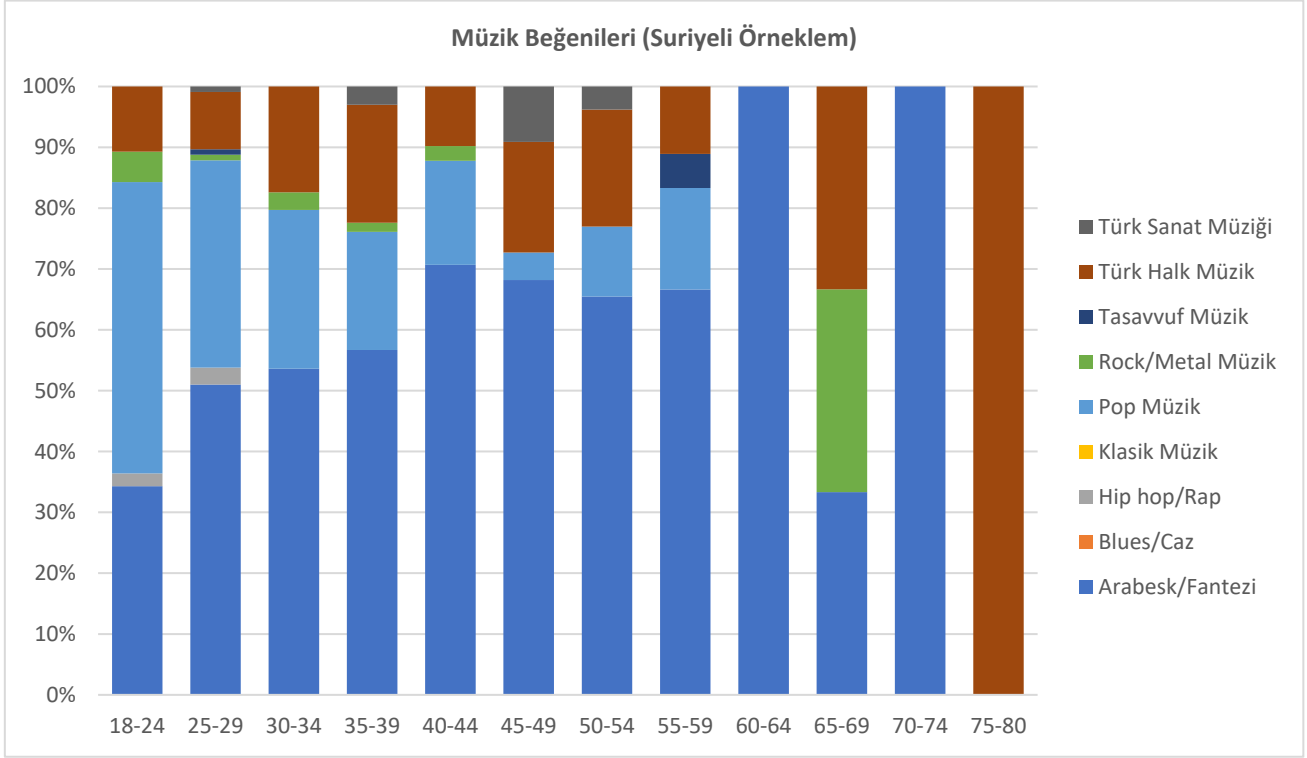
(4) Göçmenler ve yerliler arasında yine de müzik beğenileri noktasında belli ayrımlar da göze çarpmaktadır. Örneğin, göçmenlerin pop müzik tercihi yerlilerinkinden daha yüksektir. Bu durum aşağıda göstereceğimiz gibi nüfus ve sınıfsal ayırmada kendisini daha net biçimde göstermektedir. Yerlilerde ise daha "geleneksel" diyebileceğimiz müzik türlerine ilginin yüksek olduğu gözükmektedir.

(5) Yerlilerde yukarıda da dile getirilen üç müzik türü dışında Rock/metal, Hip hop/rap ve Türk Sanat Müziği tercihlerinin dikkate değer bir biçimde olması ise yerli toplumun alternatif yaşam stillerine ve onları temsil eden beğenilere doğru bir hareket içinde olduğu biçiminde okunabilir. Bu anlamda göçmen toplumu ise kültürel sermaye olarak daha öngörülebilir bir beğeni ve buna iliştilerebilecek bir yaşam stili üzerinden tercihlerde bulunur gözükmektedirler.

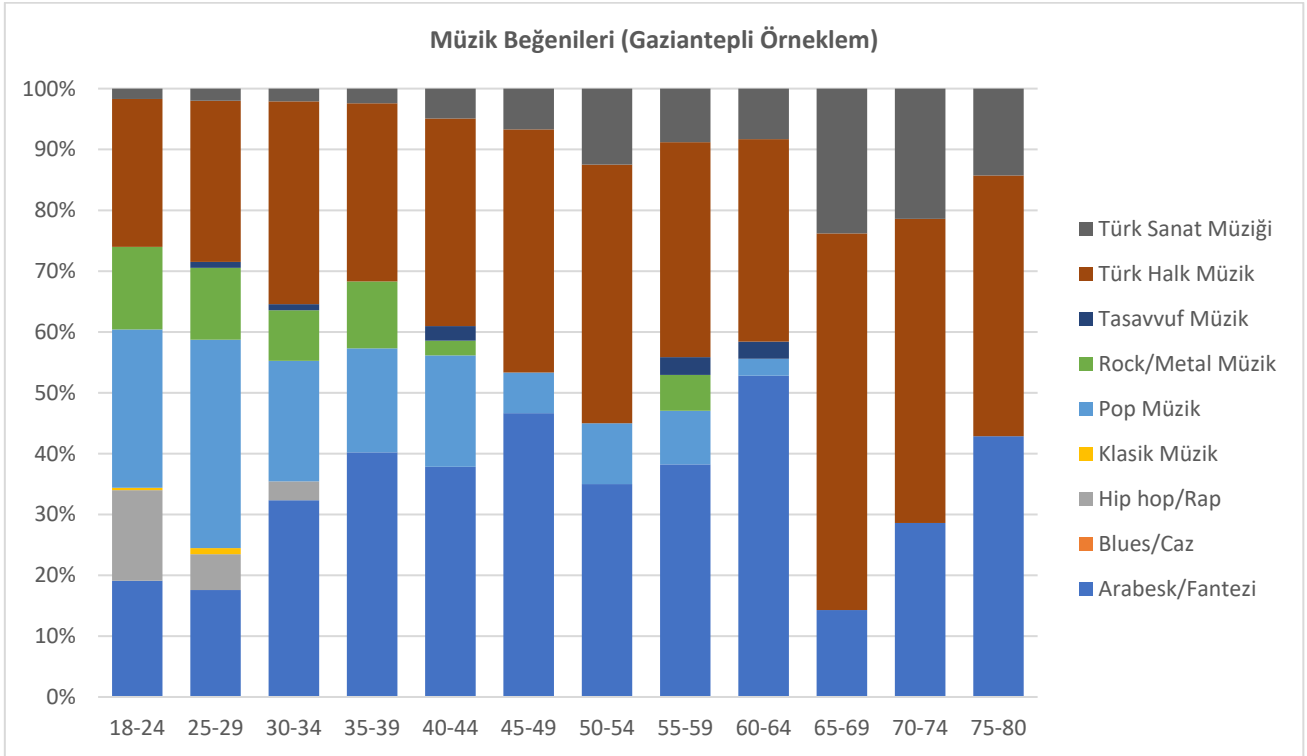
Nüfusa Göre Ayrım

Müzik beğenilerinin nüfusa göre ayrımı incelendiğinde müzik tercihleri ve yaş aralıkları arasında son derece anlaşılır ve makul bir dağılım olduğu görülmektedir. Buna göre gerek göçmenlerin gerekse yerlilerin müzik tercihlerinde daha genç yaşa aralıklarında ortalama/genel beğenin dışına çıkıldığı, yaş ilerledikçe ise ortalama geleneksel beğenilerin yaygınlaştığı söylenebilir (Şekil 39-40). Örneğin Şekil 39'da yer alan göçmenlerin müzik beğenilerinin yaş kategorilerine dağılımında en genç yaş aralığı olan 18-24 yaş grubunda pop müzik beğenisinin önemli bir ağırlığı olduğu dikkat çekmektedir (%47,90). Bu genel ortalamanın yaklaşık 20 puan üzerindendir. Bu yaş grubunda yine müzik beğeni ortalamalarının üzerinde olan diğer türler ise Rock/metal (%5,00) ve hip hop/rap (%2,10). Her ne kadar bu müzik türleri çok yüksek oranda bu grupta dinleniyor olmasa da genel ortalamanın iki katına yakın bir fark olması özellikle 25 yaşa kadar olan gençlerin müzik tercihlerinin daha çeşitli olduğunu ve güncel beğenileri takip ettiğini gösterir niteliktedir. Bununla birlikte göçmenlerin müzik beğenilerinin yaşa göre dağılımındaki en istisnai ve yaşla da açıklanması oldukça güç olan bir örnek 65-69 yaş aralığındadır. Bu yaş aralığında üç müzik beğenisi %33,30 oranla eşit bir dağılımı sahiptir. Ancak ilginç olan bunlardan birinin Rock/metal müziği olmasıdır. Normal bir dağılım içinde bu yaş aralığından beklenen ortalama müzik beğenilerine ve dolayısıyla göçmenler için geleneksel olana yaklaşıma tercihinin (tabloda bir önceki ve bir sonraki yaş aralığındaki müzik tercihi sadece Arabesk/fantezidir) burada açıkça dışına çıkan söz konusu eğilimin bu yaş aralığına eğilen daha nitel çalışmalarla anlamlandırılması yerinde olacaktır. Bunun dışında 25 yaş üstü göçmenlerin genel müzik beğenilerinin yaşları arttıkça Suriyeli toplumu için geleneksel olana denk düşen Arabesk/fantezi türünde yoğunlaştığı, buna karşılık popüler müzik tercihinin ise azaldığı görülmektedir.

Yerlilerin müzik tercihlerinin yaşa göre dağılımında da benzer bir eğilimi takip etmek mümkündür (Şekil 40). Ancak Gaziantepli yerlilerde geleneksel kültürü ve onun müzik beğenisini işaret eden Türk Halk Müziğinin tüm yaş kategorilerinde benzer bir ağırlığının olması, yerlilerin yaş kategorilerinden bağımsız yerli-geleneksel kültüre olan eğilimlerinin bir göstergesi olarak okunabilir. Türk Halk Müziğinin (THM) yine de en az dinlenildiği yaş aralığı 25-29 (%9,40), en çok dinlenildiği yaş aralığı ise yüzde ellinin üzerinde bir ortalamayla 60 yaş üstüdür. Buna karşılık özellikle genç yerli nüfusta müzik beğeni çeşitliliğin orta yaş ve üstüne göre çok daha fazla olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin 18-24 yaş aralığındaki yerlilerin en çok tercih ettiği müzik türü pop müzikken (%26,00) sonrasında gelen dört müzik tercihinin de oranları birbirine yakındır (THM: %24,30; Arabesk/Fantezi: %19,10; Hip hop: %14,90; Rock/Metal: %13,60). Bu çeşitlilik oranlar azalsa da 35-39 yaş grubuna kadar devam etmektedir. Bu durum genç yerli nüfusun orta yaş ve üstüne göre daha az gelenekçi, çağdaş beğenilere daha yakın duran bir müzik beğenisine sahip olduğu biçimde okunabilir. Tıpkı Suriyeli göçmen toplumunda olduğu gibi Gaziantepli yerlilerde de yaş ilerledikçe müzik beğenilerinin gelenekçi bir yönde yoğunlaştığı görülmektedir. 45-49 yaş aralığından itibaren Türk Halk Müziğinin hemen hemen tüm yaş kategorilerinde hâkim beğeniyi oluşturduğunu, Arabesk/Fantezi türünün de ikinci sırada yer aldığı bu anlamda söylenebilir. Buna karşılık özellikle 60 yaş üstünden itibaren pop müzik beğenisi tamamen tablodan çıkmaktadır.

Şekil 39 Yaş Kategorilerine Göre Müzik Beğenileri (Suriyeli Örneklem)

Şekil 40 Yaş Kategorilerine Göre Müzik Beğenileri (Gaziantepli Örneklem)

Cinsiyete Göre Ayrım

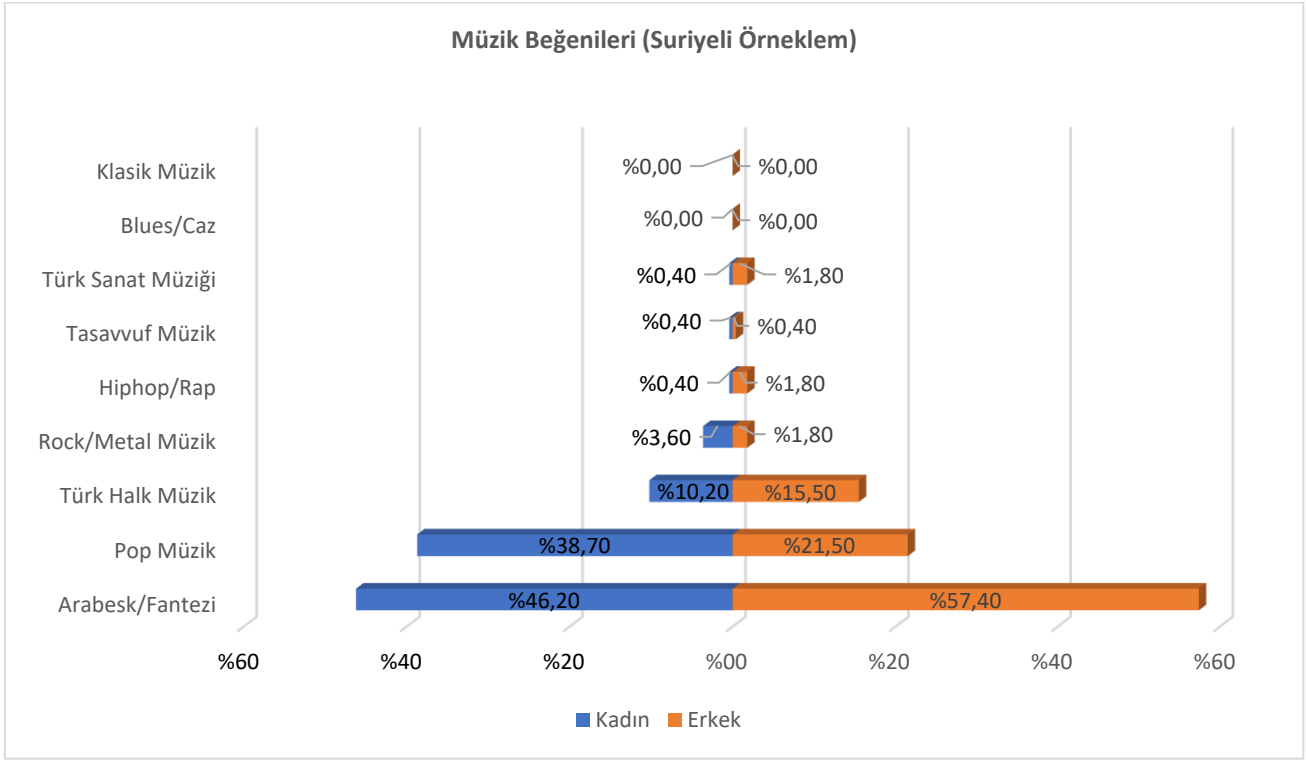
Gaziantep’li yerliler ile Suriyeli göçmenlerin müzik beğenilerinin cinsiyete göre ayrımı incelendiğinde iki toplumdaki kadın ve erkeklerin bazı minör farklılıklar dışında benzer bir ayırmada kümelenedikleri söylenebilir (Şekil41-42). Bu anlamda ana müzik beğeni tablosundan farklı olarak her iki kadınların pop müzik tercihinin erkeklere göre çok daha fazla olduğu (kadınlar: %38,70; erkekler: %21,50) ilk bakışta göze çarpmaktadır. Suriyeli göçmen erkekler ve kadınların en çok tercih ettikleri müzik türü genel tabloyla büyük oranda uyumlu bir biçimde Arabesk/fantezidir (kadınlar: %46,20; erkekler: %57,40). Her iki cinsiyette de üçüncü sırada en çok dinlenen müzik ise yine genel tabloyla uyumlu biçimde Türk Halk Müziğidir. Göçmen kadın ve erkeklerinde yerlilerden farklı olarak Türk Sanat Müziği hiç dinlenememekte, Hiphop/Rap ise çok az bir oranda da olsa erkeklerce dinlenir gözükmemektedir (%1,80). Buna karşılık göçmen kadınların en çok dinledikleri dördüncü müzik türü Rock/Metal’dır (%3,80) ve bu oran erkeklerin tam iki katıdır.

Göçmen kadınların popüler müziğe doğru kayan ilgisinin göçmen erkeklere nazaran fazla olması, buna karşılık da erkeklerin kadınlardan daha fazla Arabesk/Fantezi müziği dinliyor oluşu daha önce de altını çizdiğimiz geleneksel olanla çağdaş/modern arasındaki ayırmadan kaynaklanıyor olabilir. Büyük oranda geleneksel-ataerkil bir kültürel örneklem oluşturan Suriyeli göçmenlerde kadınlar her ne kadar ev içi özel alanda, birçok farklı mahrumiyetle birlikte konumlandırılmış olsalar da bu onların kültürel tüketimleri-beğenileri üzerinden “çağdaş/güncel” dünyaya yakınlaşma çabası içine girmeyecekleri anlamına da gelmemelidir.

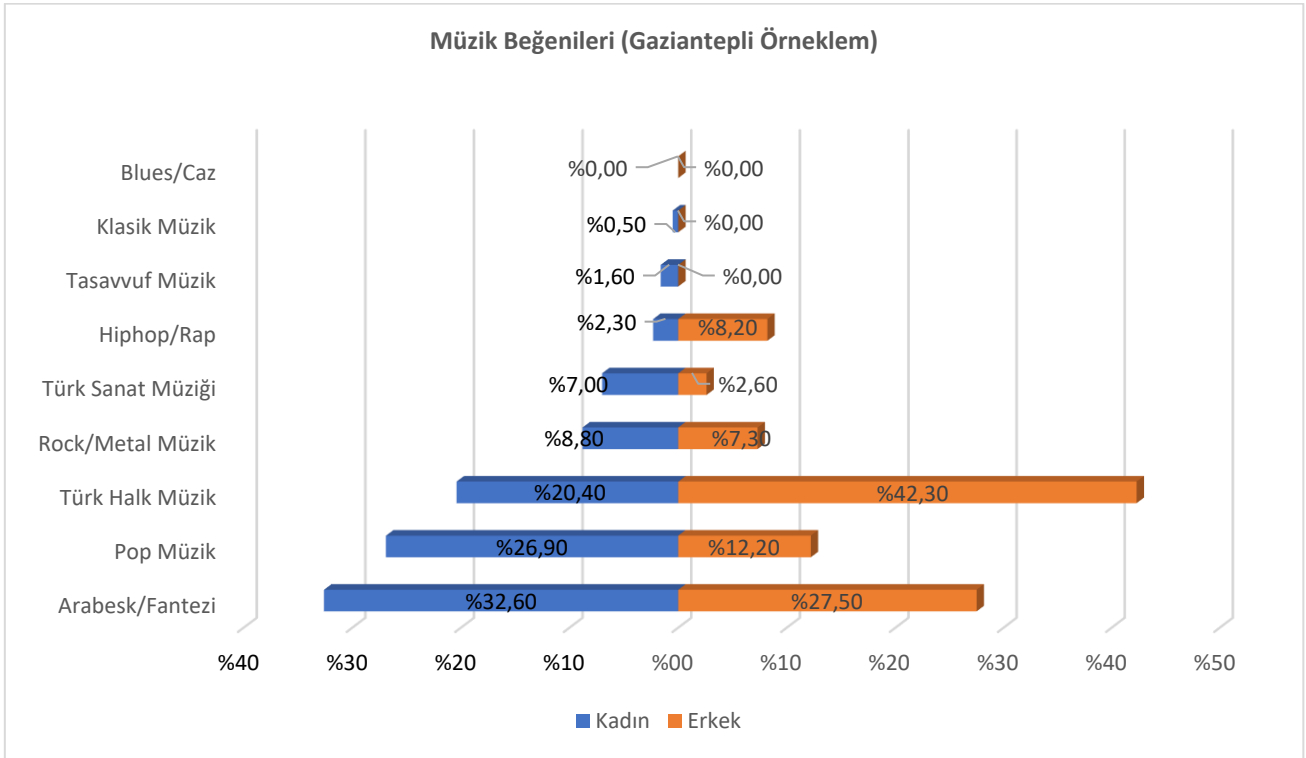
Bu durum yine benzer bir sebepten ama başka bir bakış açısıyla popüler kültürün gelip-geçici, hızla tüketilen ve bir tür sorunlardan kaçma-uzaklaşma olanağı da oluşturan sunumlarının kadınlar tarafından daha fazla itibar gördüğü biçimde de değerlendirilebilir. Bu serinin ilk kitabında TV program türlerine ve izlenen programlara yönelik tercihlerde dile getirilen kadınların drama ve eğlence programlarına yönelik yoğun ilgisi ile popüler müzik beğenileri arasında da bu bağlamda bir ilişkinin varlığından -en azından varsayımsal olarak- söz edilebilir⁷.

Gaziantep’li yerli erkeklerin dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türü Türk Halk Müziğidir (%42,30). Buna karşılık kadınların müzik tercihlerinde Türk Halk Müziği ancak üçüncü sırada yer almaktadır (%20,40). Yerli kadınların en çok tercih ettikleri müzik türlerinde ilk iki sırayı göçmen kadınlarla benzer bir biçimde sırasıyla Arabesk/Fantezi (%32,60) ve Pop Müzik (%27,50) almaktadır. Bu anlamda yerli kadınlar erkeklerden çok daha fazla pop müzik türüne ilgi gösterir gözükmemektedirler. Yerli kadınlarda erkeklere nazaran daha yüksek oranda kendini gösteren bir diğer müzik beğenisi de Türk Sanat Müziğidir (Kadınlar: %7,00; Erkekler: %2,60). Buna karşılık erkeklerin Hiphop/Rap müzik beğeni oranları da kadınlarınkinden oldukça yüksektir (Erkekler: %8,20; kadınlar: %2,30).

7 Bkz. Köksalan, M.E., Gökgöz, G. ve Aydın B.O. (2021). Suriyeli göçmenler ve Gaziantep yerlilerinin kültürlerarası iletişim örüntüleri ve mekân deneyimi: Teknolojik sermaye ve medya tüketim pratikleri. Gaziantep. Erişim adresi: <https://www.gockentiletisim.org/yayinlar>

Şekil 41 Cinsiyete Göre Müzik Beğenileri (Suriyeli Örneklem)

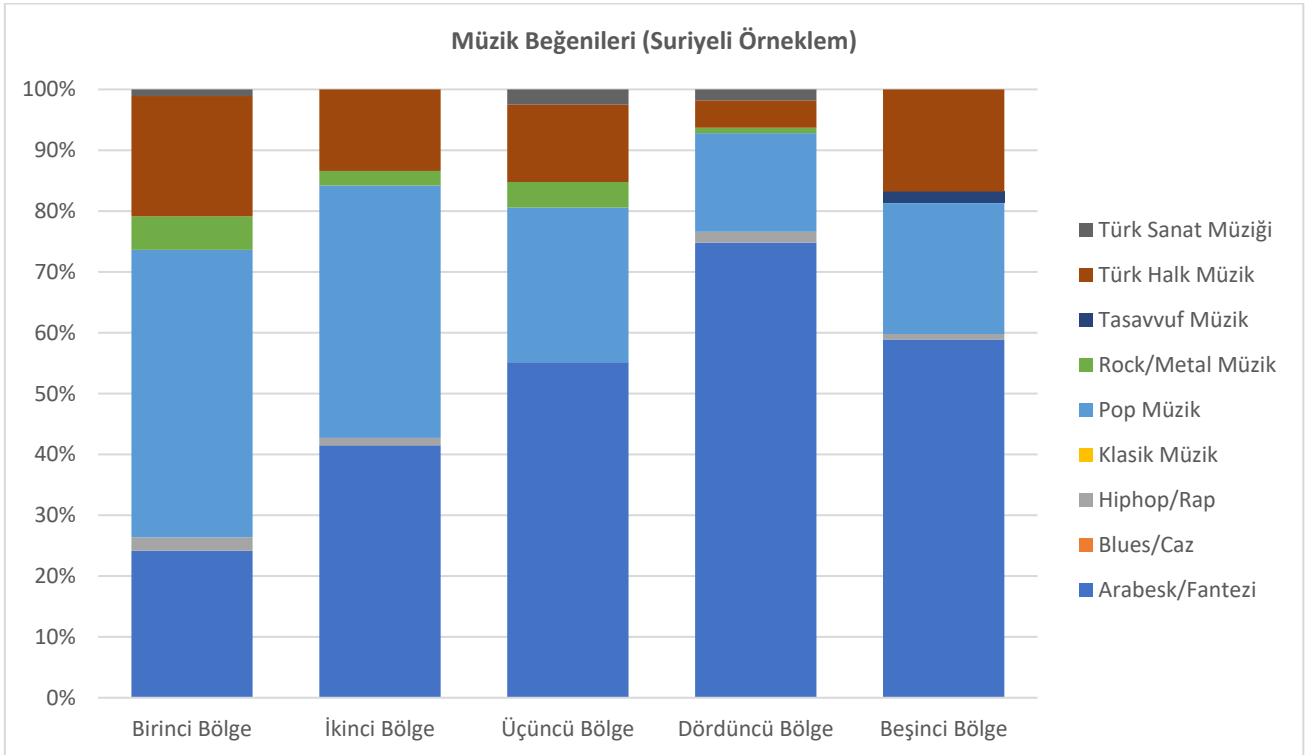
Şekil 42 Cinsiyete Göre Müzik Beğenileri (Gaziantepli Örneklem)

Göçmen kadınların Arabesk/fantezi tercihinin geleneksel kültürle olan ilişkisinden farklı olarak yerli kadınların bu müzik tercihi pop müzik tercihleri ile birlikte okunabilir. Her ne kadar müzik taksonomisinde arabesk/fantezi ile pop müzik ayrı yerlerde konumlanıyor olsalar da sosyolojik düzeyde bu iki tür kadınlar açısından bir çeşit gündelik eğlence ve hayatın sorunlarından kaçış olanağı sunma anlamında ortak bir beğeniyi içeriyor olabilir. Bu anlamda yerliler için geleneksel olanı işaret eden, aynı zamanda da erilliği de içeren Türk Halk Müziği beğenisine kadınların çok daha az sahip olması, buna karşılık erkeklerinin de pop müziğe ilgisinin düşüklüğü (%12,20) söz konusu durumu pekiştiren bir durum olarak da okunabilir.

Sınıfsal Ayrım

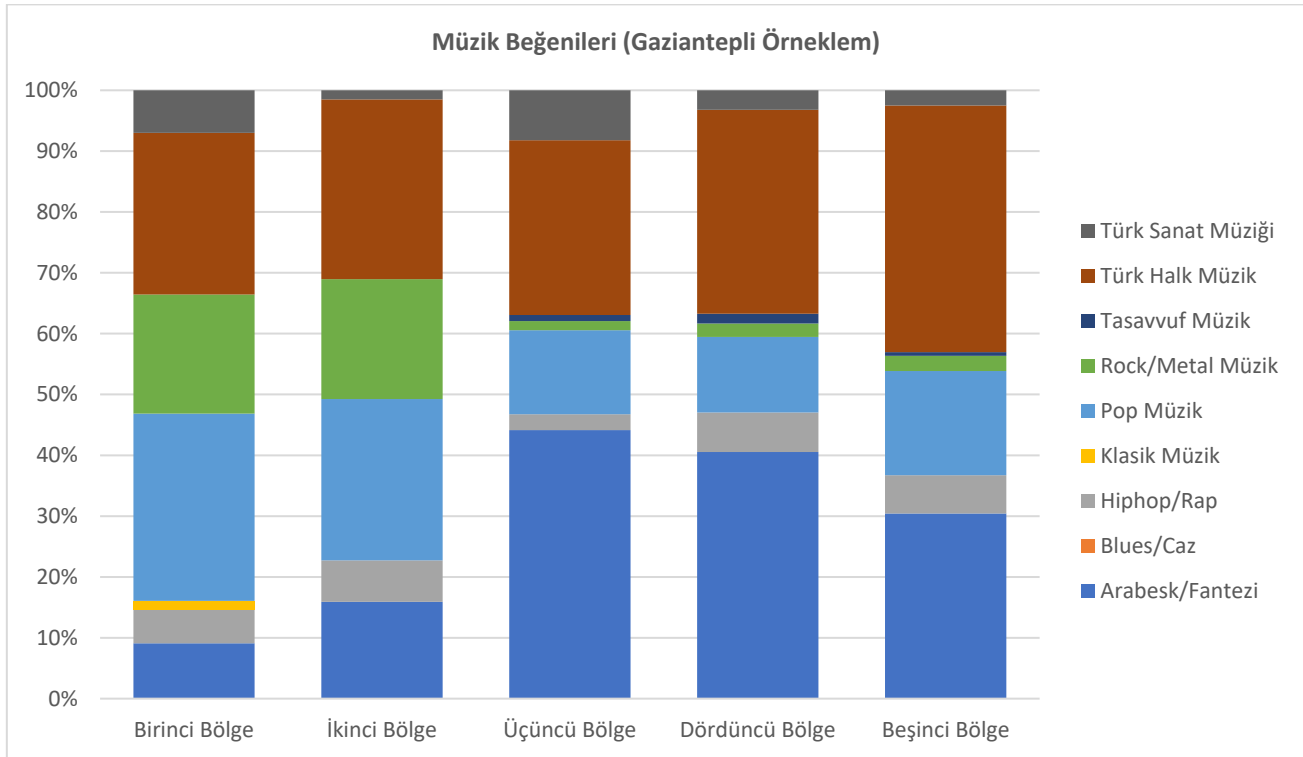
Suriyeli göçmenler ile Gaziantep’li yerlilerin müzik beğenilerini sınıfsal açıdan ele alındığında her iki toplumda da ait olunan sınıf ile müzik tercihleri arasında oldukça anlamlı ve örüntüsel bir ilişkinin varlığından söz edilebilir (Şekil 43-44). Ancak bu anlamlı örüntülerin iki toplum arasında sınıfsal anlamda bazı farklılıkları da içerdiği de belirgindir. Yine de her iki toplumda da daha varlıklı bölgelerde güncel-modern ve daha çeşitli bir müzik tercihi ile popüler olana doğru bir eğilim söz konusuysa, daha yoksul bölgelere doğru gidildikçe farklı türlere olan ilgiler daha geleneksel olanlar üzerinde birleşmektedirler.

Bu anlamda Suriyeli göçmenlerin müzik beğenileri birinci bölgede çok büyük oranda onların geleneksel kültürünün dışında daha modern olanı işaret eden Pop Müzik üzerinde yoğunlaşmaktadır (%47,30). Ancak başta birinci bölgede olmak üzere ilk iki bölgede müzik beğenilerindeki çeşitlilik diğer bölgelere göre daha çok ve oransal olarak da fazladır. Buna göre 1. bölgede yaşayan göçmenlerin en çok dinlediği müzik türünde ikinci sırada yine Arabesk/Fantezi yer alsa da (%24,20), Türk Halk Müziği (%19,80) Rock/Metal müzik (%5,50) kayda değer oranlarda da dinleniyor gözükmemektedir. Kentin her iki toplumunun da daha dar gelirli olanların yaşadığı 3., 4. ve 5. bölgelerinde ise giderek artan oranda Arabesk/Fantezi türüne olan ilginin dramatik bir biçimde arttığı görülmektedir. Örneğin birinci bölgede Arabesk/Fantezi müzik dinlenme oranı %24,20 iken dördüncü bölgede bu oran %74,80’e kadar çıkmaktadır. Bu noktada göçmenlerin müzik beğenisi anlamında kendi geleneksel alanlarıyla en güçlü bağın kurulduğu bölgenin dördüncü bölge olduğu söylenebilir.

Şekil 43 Bölgelere Göre Müzik Beğenileri (Suriyeli Örneklem)

Gaziantep’li yerlilerin müzik beğenilerinde ise yine bölgesel farklılıkların oldukça belirgin olduğu görülmektedir (Şekil 44). Ancak hem beğeni çeşitliliği hem de beğeni oranları açısından göçmen topluluğuyla üst sınıflardaki bazı benzerliklere rağmen özellikle daha yoksul sınıflarda önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu anlamda göçmenlerde olduğu gibi yerlilerde de özellikle birinci ve ikinci bölgelerdeki müzik tercihi ve toplumsal sınıf arasındaki ilişki son derece belirgindir. Gaziantep’li yerlilerin birinci bölgede en çok dinledikleri müzik göçmenlerinkine benzer biçimde pop müziktir (%30,80). Ancak sonrasındaki tercihler hem sıra hem de oransal anlamda oldukça farklıdır. Bu anlamda bu bölgede en çok dinlenen ikinci müzik Türk Halk Müziği’dir (%26,60). Üçüncü sırada ise oldukça yüksek bir oranda Rock/Metal müzik (%19,60) yer almaktadır. Bu bölgede diğer hiçbir bölgede olmayan ve sosyoloji anlamda yüksek kültürel sermaye ile ilişkilendirilebilecek müzik türü olan klasik müzik beğenisi de %1,40 gibi düşük bir oranla da olsa kendine yer bulmaktadır. Yerlilerde sınıfsal olarak daha yoksul bölgelere doğru gidildikçe müzik beğenilerinde iki temel değişiklik göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki geleneksel beğeniye içeren Türk Halk Müziği’nin (THM) dinlenme oranının artmasıdır. Örneğin birinci bölgede %26,60 olan THM dinlenme oranı beşinci bölgede %40,50’ye kadar yükselmektedir. Diğer bir husus ise Arabesk/Müzik türüne yine kentin yoksullarının ve emekçilerinin yaşadıkları bölgedeki ilgideki artıştır. Yine birinci bölgede bu türün dinlenme oranı %9,10 iken, yoğun bir işçi sınıfının yaşadığı üçüncü bölgede bu oran %44,10, dördüncü bölgede %40,50, beşinci bölgede ise %30,40’dır.

Şekil 44 Bölgelere Göre Müzik Beğenileri (Gaziantep’li Örneklem)

Suriyeli göçmenler ve Gaziantep’li yerlilerin müzik beğenilerinin sınıfsal ayrımlarını birlikte değerlendirdiğimizde şu ana sonuçlara ulaşmak mümkün gözükmektedir:

- (1) Gerek Suriyeli göçmenler gerekse Gaziantep’li yerlilerin müzik beğenileri ile içinde yer aldıkları sınıflar arasında güçlü bir ilişki vardır.
- (2) Üst sınıfın müzik beğenileri her iki toplumda popüler, gündelik ve çağdaş olana daha yakinken, yoksul sınıfların müzik beğenileri her iki toplumun kendi geleneksel kültür alanına doğru kaymaktadır.
- (3) Suriyeli göçmenlerin müzik beğenisinde iki hat çok belirgindir. Bu anlamda üst sınıflarda popüler müzik daha ön planda yoksul sınıflarda ise Arabesk/Fantezi türü çok yüksek oranlarda tercih edilmektedir.
- (4) Suriyeli göçmenlerin Türk Halk Müziğine olan ilgisinin özellikle birinci bölgede yüksek olması ekonomik ve gündelik hayata daha fazla dahil olmuş, Türkçeyi çok daha iyi kullanabilen/anlayabilen bir toplumsal sınıfın karşı kültüre yaklaşma eğilimi olarak değerlendirilebilir. Ancak elbette burada sınıftan bağımsız nüfus içinde yer alan Türkmenlerin bu müzik türünü kendi geleneksel alanlarında konumlandırmalarının da etkisi olabileceği göz ardı edilmemelidir.
- (5) Gaziantep’li yerlilerde de üst sınıfta popüler müziğin hakimiyeti göze çarpsa da üst sınıfta alternatif müzik türlerine olan ilginin de oldukça yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu durum kısmen de olsa müzik beğenisi ve üst sınıfın kültürel sermayesi arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.
- (6) Gaziantep’li yerlilerin müzik tercihlerinde yoksulluk ve buna bağlı kültürel sermaye arasındaki ilişkinin yansımaları da açık bir biçimde görülmektedir. Ancak burada bu ilişkiyi daha çok görünür kılan geleneksel olana yakınlığı işaret eden Türk Halk Müziği beğenisinden ziyade Arabesk/Fantezi tercihidir. Özellikle yetmişli yıllardan itibaren sanayileşen ve göçle büyüyen kentlerin kenar semtlerinde yaşayan ama büyük oranda geleneklerine de bağlı emekçi sınıfının dertlerini ve umutlarını paylaşan bir tür olan Arabesk müziğe olan ilgi hızla belirginleşmiştir. Bu durum Gaziantep özelinde de hala varlığını devam ettirir gözükmektedir. Zira özellikle kentin en yüksek oranda işçi nüfusunu barındıran üçüncü ve kısmen de dördüncü bölgelerinde bu müzik türü en çok dinlenen müzik türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Göçmen ve yerlilerin teknolojik sermaye ve medya tüketim pratiklerini onların toplumsal-ekonomik sınıf, yaş ve toplumsal cinsiyet nitelikleri bağlamında ele alma amacıyla hazırladığımız serinin ilk kitabının ardından bu kitapta biraz daha ilişkiselsel bir alanı incelemeye çalıştık. Gaziantep'te ikamet eden Suriyeli göçmenler ile yerli toplumun belli başlı beğenileri üzerinden her iki toplumun kültürel ayrışma ve yakınlaşma alanlarının betimleyici bir çerçevesini çizmek bu kitabın da ana amacıydı. Bu aynı zamanda ilk kitapta dile getirdiğimiz ve serinin bütüncül amacı olan *"sermaye ve habitus ilişkisi üzerinden yerli ve göçmenler arasındaki fay hatlarını ve ortaklıkları ortaya çıkararak ortak bir mekânı deneyimleyen iki toplum olarak birlikte yaşama politikasına dair olanak ve olasılıkları gözler önüne sermek"* meselesine bizi bir adım daha yaklaştırmış oldu. Bu minvalde bu kitapta ele aldığımız beğeni örüntüleri beş başlıkta sınırlandırıldı:

- ❖ İç mekân beğenisi
- ❖ İç mekânın niteliğine dair beğeniler
- ❖ Giyim beğenileri,
- ❖ Misafir ağırlama tercihleri,
- ❖ Müzik beğenileri.

Suriyeli göçmenler ve Gaziantep'te yerlilerin iç mekân beğenilerine bakıldığında her iki toplumun modern ve geleneksel sözcüklerine atfettikleri özel anlamlardan bağımsız olarak Suriyeli örneğinde geleneksel bir yönelim ağırlıktayken, Gaziantep'te örneğinde modern olanın ağırlık kazandığı görülmektedir. Modern eğilim sınıfsal anlamda her iki toplumun sosyo-ekonomik hiyerarşisinin üst basamaklarında yer alan gruplarında diğerlerine nazaran çok daha belirgindir. Ancak mobilya beğenileri konusunda mevcut olanın ötesine geçen ve ulaşılmak istenen bir arzu söz konusu olduğunda ise, her iki toplumsal grupta da modern olana dönük yoğunlaşan bir ilginin varlığı görülmektedir. Bu durum özellikle her iki toplumun kadınlarında erkeklerine nazaran daha belirgindir. İlk bakışta (düz anlam düzeyinde) eski olanın dışında, çağa ve günün modasına/beğeni yargılarına uygun (çağdaş) anlamını taşıyan modern vurgusunun hem yerliler hem de göçmenler için bir referans olmasını her iki kültürün bu minvaldeki güçlü bir arzusu olarak okumak yanlış olmayacaktır. Ancak yerel kültürde modern olanın aynı zamanda (ve daha güçlü bir biçimde) geleneksel olanın yeni hale getirilmesini (güncellenmesi) ve bunun simgesel düzenlemelerini de içerdiğini de yan anlam düzeyinde dikkate almak ve bu anlamda göçmenlerin de yerlilerin sahip olduğu ve bir anlamda yüksek bir sembolik sermayeyi (ve itibarı) da temsil eden bu evrene yakınlaşmak isteyebileceklerini de göz önünde bulundurmak gerekecektir.

İç mekânın niteliğine dair her iki toplumun beğenilerinde ise duruluk ve temizlik başlığında güçlü bir oydaşmanın varlığından söz edilebilir. Bu uzlaşma yaş ve cinsiyete göre olan dağılımlarda da belirgin bir biçimde devam etmektedir. Sadece sınıfsal ayrımlarda özellikle göçmen toplulukların tercihlerinde farklılaşmalar görülmektedir. Bu bağlamda özellikle göçmen üst sınıfta yer alan göçmenlerde "lüks ve gösterişli" olana dair bir ilgi daha alt sınıflarda bulunmamaktadır. Duru ve temiz olana olan itibar ise (her ne kadar tüm sınıflarda belirgin bir biçimde var olsa da) alt sınıflara doğru ilerledikçe güçlü bir

biçimde artmaktadır. İç mekânın niteliğine dair tercihlerin “Duru ve temiz” üzerinde yoğunlaşması ilgili bölümde de dile getirildiği gibi Gaziantep’li yerliler ile Suriyeli göçmenlerin halihazırda birbirine yakın kültürel repertuvarlara sahip olmasından kaynaklanan kültürel ve hatta dinsel bir motivasyonun sonucu olduğu söylenebilir. Özellikle İslam düşüncesi ve buna mukabil muhafazakâr mahallede temizliğin bir tür dinsel ritüel olarak tatbikinin, gündelik yaşamının bütünü ve elbette özel alanları da içine alan bir tür simgesel evren yarattığı söylenebilir.

Suriyeli göçmenler ve Gaziantep’li yerlilerin giyim tercihleri her iki toplumda da ağırlıklı olarak “sade ve düzgün”den yana olmuş gözükmektedir. Bu uzlaşa ikinci sırada “içinde rahat ettiğim” başlığında da devam eder. Bu noktada kayda değer farklılaşma göçmenlerin yerlilere nazaran “moda olan, kişiliğime uygun” başlığına olan yüksek ilgisindedir. Burada orta çıkan farkı yüzünü kamusal hayata dönmüş, oradaki yaşam akışına odaklanmış bir varoluş ile (yerliler) göç deneyimini yaşamış, dolayısıyla kıyafeti kendi kişiliğinin tamlığına erişmesi için bir enstrüman olarak tasavvur eden bir varoluş arasındaki toplumsal ayırım olarak okumak da olasıdır. Giyim beğenilerin yaşa göre dağılımında da bir uzlaşıdan söz etmek mümkündür. Her iki toplumda da yaş arttıkça “içinde rahat ettiğim” kıyafet beğenisi öne çıkarken, daha alt yaş kategorilerinde ise “moda olan” ile “şık ve tarz” beğenilerinin sahiplenildiği açıktır. Yerli kadın ve erkeklerin beğenilerinde “rahatlık”, “sadelik”, “düzgünlük” vurguları ortaklık göstermekteyken, göçmen kadınlar daha “reformist” bir yaklaşımla “moda olan ve kişiliğime uygun”u, erkekler ise daha muhafazakâr bir tavırla “sade olan”, “düzgün olan”, “klasik olan” beğenilerini ön plana çıkarmışlardır. Giyim beğenilerin sınıfsal ayırımında da yine göçmenlerdeki fark yerlilere göre oldukça belirgindir. Göçmen toplumunda ekonomik sermaye yoğunluğu azaldıkça ve sosyo-ekonomik hiyerarşinin daha alt basamaklarına inildikçe, “moda olan ve kişiliğime uygun” beğenisi de oransal olarak azalmakta, aynı zamanda “rahat”, “sade”, “düzgün”, “klasik” beğeni çizgisinin de derinleştiği görülmektedir. Üst sosyo-ekonomik seviyede ise “şık”, “tarz”, “moda”, “kişiliğe uygun” beğeni yönelik açık bir teveccüh söz konusudur. Gaziantep’li yerlilerde de -göçmenlerdeki kadar olmasa da ekonomik sermaye yoğunluğu arttıkça ve sosyo-ekonomik hiyerarşinin üst basamaklarına çıkıldıkça “moda olan ve kişiliğime uygun” beğeni yargısına gösterilen teveccüh de artarken; tam tersi bir güzergahta “klasik” ve “rahatlık” vurgusu derinleşmektedir. Bunun da ötesinde Gaziantep yerlilerinin giyim beğenileri konusunda, geri plandaki kültürel uzlaşının da motive ettiği, sınıflar arası bir iç dengeye sahip olduğu ve bir yandan bedene ilişkin genel kabullere bükülen bir yandan da bu çerçeve içerisinde kalarak fark yaratmaya çalışan bir beğeni habitusunun görünür olduğu söylenilebilir.

Suriyeli göçmenler ve Gaziantep’li yerlilerin misafir ağırlarken nasıl bir yemek ikram edeceklerine dair beğenilerinde iki toplum arasında “geleneksel yemek” üzerinde bir ortaklaşma olduğu görülsede göçmenlerde “Allah ne veriyse”nin daha güçlü bir tercih olduğu da görülmektedir. Hem Gaziantep’li yerlilerde hem de Suriyeli göçmenlerde geleneksel yemeğe olan teveccühün toplumların zengin mutfak kültürüyle olan ilişkisi açıktır. Ek olarak göçmenlerde Allah ne veriyse seçeneğinin ilk sırada var olmasını özellikle sınıf-beğeni ilişkisiyle birlikte okuduğumuzda göçmenlerin yerlilere nazaran daha derin bir yoksulluğu deneyimliyor oluşlarıyla da açıklamak mümkündür. Her iki toplumda da geleneksel yemeğe verilen itibar yaş ilerledikçe artış göstermekte, buna karşılık yaş azaldıkça diğer yaş kategorilerinde hiç görülmeyen “orijinal ve egzotik” gibi beğenilerin listeye dahil olabildiği görülmektedir. Benzer bir

durum cinsiyete göre ayırmda da karşımıza çıkar. Özellikle yerlilerde kadın ve erkek beğenileri arasındaki ayırım çok azdır. Diğerk beğeni başlıklarında olduğu gibi erkekler genel tabloda da hâkim olan daha gelenekçi beğeni izleklerini takip ederken, kadınlar ataerkil bir kültürde onlara biçilen rolle uyumlu bir biçimde yemekli misafir ağırlamanın ekonomik ama aynı zamanda da becerikli (iştah açıcı ve ekonomik) bir haline de güçlü bir şekilde teveccüh gösterirler. Göçmenlerde ise cinsiyete göre ayırım çok daha belirgindir ancak benzer bir parkuru takip eder. Sadece ek olarak Suriyeli göçmenlerde kadınlara yemek üzerinden atfedilen ev içi alanın sorumluluğuna dair rol hem erkeklerin hem de kadınların tercihleri üzerinden çok daha açık bir biçimde okunur. Sınıfsal konum da her iki toplumun misafir ağırlama tercihlerinde genel tercihlerindeki konum korunsa da göçmenlerin birinci tercihi olan “Allah ne verdiyse” kentin yoksul gmenlerinde çok daha belirgin bir beğeni olarak karşımıza çıkar. Bu durumu doğrular şekilde kentin daha varlıklı bölgelerinde yaşayan göçmenlerin yemekli misafir ağırlama tercihleri daha sofistike ve estetikdir. Yine de yerlilerde olduğu gibi tüm bölgelerde “geleneksel yemeğe” gösterilen benzer ölçüdeki teveccüh göçmenlerin geçmişe duydukları özlemi, köklerini unutmama ve/veya sahip çıkma ve onunla bağlantıda kalma gibi daha duygusal bir “habitus” evrenini işaret eder. Yerlilerde ise geleneksel olana dair ilgi daha yüksek olmakla birlikte, gelenekselin ağırlığı yukarıdaki diğerk beğeni kategorilerine paralel biçimde kentin yoksul bölgelerde çok daha fazladır. Göçmenlere benzer bir biçimde yerlilerin daha sofistike ve estetik tercihleri yine st sınıfta kendisini gösterir ama bu oran göçmenlerinkine nazaran -özellikle kentin en zenginlerinin yaşadığı birinci bölgede- çok yüksektir. Söz konusu bölgenin tercihinde ilk sıraya yerleşen “naif ve özenli” seçeneği üzerinden yerlilerde sosyo-ekonomik statü arttıkça daha modern dünyayı işaret eden bir estetik kavrayışa doğru geçiş yapıldığını, daha alt sınıflara inildikçe ise geleneksel olana ek olarak “kita kanaat etme” anlayışının hâkim olduğunu söylemek mümkündür.

Gaziantep’li yerliler ile Suriyeli göçmenlerin müzik beğenileri incelendiğinde, her iki toplum için müzik beğenilerinin çok büyük bir bölümünü biçimlendiren  tür karşımıza çıkar: Arabesk/fantezi, Pop müzik ve Türk Halk Müziği... Özellikle iki toplumun özellikle Arabesk müzik türü üzerinde bir ortak beğeni hattını takip ettiği söylenebilir. Ancak yine de göçmen ve yerliler arasında bu üç müzik türünü tercih etme noktasında dikkat çekici ayrımlar da vardır. Öncelikle her iki toplum da kendi geleneksel müziğini birinci tercihinde yerleştirmektedir. Bu anlamda yerlilerin geleneksel müziği olan Türk Halk Müziği yerlilerin tercihinde, göçmenlerin geleneksel müziği olan Arabesk ise göçmenlerin tercihinde birinci sıradadır. Müzik beğenilerinin yaşa göre dağılımında ise geleneksel müziklere olan teveccühün daha yaşlı nüfusta, daha güncel ve popüler beğenilerin ise genç nüfusta karşımıza çıktığı görülmektedir. Ancak yerlilerde tüm yaş kategorilerinde Türk Halk Müziğine olan ilgisi Gaziantep kültüründe yaştan bağımsız olarak geleneksel müziğe olan bir ilginin varlığını işaret etmektedir. Her iki toplumda da popüler ve yenilikçi olan müzik beğenilere kadınların ilgisi erkeklerden daha fazladır. Bu durum diğerk beğeni kategorilerinde olduğu gibi erkekleri geleneksel, kadınları ise daha modern ve popüler bir beğeni habitusuna yerleştirir gözükmektedir. Müzik beğenilerinin sınıfsal ayırımında ise her iki toplumda da daha varsıl bölgelerde güncel-modern ve daha çeşitli bir müzik tercihi ile popüler olana doğru bir eğilim söz konusuyken, daha yoksul bölgelere doğru gidildikçe farklı türlere olan ilgiler daha geleneksel olanlar üzerinde birleşmektedirler.

Gaziantep kentinde ikamet eden yerliler ile Suriyeli göçmenlerin belli başlı sosyo-kültürel beğenilerinin karşılaştırmalı olarak ele alındığı bu çalışma bize her iki toplumun beğeniler düzleminde farklılıklara sahip olduğu kadar ortaklıklarının da olduğunu -tıpkı bu serinin ilk kitabında olduğu gibi- göstermiş oldu. Aynı mekânı ve zamanı deneyimleyen iki toplumun beğenilerindeki bu ayrım ve ortaklaşmalar, özellikle toplumsal yaşamın en çıplak halinin görünür olduğu gündelik deneyim içinde böylelikle anlam kazanırken, yaş, cinsiyet ve sınıf gibi noktalardaki kırılma alanları bize birçok da somut veri sağladı. Bunlardan en önemlisi sosyo-ekonomik sınıfın beğeniler üzerindeki belirleyici etkisiydi. Bu çalışma -bazı istisnalar dışında- her iki toplumda da bize daha varsıl sınıfların yenilikçi, çağdaş ve popüler beğenilere olan teveccühüne karşılık, yoksulların daha geleneksel olana ilgi duyduğunu gösterdi. Benzer bir durum gençler-yaşlılar ve kadınlar-erkekler kategorilerinde de karşımıza çıktı. Buradaki temel fark göçmenlerin geleneksel olana olan eğilimlerinin yerlilerden çok daha yüksek olmasında ve özellikle sınıfsal ayrım noktasında göçmenlerin varlığı daha kıt, yoksulluğu ise çok daha derin yaşıyor olmalarının getirdiği ayrışmalardaydı. Bu tespit bizi daha önce de dile getirdiğimiz ve bu projenin ana yönelimlerinden biri de olan “Gaziantep kentinin farklı mekanlarını deneyimleyen ve dolayısıyla farklı sermaye hacimlerine sahip toplumsal aktörlerin beğeni yargıları üzerinden hem yerlilerin ve göçmenlerin habituslarını hem de bunlar arasındaki ayrım sınırlarını betimleme” amacına da vakıf kılmış gözüküyor. Zira -giriş bölümünde de altını çizdiğimiz gibi- Suriyeli göçmenler ile Gaziantepli yerlilerin mobilya beğenileri, iç mekân anlamları, kıyafet yönelimleri, misafir ağırlama biçimleri ve müziğe ilişkin estetik yargıları mukayeseli olarak ele almak suretiyle, hem toplumsal grupların kendi beğenilerini tarif etmeleri vasıtasıyla, yerlilerin yapılanmış ve -görece- hakim yargıları ile göçmenlerin geçici ve -görece- marjinal yargıları arasındaki rekabeti anlamlandırmış hem de Bourdieücü bir ilişkiselliğin veçhelerini serimlemiş olduk. Özellikle bu bulgular ışığında Bourdieu’nun (2017: 265) iki karşıt sınıfa karşılık gelen iki habitus tipini işaret etmek için kullandığı (1) “özgürlük beğenisi” bizim çalışmamızda özellikle varsıl yerliler ile kısmen de göçmenlerin teveccühünü betimlerken, (2) “zorunluluk beğenisi” ise yoksul göçmen ve yerlilerin tercihlerini ifade etmektedir.

Bu araştırmanın sunumunda araştırmanın anket aşamasında elde edilen nicel verileri yorumsamacı bir bakış açısıyla irdelemeye çalıştık. Böylece yine de kapsamlı sayılabilecek bir betimleme ortaya çıkmış oldu. Ancak araştırmacılar olarak farkındayız ki, beğeniler gibi son derece karmaşık ve çok katmanlı bir olgu ve pratiğin daha küçük ölçekli ama daha derinlikli -etnografik- çalışmalarla da desteklenmesi yerinde olacaktır. Suriyeli göçmen ve Gaziantepli yerlilerin kültürlerarası iletişim ve mekan deneyimini anlamlandırma amacıyla olan bu çalışmanın çıktılarını ilk kitapta da ifade ettiğimiz gibi bir dizi kitapla daha değerlendirmeye devam edeceğiz. Bu sonuçların toplamının göçmen ve yerlilerin birlikte yaşamasına dair bir politikanın inşa edilmesine katkı verebilmesi en nihai hedefimiz...

KAYNAKÇA

- Adler, N. E., Epel, E. S., Castellazzo, G., & Ickovics, J. R. (2000). Relationship of subjective and objective social status with psychological and physiological functioning: Preliminary data in healthy, White women. *Health Psychology, 19* (6), 586-592.
- Barthes, R. (2006). *The Language of Fashion*. Sydney: Berg Publishers.
- Bauman, S. (2005). The Reliability and Validity of the Brief Acculturation Rating Scale for Mexican Americans-II for Children and Adolescents. *Hispanic Journal Of Behavioral Sciences, 27*(4), 426-441.
- Bourdieu, P. (2014). *Simgesel Sermaye ve Toplumsal Sınıflar*. Çev: N. Ökten. *Cogito*, sayı: 76, s. 192-203. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015) *Ayrım: Beğeni ve Yargının Toplumsal Eleştirisi*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2017). *Ayrım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*. Çev: D. Fırat ve G. Berkkurt. Ankara: Heretik Yayınları.
- Chen, X., Stanton, B., Gong, J., Fang, X., & Li, X. (2009). Personal Social Capital Scale: An instrument for health and behavioral research. *Health Education Research, 24*(2), 306–317.
- Gudykunst, W. B. (2010). *Farklılıklar Arasında Köprü Kurmak*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kırık, A. M. (2014) "Türk Sineması'nda Arabeskin Doğuşu ve Gelişimi", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi, Elektronik Dergisi*, Cilt 2, Sayı:3.
- Thompson, E.P. (2004). *İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu*. çev: U. Kocabaşoğlu. İstanbul: İletişim Yayınları.

